

የክመናና የዕድታ ጥበባት ትምህርት

የተማሪ መማሪያ

ፎካል ግጥም

የሰድስተኛ ክፍል የክወናና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

የተማሪ መማሪያ

ጸሐፊያን:- ጥበቡ ወልደዩሐንስ
ይርጋ ቁምላቸው
ዩሐንስ ሰብስቤ

ገምጋሚዎች:- እየሩሳሌም በዳኔ
ማርቆስ ወልደሃና
ሰሎሞን ኃይለማርያም

አስተባባሪ:-ጌታቸው ታለማ አጥናፉ

ግራፊክ ዲዛይን:- እንጦጦ ፖሊ ቴክኒክ ኮሌጅ

© የመጽሐፍ ህጋዊ ቅጂ ባለቤት 2014 ዓ.ም የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ትምህርት ቢሮ
ነው ።

::

ምስጋና

ይህን የትምህርት መጽሓፍ ከዝግጅት ጀምሮ በውጤት እንዲጠናቀቅ፣ የካበተ ልምዳቸውን በማካፈል፣ በፓናል ውይይት ሃሳብ በማፍለቅና በማቅረብ፣ በከተማችን በሚያስተምሩ መምህራን እንዲዘጋጅ በማድረግ፣ አስፈላጊውን በጀት በማስፈቀድ እንዲሁም በጥብቅ ዲስፕሊን እንዲመራ በማድረጋቸው ላደረጉት ከፍተኛ ድጋፍ የትምህርት ቢሮ ኃላፊ አቶ ዘላለም ሙላቱ የላቀ ምስጋና ይገባቸዋል።

ለስራችን መሳካት ሁልጊዜ አብረውን በመሆን ፣ በሚያጋጥሙ ችግሮች መፍትሄ በመስጠት፣ የአፈጻጸም ሂደቱን በመከታተል፣ በመገምገም እንዲሁም የዝግጅቱ ስራ ቁልፍ ስራ መሆኑን ተረድተው ትኩረት በመስጠት ከጎናችን ለነበሩ የትምህርት ቢሮ የማኔጅመንት አባላት የስርዓተ ትምህርት ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ አቶ አድማሱ ደቻሳ ፣ የትምህርት ቴክኖሎጂ ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ አቶ ዳኛው ገብሩ፣ የመምህራን ልማት ዘርፍ ምክትል ቢሮ ኃላፊ አቶ ሳምሶን መለሰ ፣ የትምህርት ቢሮ ኃላፊ አማካሪ ወ/ሮ አበበች ነጋሽ ፣ የትምህርት ቢሮ ጽ/ቤት ኃላፊ አቶ ሲሳይ እንዳለ ፣ የቴክኒክ አማካሪ አቶ ደስታ መርሻ ላበረከቱት አስተዋጽኦ ምስጋና ይገባቸዋል።

በመጨረሻም መጽሓፉ ተጀምሮ እስከሚጠናቀቅ ድረስ የትምህርት ቤት ርዕሳነ መምህራን ለስራው ልዩ ትኩረት በመስጠት አዘጋጅ መምህራንን ስለላካችሁልንና የሞራል ድጋፍ ስላደረጋችሁም ምስጋናችን እናቀርባለን።

ማውጫ

ርዕስ	ገፅ
የመጽሐፉ መግቢያ.....	IV
ምዕራፍ አንድ:- ጥበባዊ ግንዛቤ.....	1
መግቢያ.....	1
1.1 የሜጀርና የማይነር ስኬሎች ክረቶችና የቁልፍ ምልክቶች (Key signatures).....	1
1.1.1. የዲያቶኒክ ሜጀር ስኬል.....	2
1.1.2 የዲያቶኒክ ማይነር ስኬል.....	3
1.1.3 የቁልፍ ምልክቶች (Key signatures).....	5
1.2. ውዝዋዜ (አካል እንቅስቃሴ ጅምር).....	9
1.3. የቲያትር ጥበባት (ድርጊት፣ መምራት፣ ጨዋታ መጻፍና፣ የፊልም ጥበባት.....	11
1.3.1 ድርሰት.....	12
1.3.2 የትያትር አላባውያን መሰረቶች.....	12
1.3.3. የተውኔት ዘውጎች (ቴክኒካዊ).....	14
1.3.4. የተውኔት አዘገጃጀት.....	16
1.4. ቀለም ቅብና ሌሎች የዕይታ ጥበባት.....	18
1.4.1.ንድፍ /ዲዛይን/.....	19
ምዕራፍ ሁለት:- ፈጠራን መግለጽ.....	25
መግቢያ.....	25
2.1 ስልተምት ከሆሄያት ጋር መቁጠር.....	26
2.1.1 የተጻፉትን ምቶች በመቁጠር ተለማመዱ.....	27
2.1.2. በትሬብል ክሌፍና በቤዝ ክሌፍ ስታፍ ላይ የተጻፉ ፍቶችን ማንበብ.....	29
2.1.3. የቀጭንና የወፍራም ድምፅ ክረቶች.....	30
2.2. በውዝዋዜ ስልተ ምትን መረዳት.....	31
2.3. በቲያትር በቪዲዮና በፍቶ ግራፍ ሃሳቦችን መግለፅ.....	32
2.3.1. ንግግር አልባ ትውናዎች.....	32
2.3.2 ድንገቴ ፈጠራ.....	34
2.4.ንድፍ ለቀለም ቅብና ለህትመት.....	35
2.4.1 የርቀትና ቅርበት /ዕርዮተአድማስ /.....	37
2.4.2 ርቀትና ቅርበት ብርሃንና ጥላ.....	38

ምዕራፍ ሶስት:- ታሪካዊና ባህላዊ አግባብ/አውድ/.....	42
የተፃፉ ታሪኮችን.....	42
መግቢያ.....	42
3.1. ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያዎች.....	43
3.1.1. የክር የሙዚቃ መሳሪያዎች.....	43
3.1.2 የትንፋሽ መሳሪያዎች.....	46
3.1.3 የምት ሙዚቃ መሳሪያዎች.....	50
3.1.4 በእጅ በማነቃነቅና በጣት በመምታት ድምፅ የሚያወጡ መሳሪያዎች.....	52
3.2. የሀገረሰብ ወዜዎቹ.....	54
3.3. ታሪክ እንዴት ይተረካል.....	55
3.4 የተጻፈ ታሪኮችን በዕይታ ጥበባት ማብራራት.....	63
ምዕራፍ አራት :- ሥነ ወበታዊ ጥቅም (ዋጋ).....	69
መግቢያ.....	69
4.1 አገር በቀል እውቀቶች በሙዚቃ ጥበብ ማድነቅ.....	70
4.1.1 የዜማ ክዋኔዎች.....	70
4.2 ሀገር በቀል ዕውቀቶችን በውዝዋዜ ማድነቅ.....	71
4.3. የትውፊታዊ ተውኔት ምንነት.....	72
4.3.1. የትውፊታዊ ተውኔት ባህርያትና ክዋኔዎች.....	73
4.4 የሀገር በቀል ዕውቀቶች በዕይታ ጥበባት ማድነቅ.....	74
ምዕራፍ አምስት:- ጥመርታ ዝምድናና ትግበራ.....	80
ክወናና ዕይታ ጥበብን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ማጣመር.....	80
5.1 ጥበባትን ከአካባቢ እንክብካቤ ጥበቃ ጋርና ከሀገር ሀብት ጋር ማቆራኘት.....	80
5.1.1 አካባቢ ብክለት.....	80
5.1.2 የአካባቢ እንክብካቤ.....	81
5.2 የክወና ጥበባትን ከሌሎች ትምህርቶችና ድንበር ተሻጋሪ ዘርፈ ብዙ ጉዳዮች የስርዓተ ፆታ የትራፊክ፣ ጤና ወዘተ ጋር ማገናኘት.....	81
5.2.1 የሙዚቃ ትምህርት ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ማጣመር.....	82
5.2.2 ውዝዋዜ ከትምህርቶች ጋር ማጣመር.....	83
5.2.3. ተግባራዊ ክዋኔን ማሳየት.....	84
5.2.4. የዕይታ ጥበብ ከሌሎች የት/ት አይነቶች ጋር ያልወ ጥምርታ.....	89

የመጽሐፍ መግቢያ:-

በዚህ ክፍል ስለ እይታዊና ክዋኔያዊ ጥበባት ማለትም ስለ መዘቃ ተፈጥሮ፣ የመዘቃ ጥበብ አሰራር፣ የውዝዋዜ ምንነትና ዓይነቶች፣ ስለ ትያትር ተፈጥሮ፣ ትወና፣ ዝግጅት፣ ቃለተውኔትና ቪዲዮ (ፊልም) ጥበባት እንዲሁም ሀገር በቀል እውቀቶችን በጥበባዊ ዘዴዎች በማጣመር፣ እና የስዕል ተፈጥሯዊ ምንነትና አሰራር መወቅራዊ ሂደቱን በጠበቀ መልኩ ተብራርተው ቀርበዋል።

ስለሆነም ተማሪዎች እነዚህን ጥበባት ከተማራችሁ በኋላ ለእይታዊና ክዋኔያዊ ጥበባት የቀረቡ ስራዎችንና መልመጃዎችን በተገቢ ሁኔታ በመመለስና በትግበራዎች ላይ በመሳተፍ ክህሎታችሁን በእውቀት እንድታበለፁ ታስቦ የተዘጋጀ መፅሐፍ ነው።

ይህ የስድስተኛ ክፍል መጽሐፍ የሚያተኩረው ስኬል ተከታታይነት ያላቸው ድምፆች እርቀት ምልክቶች ናቸው ስኬል ለመዘቃ ዜማ ድርሰት ዋናው የመዘቃ ክፍሎች አንዱ የድምፆች አደራደር ስነጥበባዊ ቅንብር ውጤት ነው።

ውዝዋዜ ወይም ዳንስ የስው ልጅ በእድገት መራመድ ከጀመረበት ጊዜ ጀምሮ ሀዘናቸውን ደስታቸውን ንዴታቸውን ቁጭታቸውን ትዝታቸውን ተሳፋቸውን በአጠቃላይ ማንነታቸውንና ስሜታቸውን የሚያንፀባርቁበት አካላዊ ክዋኔ ነው።

ስለ ትያትርና ፊልም ምንነት ለመረዳት በመጀመሪያ ስለ ትወና፣ ድርሰት፣ እና የትያትርና የፊልም አዘገጃጀት በመረዳት በተገቢ ሁኔታ ታውቃላችሁ። ስለሆነም በዚህ ክፍል ተማሪዎች እነዚህን ጥበባት ከተማራችሁ በኋላ የተረዳችሁትን ትተነትናላችሁ፣ ታስረዳላችሁ።

የአካባቢ ጥበቃ የንጹህ ውሃ መጠጥ አቅርቦትና የአካባቢ ቆሻሻ ፍሳሽ አወጋገድ ላይ ሲያተኩር ሰፊ ባለ መልኩ የአካባቢ ብክለት የሚያስከትሉት ለጤና ጠንቅ የሆኑ ጎጂ ኬሚካሎችንና ቆሻሻዎችን መቆጣጠርና ማስወገድን ይመለከታል።

የመዘቃ ትምህርት አምስቱን የሰሜት ህዋሳትን በማነቃቃት የአእምሮ ፈጣን አዛዥነትን የሚያጎለብት በመሆኑ ማሠብን ማመዛዘን የመረዳት ችሎታን ማጎልበት በራስ መተማመን መንፈስን፣ ችሎታን ማዳበር ትኩረት ማድረግና የማስታወስ ችሎታን ይጨምራል።

የውዝዋዜ ትምህርት የእለት ከእለት እንቅስቃሴ ጋር ቁርኝት አለው ይህም የድርጊት ገላጭ እንደመሆኑ ለምሳሌ ስለጾታ እኩልነት ፣ ስለስርአተ ጾታ ፣ ስለጥንቃቄ ወዘተ በአጠቃላይ ከትምህርቶች ጋር ጥምረት ያለው ገላጭና አስተማሪ ነው።

በዚህ ክፍል ለትግበራ የቀረበው አጭር ተውኔት ችግኝ መትከል ለሀገር የሚሰጠውን ጠቀሜታና አገር ከምንም በላይ መሆኗን ለማሳየት የተፃፈ ሲሆን ከአሁን በፊት የተማራችኋቸውን ትምህርቶች በማቀናጀት በተግባር በመከወን የምታሳዩበትና ስለሀገራችሁ

አውቃችሁ ንቃተ ህሊናችሁን እንድታዳብሩ ታስቦ ሲሆን እንደ አስፈላጊነቱ ታሪኩን አስፋፍቃችሁ በመፃፍ የድርሰት ክህሎታችሁንም ከፍ ታደርጉበታላችሁ።

እንደሚታወቀው የክወናና ዕይታጥበብ ዘርፍ በስው ልጆች የታወቀ እውቀት ነው። ከጥገኝነት አንስቶ በየጊዜውና በየዘመናቱ የሰው ልጆችን ስልጣኔ ተከትለው የተለያዩ ጥበባዊ ዘርፎች ተፈጥረዋል ያረጁት ተትተዋል። በማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ፖለቲካዊ ሁኔታዎች ጋር ባለው ከፍተኛ ቁርጠኝነት በተለያዩ ጊዜያት የየዕለት ተዕለት ሕይወታችን እንቅስቃሴ ውስጥ የሚረዱን የመንገድ የትራፊክ ጠቃሚ ምልክቶች ባለሁለት ቀለም ምልክቶች ይጠቀሳሉ ከእነዚህ ምልክቶች ምን ያክል እናውቃቸዋለን የትኛውም ማህበረ ስለ አካባቢው የሚገኙ ምልክቶችን ለይቶ ያቃቸዋል ይህንን የግንዛቤ እጥረት በመቀየር በዓለም አቀፉ መግባቢያ የሆኑ ምልክቶችና አርማዎችን በዚህ የ6ኛ ክፍል የዕይታ ጥበብ ትምህርት መማሪያ የተዘጋጀው መጻሕፍ ሲሆን መስረታዊ የክወናና የዕይታ ጥበብ ትምህርትን አካቶ ይዟል።

ከዚህ የክፍል ደረጃ በኋላ ተማሪዎች የሚከተሉትን ይችላሉ

- ⊛ ቀላል የሆኑ የክወና እና የዕይታ ጥበባትን (መስመር፣ ቅርፅ፣ ፍርም፣ ቀለም፣ እሴት፣ በይዘት፣ሻካራነትና ልስላሴ፣በመጠን፣በሀረግ)ትለያላችሁ።
- ⊛ የቲያትር፣ የቪዲዮ ቀረፃ ዘዴ፣ትለያላችሁ።
- ⊛ ቀላል የሙዚቃ አላባዊያንን ሪትምን፣ዲይናሚክ/ሃይለ ድምፅን/፣ ቴምፖ / የፍጥነት ሌክት፣ ፒች/ የክረት መጠን/ ወዘተ..ትለያላችሁ።
- ⊛ ቀላልየውዝዋዜ ላባዊያንን ዘዴ ትለያላችሁ።
- ⊛ ቀላል የሙዚቃ ኖታዎችን ታነባላችሁ።
- ⊛ የተዘረዘሩትን እና የተመለከቱትን መልዕክቶች ትተረጉማላችሁ።
- ⊛ አንድን ድምፅና ምስል ከተመለከቱና ካዳመጡ በኋላ ምስሎችንና ድርጊቶችን ትለያላችሁ።
- ⊛ ቀጭንና ወፍራም ክረቶችን ትለያላችሁ።
- ⊛ የቁልፍ ምልክቶችን /ኪሲግኒቸሮችን/ ትለያላችሁ።
- ⊛ በሜጀርና በማይነር ስኬል መሃከል ያለውን አንድነትና ልዩነት ትገልጻላችሁ።
- ⊛ በቲያትር ጥበባት ውስጥ /በድርጊት፣ በመመራት፣ጭዋታን በመፃፍ፣ በፊልም ጥበባት መሃከል ያለውን ተመሳሳይነትና ልዩነት ታብራራላችሁ ታሳያላችሁ።
- ⊛ በስታፍ ላይ በትራብል ክሌፍና በቤዜ ክሌፍ የተፃፈ ቀላል ዜማዎችና ምቶችን ትከውናላችሁ።
- ⊛ በቀጭንና በወፍራም ክረቶች መሃከል ያለውን ልዩነት ትለያላችሁ።
- ⊛ የስዕል፣የቀለም ቅብና የህትመት ክህሎቶቻቸውን ያሳያሉ።
- ⊛ ድምጽ አልባ ድራማ ማይም ታዳብራላችሁ።
- ⊛ ተቆራርጠው የተቀመጡትን የሙዚቃ ምልክቶች በመገጣጠም ትሰራላችሁ።
- ⊛ ስሜቶችን፣ ሃሳባቸውን፣ፍላጎታቸውን እና ጭብጦችን በሙዚቃ፣ በቲያትር፣ በቪዲዮ፣ በፍቶግራፍ፣በውዝዋዜ ትገልጻላችሁ።

ምዕራፍ

1

ጥበባዊ ግንዛቤ

መግቢያ

በዚህ ምዕራፍ ጥበባዊ ግንዛቤን የጥበባት ተፈጥሮ በሚል በሙዚቃ፣ በውዝዋዜ፣ በቴአትርና በእይታ ጥበብ የተለያዩ ትምህርቶች ተካተዋል። ከእነርሱም ውስጥ የሜጀርና የማይነር ስኬሎች ክረቶችና የቁልፍ ምልክቶች (Key signatures)፣ የቴአትር ጥበባት ድርጊት መምራት፣ ጨዋታ መጻፍና የፊልም ጥበባት እንዲሁም በቀለም ቅብና በሌሎች የእይታ ጥበባት መሠረት ሥዕሎችን መሣል ተካተውበታል።

ከምዕራፉ የሚጠበቁ ውጤቶች

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት

ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፦

- ☞ መሰረታዊ የሆኑትን የስኬል ክፍሎችን ታውቃላችሁ።
- ☞ የቁልፍ ምልክቶችን ትለያላችሁ።
- ☞ የቁልፍ ምልክቶችን በስታፍ ላይ ትፅፋላችሁ።

1.1.1. የዲያቶኒክ ሜጀር ስኬል

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት
 ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

- ⊙ የድምፅ ርቀቶችን ትረዳላችሁ።
- ⊙ የድምፅ አደራደር ቅደም ተከተሎችን ታውቃላችሁ።
- ⊙ የድምፅ ርቀቶችን በድምፃችሁ ትዘምራላችሁ።

ስኬል የተለያዩ ድምፃች አደራደር ሥነ ጥበባዊ ቅንብር ውጤት ሲሆን በተለያዩ ክፍሎች ይመደባል።

ሜጀር ስኬል በ 3 - 4 እንደዚሁም 7 - 8 ድምፃች መካከል የግማሽ ድምፅ እርቀት ሲገኝ በመውጣትና በመውረድ (Ascending and descending order) እንጫወታለን

C - D - E - F - G - A - B - C
 1 2 3 4 5 6 7 1or8th
 1 1 1/2 1 1 1 1/2

የሻርፕ ቁልፍ እስኪሉችን ከአንዱ ሜጀር ወደ ሚቀጥለው ስኬል ለመገንባት ፐርፌክት ፊፍግ (P5th) ወደፊት በመቁጠር እናገኛለን

የሻርፕ መለያ ቁልፎች **F# , C# , G# , D# , A# , E# , B#**

ቁጥር	ሜጀር	ማይነር	መለያ ቁልፎች
0	C	a	-----
1	G	e	F#
2	D	b	F# , C#
3	A	f#	F# , C# , G#
4	E	c#	F# , C# , G# , D#
5	B	g#	F# , C# , G# , D# , A#
6	F#	d#	F# , C# , G# , D# , A# , E#
7	C#	a#	F# , C# , G# , D# , A# , E# , B#

የፍላጎት ቁልፍ እስኪሎችን ከአንዱ ሜጀር ወደ ሚቀጥለው ለመገንባት ፐርፌክት ፎርዝ (P4th) ወደፊት በመቁጠር እናገኛለን

የፍላጎት መለያ ቁልፎች B^b, E^b, A^b, D^b, G^b, C^b, F^b

1.1.2 የዲያቶኒክ ማይነር ስኬል

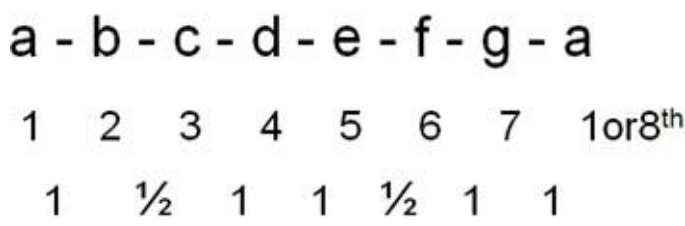
ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት
 ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ:-

- ⊙ የማይነር ድምፅ ርቀቶችን ትረዳላችሁ።
- ⊙ የማይነር ድምፅ አደራደር ቅደም ተከተሎችን ታውቃላችሁ።
- ⊙ የማይነር ድምፅ ርቀቶችን በድምፅ ትዘምራላችሁ።

ማይነር እስኬል በሶስት ምድቦች ይከፈላል

- ☒ ናጅራል /Natural minor/
- ☒ ሐርሞኒክ /Harmonic minor/
- ☒ ሜሎዲክ /Melodic minor/

ሀ. ናጅራል (Natural minor) ስኬል በ 2 - 3 እንደዚሁም 5 - 6 የድምፅ ርቀቶች መካከል የግማሽ ድምፅ^{1/2} (semitone or half tone) በተቀሩት (1) የሙሉ ድምፅ (Tone or whole tone) እርቀት ሲገኝ በመውጣትና በመውረድ (Ascending and descending order) እንጫወታለን

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ አንድ ጥበባዊ ግንዛቤ

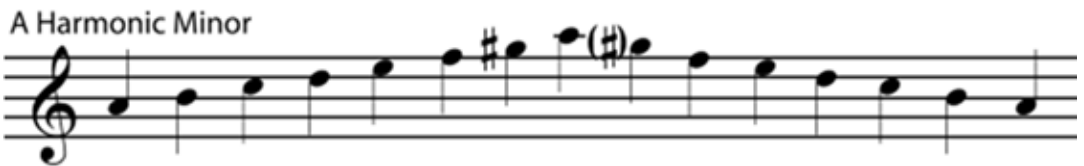
ለ. ሓርሞኒክ (Harmonic minor) ስኬል በ 2 - 3 ፣ 5 - 6 እንደዚሁም 7 - 8 የድምፅ ርቀቶች መካከል የግማሽ ድምፅ $\frac{1}{2}$ (semitone or half tone) በተቀሩት (1) የሙሉ ድምፅ (Tone or whole tone) እርቀት ሲገኝ በመውጣትና በመውረድ (Ascending and descending order) ስንጫወት

የሰባተኛውን ድምፅ በግማሽ ድምፅ በመጨመር ይሆናል

a - b - c - d - e - f - g# - a

1 2 3 4 5 6 7 1 or 8th

1 $\frac{1}{2}$ 1 1 $\frac{1}{2}$ 1 $\frac{1}{2}$

ሐ. ሜሎዲክ (Melodic minor) ስኬል በ 2 - 3 እንደዚሁም 7 - 8 የድምፅ ርቀቶች መካከል የግማሽ ድምፅ $\frac{1}{2}$ (semitone or half tone) በተቀሩት (1) የሙሉ ድምፅ (Tone or whole tone) እርቀት በመውጣት (Ascending) ሲገኝ በመውረድ (descending order) በ (Natural minor) እንጫወታለን

a - b - c - d - e - f# - g# - a

መውጣት

1 2 3 4 5 6 7 1 or 8th

1 $\frac{1}{2}$ 1 1 1 1 $\frac{1}{2}$

a - b - c - d - e - f - g - a

መውረድ

1 2 3 4 5 6 7 1 or 8th

1 $\frac{1}{2}$ 1 1 $\frac{1}{2}$ 1 1

1.1.3 የቁልፍ ምልክቶች (Key signatures)

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት
 ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ:-

- ⊙ የሻርፕ ሜጀር ስኬሎች ቁልፎችን ትለያላችሁ።
- ⊙ የሻርፕ ማይነር ስኬሎች ቁልፎችን ትለያላችሁ።
- ⊙ የፍላጎት ሜጀር ስኬሎች ቁልፎችን ትለያላችሁ።
- ⊙ የፍላጎት ማይነር ስኬሎች ቁልፎችን ትለያላችሁ።

የቁልፍ ምልክቶች በጂ ስታፍ ላይ

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

የቁልፍ ምልክቶች በኤፍ ስታፍ ላይ

1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ አንድ ጥበባዊ ግንዛቤ

መልመጃ

I የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልሳቸውን ምረጥ /ጭ/

1. ሶስት ፍላጎት መለያ ቁልፍ ያለው ሜጀር ስኬል

- ሀ. E \flat ለ. C \flat ሐ. A \flat መ. B \flat

2. የኤ ሜጀር ስኬል መለያ ቁልፍ

ሀ. ለ. ሐ. መ.

3. የ C ሜጀር ስኬል የፈደል አደራደር

- ሀ. ABCDEFGA ለ. CDEFGABC ሐ. CEG መ. CDEFG

4. የሜጀር እስኬል የድምፅ እርቀት ቅደም ተከተል

- ሀ. Tone, Tone, Semitone, Tone, Tone, Tone, Semitone
- ለ. Tone, Semitone, Tone, Semitone, Tone, Tone, Semitone
- ሐ. Tone, Tone, Tone, Semitone, Tone, Tone Semitone
- መ. Semitone, Tone, Tone Semitone, Tone, Tone, Tone,

5. የናቸራል ማይነር ስኬል የድምፅ ርቀት ቅደም ተከተል

- ሀ. Tone, Tone, Semitone, Tone, Tone, Tone, Semitone
- ለ. Tone, Semitone, Tone, Semitone, Tone, Tone, Semitone
- ሐ. Tone, Semitone, Tone, Tone, Semitone, Tone, Tone
- መ. Semitone, Tone, Tone Semitone, Tone, Tone, Tone

II. ከዚህ በታች በሰታፍ ላይ የተጻፉትን መለያ ቁልፎች ሜጀራቸውንና ማይነራቸውን ያፍ

1 2 3 4 5 6 7 8

III. ከዚህ በታች የተጻፉትን ስኬሎች ፊደላት በተሟላ የፈደል አደራደራቸውን በቅደም ተከተል ያፉ

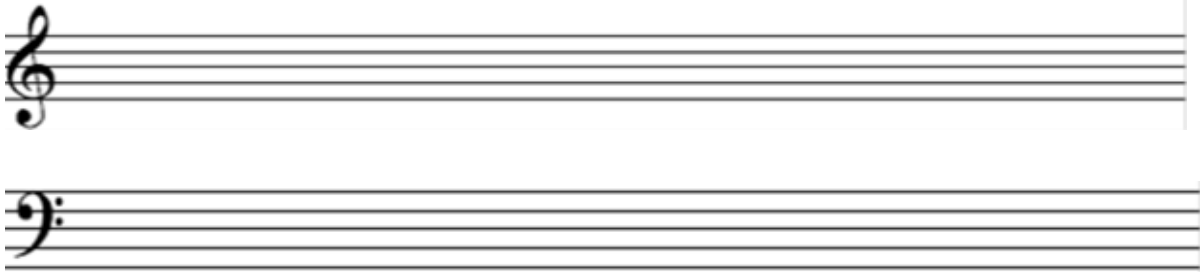
- 1. G
- 2. f #UCጥኒክ
- 3. B

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ አንድ ጥበባዊ ግንዛቤ

- 4. E
- 5. d

ወዝዋዜ ወይም ዳንስ የስው ልጅ በእድገት መራመድ ከጀመረበት ጊዜ ጀምሮ ሃዘናቸውን ደስታቸውን ንዴታቸውን ቁጭታቸውን ትዝታቸውን ተስፋቸውን በአጠቃላይ ማንነታቸውንና ስሜታቸውን የሚያንፀባርቁበት አካላዊ ክዋኔ ነው።

- ⊙ ባህላዊ
- ⊙ ባህል ዘመናዊ
- ⊙ ዘመናዊ

አላማ

ተማሪዎች ስለወዝዋዜ አይነት እንዲያውቁ ማድረግ

ዝርዝር ዓላማ

- ⊙ ባህላዊ
- ⊙ ባህል ዘመናዊ
- ⊙ ዘመናዊ

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት
 ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-
 ⊕ ሦስቱን የባህል ክፍሎች ታውቃላችሁ።
 ⊕ ዝርዝር ሀሳባቸውን ትለያላችሁ።

ባህላዊ ውዝዋዜ የሀገራችን ወግ ባህል ትውፊት በጠበቀ መልኩ የሚደረግ እንደ ብሄር እንደ በሄረሰብ-የሚለያይ የውዝዋዜ አይነት ሲሆን በአንገት በትኩረት በወገብ በመቀመጫ በዕግር የሚከወን የውዝዋዜ እንቅስቃሴዎችን ያካትታል።

ባህል ዘመናዊ ባህላዊና ዘመናዊ ክዋኔዎች በማጣመር አዲስ የውዝዋዜ ቅርፅን የሚፈጥር የውዝዋዜ ዓይነት ነው።

ዘመናዊ የተለያዩ የአካላዊ እንቅስቃሴ የቦታ አጠቃቀም የሚይዝ እንደየዘመኑና የስልተ ምት አይነቱ የሚለዋወጥ በየጊዜው የሚፈጠር የውዝዋዜ አይነት ነው።

በባህላዊ ውዝዋዜያችን ውስጥ አካላዊ እንቅስቃሴ መሰረት በማድረግ የሚጠሩ የተለያዩ የውዝዋዜ አይነቶች አሉ-እነሱም

መንጥቅ ትኩረትን ወደላይ በማድረግና በመመንጠቅ የሚከወን የውዝዋዜ አይነት ሲሆን ከእግርም ወደ ላይ መዝለልን ይጨምራል።

ደስቅ ትኩረትን ወደታች እየደፈቁ በማወዛወዝ የሚፈጠር የስክስታ ዓይነት ነው።

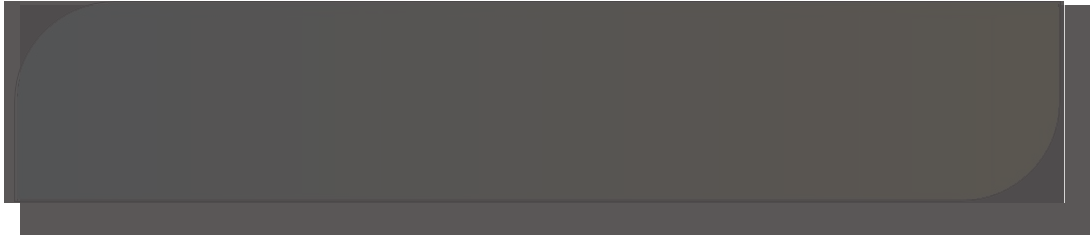
ዋንጫ ለቅልቅ አንገትን ወደላና ወደ ታች በማንቀጥቀጥና በማሸከርከር የሚከወን የውዝዋዜ ዓይነቶች ነው።

እንቀጥቅጥ ትኩረትንና መላው ሰውነትን እጅን ወደታች በመወጠር የሚከወን ሰውነትን በሙሉ ማቀናጀትን የሚጠይቅ ሀገር በቀል የውዝዋዜ ዓይነት ነው።

መልመጃ

ከዚህ በታች ለተሰጡት ጥያቄዎች እውነት ወይም ሐሰት በማለት መልስ ስጡ

1. እንቅጥቅጥ ከአንገት በላይ የሚደረግ የውዝዋዜ ዓይነት ነው።
2. የመንጠቅ እስክስታ ትኩረትን ወደታች በመድፈቅ ይከወናል።
3. ዘመናዊ ውዝዋዜ ዘመናዊነትን ከባህል ጋር አጣምሮ ይሰራል።
4. በውዝዋዜ ሀዘንን መግለፅ ይቻላል።
5. ባህላዊ ውዝዋዜ እንደየዘመኑ ይቀያየራል።
6. ዋንጫ ለቅልቅ አንገትን መሰረት ያደረገ ነው።

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት

ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፦

- ⊖ ስለትያትር ተፈጥሮ ትችላላችሁ።
- ⊖ ተውኔት ምንነት ትችላላችሁ።
- ⊖ የተውኔት አላባወያን ትችላላችሁ።
- ⊖ የትወና ምንነት ትችላላችሁ።
- ⊖ የአተዋወን ዘዴዎች ትችላላችሁ።
- ⊖ የትያትርና ፊልም አዘገጃጀት ምንነትን ተረድታችሁ ማስረዳት ትችላላችሁ።

የትያትር አፈጣጠር የሰው ልጆች አብረው መኖር ሲጀምሩ በሚያደርጓቸው የተለያዩ ተግባራት እና የእርስበርስ ግንኙነቶች ክዋኔዎችን ይጠቀሙ ነበር። ማንነታቸውን ለማሳወቅ፣ እርስበርስ ለመግባባት እን ስራ ለመስራት፣ ለመዝናናት፣ ባህላቸውንና ልማታቸውን ለማጋራት፣ ስለተፈጥሮ ለማወቅ እንዲሁም ታሪካቸውን ከትውልድ ወደ ትውልድ ትውፊታዊ በሆነ መንገድ በማስተላለፍ ሂደት ትያትር እንደተፈጠረ የዘርፉ ምሁራን በተለያዩ መጽሐፍት ገልጸውታል።

የዘመናዊ ትያትርን ጅምርን ስንመለከት በጥንታዊት ግሪክ ከክርስቶስ ልደት በፊት በ500 ዓ.ም አካባቢ ለአማልዕክቶቻቸው በሚያደርጓቸው ልዩልዩ ከበራዎች ጋር ተያይዞ እንደተጀመረ የተለያዩ መዛግብት ያስረዳሉ። ወደ ሀገራችን ኢትዮጵያ ስንመጣ ደግሞ ዘመናዊ ትያትር የተጀመረበትን ጊዜ በተመለከተ የዘርፉ ምሁራን የተለያዩ ዘመን ቢያስቀምጡም ድርሰቱ ተጽፎ የሚገኘውና በሀገራችን ለትያትር ጽሁፍ የመጀመሪያ የሆነው የአውሮፓውያን ኮሚዲያን መሳለቂያ በ1913 ዓ.ም በቤጅሮንድ ተክለሃዋርያት ተክለማርያም አማካኝነት እንደሆነ በተለያዩ መጽሔቶች እና መጽሐፎች ላይ ተጽፎ ይገኛል።

ትያትር ለተለያዩ ተግባራት ማለትም ለፖለቲካዊ፣ ኢኮኖሚያዊ፣ ማህበራዊ እና ሃይማኖታዊ ነገሮች አስተማሪ እና አዝናኝ በሆነ መልኩ ይቀርብበታል። እነዚህን ተግባራት በትያትር ለማቅረብ ደግሞ መሰረታዊ የሆኑት ድርሰት፣ ትወና፣ እና ዝግጅት ያስፈልጉታል።

1.3.1 ድርሰት

በደራሲው አማካኝነት የሚጻፍ ከማህበረሰቡ ተወስዶ ለማህበረሰቡ የሚቀርብ ታሪካዊ፣ ትውፊታዊ፣ ሃይማኖታዊ፣ እንዲሁም ምናባዊ ፈጠራዎች የሚቀርቡበት ሲሆን በተለያዩ የአጻጻፍ ዘዴዎች ለመድረክ፣ ለቴሌቪዥን፣ ለሬዲዮ፣ ለሬልም፣ ወይም ለልቦለድ በሚሆን መልኩ ሊጻፍ ይችላል።

የመድረክ ተውኔት አጻጻፍ

የተውኔት ምንነት

ተውኔት የሰው ልጆችን የእለት ተእለት ገጠመኝ አስመስሎ እየቀዳ በጊዜ እና በቦታ ተወስኖ የሚከወን ታሪክ ነው።

ድራማ ማለት (drain) ከሚለው የግሪክ ቃል የተገኘ ሲሆን ትርጉሙም ማድረግ ወይም መከወን ማለት ነው።

1.3.2 የተውኔት አላባወያን

ሀ. መቼት

መቼት = መቼ፣ የት፣ እና ማህበራዊ እውነታ የሚሉትን የሚያጠቃልል ሲሆን ተፈጥሯዊ ተውኔታዊ እንዲሁም አጠቃላይ እና ውሱን ተብለው ከሚያጠቃልሉት ጊዜ እና ቦታ አንጻር ይከፋፈላሉ። ከዚህ በተጨማሪም ከቦታ አንጻር የቤት ውስጥ፣ ከቤት ውጪ፣ ልዩ ልዩ እና ባዶ መቼት በመባል ይታወቃሉ።

ለ. ገጸባህርይ

ተውኔቱን ለማራመድ በጸሐፊ ተውኔቱ የተፈጠሩ የድርሰት ዓለም ፍጡራን ናቸው። ከሚሰጣቸው ሚና እና ባህርይ አንጻርም እንደሚከተለው ይከፋፈላሉ፦

ወጥ _ አስተኔ

ወጥ፡- የተውኔቱ ታሪክ ዋና ገጸባህሪ ሆኖ ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ ድረስ ታሪኩን ይዞ የሚዘልቅ ሲሆን

አስተኔ፡- በተውኔቱ ታሪክ ውስጥ ብዙ ሚና የሌለው እና ለዋናው ገጸባህሪ እንዳጃቢነት የሚያገለግል ነው።

አቀንቃኝ _ ፀረ አቀንቃኝ

አቀንቃኝ፡- የሰበውን አላማና ግብ ለማሳካት እስከመጨረሻው የሚተጋ ገጸባህሪ ሲሆን

ጸረ-አቀንቃኝ(ተቀናቃኝ)፡- የቀንቃኝን ገጸባህሪ አላማና ግብ የሚጸረርና ለማደናቀፍ የሚጥር ገጸባህሪ ነው።

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ አንድ ጥበባዊ ግንዛቤ

ሰናይ _ እኩይ

ሰናይ:-ከቃሉ መረዳት እንደሚቻለው መልካም ባህሪ የሚገጠሙበት ገጸባህሪ ሲሆን

እኩይ:-ሙሉ በሙሉ የሰናይ ገጸባህሪው ተቃራኒ ነው።

ድብቅ _ ግልፅ

ድብቅ:-ሃሳቡና ፍላጎቱ በግልጽ የማይታወቅ ሲሆን

ግልጽ:-የድብቅ ገጸባህሪ ተቃራኒ ሆኖ መድረክ ላይ በሚታይበት ጊዜ በቀላሉ የሚታወቅ

ታሪካዊ _ ምናባዊ

ታሪካዊ:-ከውነተኛ ታሪክ ውስጥ የተወሰደ

ምናባዊ:-በደራሲው አእምሮ(ምናብ) የተፈጠረ

ሀበርት ሀፍነር የተባለው የተውኔት ባለሙያ ባስቀመጠው የአሳሳል ደረጃ ደግሞ በአራት መልኩ ይገለጻሉ። እነሱም፡- አካላዊ፣ ማህበራዊ፣ ስነ-ልቦናዊ እና ሞራላዊ የአሳሳል ደረጃዎች በመባል ይታወቃሉ።

ሐ. ቃለተውኔት የተውኔት ቋንቋ ወይም ገፀ-ባህርያት የሚያደርጉት ምልልስ ሲሆን ከተራው ንግግርም በሚከተሉት ዘዴዎች ይለያሉ፡-

ግልፅነት

ተገቢነት እና

ተፈጥሯዊነት

መ. ሴራ

ግጭትን እና ታሪክን አጣምሮ የያዘ ሲሆን ምክንያትን እና ውጤትን አድርጎ በተያያዘ መልኩ ተተንትኖ የሚቀርብበት ነው።

የሴራ ዓይነቶች፡-

ልል ሴራ

ያን ያህል የከረረ ግጭት የማይታይበት፣ ተመልካችን ጭንቀት ውስጥ የማያስገባ የሴራ አይነት ነው።

ጥብቅ ሴራ

ምክንያትና ውጤቶቹ ጠንካራ እና አሳማኝ የሆነ የሴራ አይነት ነው።

ጥምር ሴራ

ከአንድ በላይ ሴራዎችን አጣምሮ የያዘ ወይም ከዋናው ሴራ ባሻገር ለዋናው ሴራ አጋኝ የሆኑ ተጨማሪ ሴራዎች የያዘ ማለት ነው።

ነጠላ ሴራ እና

በ አንድ ነጠላ ታሪክ ላይ ያተኮረ ተጨማሪ ሴራዎች ላሉት የሴራ አይነት ነው።

ሴራ አልባ ይባላሉ።

ሠ. ጭብጥ

ተውኔቱ ጠቅለል ሲደረግ ሊያስተላልፍ የፈለገው አብይ ጉዳይ፡ ገዥ_ሃሳብ ወይም ዋና ቁምነገር ማለት ነው።

መልመጃ 1

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክል የሆነትን እውነት ትክክል ስህተት የሆነውን ሀሰት በማለት መልሱ።

1. መቼት የታሪኩን ቦታ፣ ዘመንና ማህበረሰብ ይገልጻል።
2. ሴራ ምክንያትና ውጤትን የምናይበት ዝርዝር ታሪክ ነው።
3. ጥምር ሴራ አንድ የታሪክ መስመርን ተከትሎ ይጨርሳል።
4. ቃለ ተውኔት ግልፅ መሆን የለበትም።
5. ጭብጥ የተውኔታችንን አብይ ቁምነገር የምናገኝበት የተውኔት አላባ ነው።

1.3.3. የተውኔት ዘውጎች (ቴክኒካዊ)

ዘውግ ማለት ፀሀፊ ተውኔቱ አንድን ርዕስ ጉዳይ መሰረት በማድረግ ፅፎ የሚያቀርበው የተውኔት ዝርያ ማለት ነው። በዚህም መሰረት የተውኔት ዘውጎችን በሚከተለው መልኩ ተከፋፍለው እናገኛቸዋለን፦

ሀ. መሪር (tragedy)

አሳዛኝና መሰረታዊ በሆኑ ግጭቶች ላይ በሰው ልጅ ሁለት ፅንፍ ስሜቶች ማለትም በደስታና ሀዘን ዙሪያ የሚያጠነጥን እና መጨረሻው ህሊናን የሚነካ የአጻጻፍ አይነት ነው። ከሚጠቅማቸው ገፀ_ባህርያት እና ርዕስ ጉዳዮች አንጻርም ጥንታዊ፣ የመካከለኛው ዘመን እና ዘመናዊ በማለት ይከፋፈላሉ።

ለ. ፍግ (comedy)

እያዝናና እና ሳቅ እያጫረ እንዲሁም የማህበረሰቡን የዕለት ተለት ክዋኔዎችን መርጦና ለይቶ በመንቀስ ቁም ነገርን እያሰጨበጠ ባስደሳች ሁኔታ የሚጠናቀቅ የተውኔት አይነት ነው።

ሐ. ድንቃይ (melodrama)

ከቃሉ መረዳት እንደሚቻለው አስደናቂ ክንውኖች የሚተዩበት የተውኔት አይነት የነበረ ሲሆን ከ 19ኛው መ/ክ.ዘ ወዲህ ከመሪር ተውኔት ጋር ተመሳሳይነት ቢኖረውም በስተመጨረሻ ላይ እኩይ እና ሰናይ ገጸባህሪያት በደግ ስራቸውና ክፉ ምግባራቸው የሚዳኙበት የተውኔት አይነት ነው። የተውኔቱ ታሪክ ባብዛኛው ጊዜ ባጋጣሚዎች ላይ ይመሰረታል።

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ አንድ ጥበባዊ ግንዛቤ

መ. ቧልታይ (farce)

የማይታመኑና የማይመስሉ ድርጊቶች የሚስተዋሉበት፣ ለምን እንዲህ ሆነ የሚል ጥያቄ የማይጠይቅ፣ በማንኛውም መልኩ ተመልካችን ማሳቅ ብቻ አላማው ያደረገ የተውኔት አይነት ነው።

ሠ. ወለፈንዲ (absurd)

ይህ የተውኔት አይነት ከገጸባህሪ አሳሳልም ሆነ ከታሪክ አወቃቀሩ ተስፋቢነትን፣ ተስፋ አስቆራጭነትን፣ ውል የለሽነትን የሚያሳይ የተውኔት አይነት ነው።

መልመጃ 2

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክል የሆነትን እውነት ትክክል ያልሆነትን ደግሞ ሃሰት በማለት መልሱ።

1. ለማሳቅ ተብሎ የሚጻፍ የተውኔት ዘውግ መሪር ይባላል።
2. ፍግ (ኮሜዲ) እያሳቀ ቁምነገር የሚያስተላልፍ ዘውግ ነው።
3. አሳዛኝ ጅምርና አስደሳች ፍጻሜ ያለው ቧልት ይባላል።
4. ከንቱነትን የሚያሳየው ዘውግ ወለፈንዲ ይባላል።

ትወና

ትወና ማለት በድርሰት ውስጥ የተወከሉ ገጸ-ባህርያትን በደንብ በማወቅ እና በመረዳት እነሱን ተክቶ ስሜታቸውን መግለጽ፣ ድርጊታቸውን መከወን፣ እንዲሁም ሃሳባቸውን በመናገር በተለያዩ መንገዶች የማቅረብ ጥበብ ነው። ይህን ለማድረግ የተለያዩ ጥበባዊ ዘዴዎችን በማወቅ መለማመድ ተገቢ ነው። የማነቃቂያ ልምምዶችንና አእምሮአዊ ዝግጅቶችን ማድረግ

ማስተዋል (consentration)

ዘና ማለት

የፊት ገጽታ ልምምድ ማድረግ

የአካል እንቅስቃሴዎችን ማድረግ

ቁሳቁስን እንደያዙ በማሰብ በቁሳቁስ የሚሰሩ ነገሮችን መስራት

የመድረክ እንቅስቃሴ ቴክኒኮችን መለየት

Blocking ማለት ሲሆን የትኛውን ቃለ ተውኔት የት ቦታ እንደሚናገሩ፣ የትኛውን ግብረ መልስ (Reaction) የቱጋ እንደሚከውኑ የሚለዩበት ነው።

ሚዛናዊነትን የጠበቀ የመድረክ እንቅስቃሴ (stage balance) ቴክኒኮችን መለማመድ የተመልካችን አይን መርጦ የማየት መብት እንዳይጣስ፣ ማለትም ተዋንያኑ የፈለጉበት ቦታ እንደፈለጉ ከመንቀሳቀስ ይልቅ ገጸባህሪው ትኩረት ሊያገኝ የሚገባበትን ቦታ ማወቅ እና ገቡድን ጋር ተግባብቶ መተወንያስፈልጋል።

1.3.4. የተውኔት አዘገጃጀት

የተውኔተ ዝግጅት በሶስት ገጽታዎች የተከፋፈለ ነው፡
ይህም

- ቅድመ ዝግጅት (preproduction)
- ዝግጅት (production)
- ድህረ ዝግጅት (post production) ይባላሉ።

አዘጋጅም እነዚህን ሶስት ገጽታዎች መሰረት አድርጎ የዝግጅት ስራውን ይሰራል።
የተውኔት አዘጋጅ ሚና በቅድመ ዝግጅት ጊዜ (preproduction)

- ተውኔቱን በሚገባ መምረጥ
- ተውኔቱን በጥልቀት ማንበብና መረዳት
- የደራሲውን ዳራ መገንዘብ
- ተውኔቱ ወጥና ትርጉም መሆኑን መለየት
- ተውኔቱን መተንተን እና ማስታወሻ መያዝ
- ተዋንያንን መምረጥ
- የፕሮዳክሽኑን ቡድን መምረጥና ማዋቀር

የተውኔት አዘጋጅ ሚና በዝግጅት ጊዜ (during production)

- የንባብ ልምምድ መምራትና መቆጣጠር
- ድምጻቸውን ማጤን ከገጸባህሪያቱ ጋር መጣጣሙን፣ በግልጽና በጉላት መስማቱን መከታተል
- የትንፋሽ ፋታ የሚወስዱበትን፣ የድምጽ ውጣ ውረድ የሚኖርበትን ቦታ መቆጣጠር ወዘተ....

የተዋንያንን የመድረክ እንቅስቃሴ (blocking) ልምምዶችን ማስኬድ
ቴክኒካዊ ልምምድ መምራት ይህም ከመምራት ጋር፣ ከድምጽ ግብዓት ጋር እና ከማጀቢያ መዘቃ ጋር የሚደረገው ልምምድ ነው።

ከአልባሳት ጋር የሚደረግ ልምምድን መምራት
የተውኔት አዘጋጅ ሚና በድህረ ዝግጅት ጊዜ (post production)

ከላይ የተዘረዘሩት ቅድመ ሁኔታዎች ከተጠናቀቁ በኋላ ተውኔቱ ለተመልካች የሚቀርብበት ጊዜ ሲሆን በዚህም የታቀዱት ነገሮች ባግባቡ መከወናቸውን ይከታተላል ፣ የተሰጡ አስተያየቶችን እየተቀበለ እርምጃ በመውሰድ ለቀጣይ ስራ ይዘጋጃል።
ፊልም በጽህፈተ ፊልም ውስጥ የተገለጹትን ታሪኮች በመግለጽ ምስል ቀረጻና በተንቀሳቃሽ ምስል ቅንብር አማካኝነት በፈጠራ ከህሎት የማቅረብ እና የመተረጎም ጥበብ ነው።

የፊልም ዝግጅት በ አዘጋጁ መሪነት የሚከወን ጥበብ ነው። በጽሁፉ ውስጥም የሚከተሉት ግብዓቶችን ይፈጥራል። እነሱም፡-

- ለጸሐፊው ጽሁፊት ፊልም ህይወት ይፈጥራል
- ታማኝነት ያለው የዕይታ ሁነት ይፈጥራል
- የፊልሙ ታሪክ ወደ ተንቀሳቃሽ ምስል ትርጓሜ ይቀየራል
- ለተመልካቹ ስሜታዊ የህይወት ቁርኝት ይፈጥራል
- የዝግጅት ባለሙያዎች በጋራ ይሰሩበታል
- የፊልም ዝግጅት የእይታ ማዕቀፍ ፈጠራ ተግባር ነው።
- ፊልም በውስጡ የሚካተቱ ዋና ዋና የዝግጅት ደረጃዎች አሉት፡-
- ቅድመ ዝግጅት የሃሳብ ማፍለቂያ ደረጃ
- ቅድመ የፊልም ዝግጅት ደረጃ
- የፊልም ምርት ዝግጅት ደረጃ
- የፊልም ደህረ ዝግጅት ደረጃ

የፊልም ዝግጅት ጽሁፍ ፊልሙን የሚተነትን፣ የሚተረጎም፣ እና ወደ ተንቀሳቃሽ ምስል እይታ የሚቀይር የፊልም አቅርቦት ዋና ዝግጅታዊ ተግባር ነው።

የመልመጃ 3

I. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክል የሆነትን እውነት ትክክል ያልሆነትን ደግሞ ሃሰት በማለት መልሱ።

1. ዘመናዊ ትያትር የተጀመረው በኢጣሊያ ነው።
2. የመጀመሪያው የተውኔት ጸሀፊ በኢትዮጵያ ሀዲስ አለማየሁ ይባላል።
3. የትያትር ጥበብ የተጀመረው ከእምነታዊ ክዋኔዎች ነው።

II. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ምረጡ

1. ከሚከተሉት ውስጥ የተውኔት ዘውግ የሆነው የቱ ነው?
 - ሀ. ድንቃይ ለ. ገጸ-ባህርይ ሐ. ሴራ መ. መልስ የለም
2. እያዝናና የሚያስተምር የተውኔት ዘውግ ----- ይባላል?
 - ሀ. መሪር ለ. ፍግ ሐ. ቧልታይ መ. ጭብጥ
3. ቃለተውኔት ----- መሆን ይገባዋል?
 - ሀ. ተፈጥሯዊ ለ. ተገቢ ሐ. ግልጽ መ. ሁሉም

1. ትውፊታዊ ትያትር የተጀመረው የት ነው?
2. የትያትር ጠቀሜታ ምንድን ነው?
3. የተውኔት ድርሰት አላባወያን ምን ምን ናቸው?
4. በፊልም እና በትያትር መካከል ያለውን አንድነት እና ልዩነት አብራሩ።

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት

ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

- ⊖ በቀለም ቅብ የተለያዩ የዕይታ ጥበባት ትስላላችሁ።
- ⊖ የቀለማትን ባህሪ ትለያላችሁ።
- ⊖ ሕብረ ቀለምትን አቀላቅላችሁ አዳዲስ ቀለማት ትፈጥራላችሁ
- ⊖ አንደ ደረጃ ቀለማትን ትለያላችሁ።
- ⊖ ከአንደኛ ደረጃ ቀለማት ሁለተኛ ደረጃ ቀለማትን አቀላቅላችሁ ትቀባላችሁ።
- ⊖ አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ቀለማት በሚቀላቀልበት ጊዜ ሶስተኛ ደረጃ ቀለማት እንዴት እንደሚ መሰረቱ ታውቃላችሁ።

የሰው ልጅ ሲፈጠር የሚያስፈልጉትን ነገሮች ሁሉ በተፈጥሮ ውስጥ እንደሚያገኝ ስለሚያውቅ ከጥንተ ተፈጥሮ ጀምሮ ተፈጥሮን መርምሮ ልብስ፣ መጠለያ፣ ምግብ ከማድረጉ በተጨማሪ መዝናኛው የአይንና የአእምሮ ምግብን በዕይታ ጥበባት ዘርፉም ሥዕል፣ ቅርፃቅርፅ፣ ሕትመት ጥበብ፣ ኪነ ሕንፃ የመሳሰሉትን ፈጠራዎችን ከተፈጥሮ ሀብት በመጠቀም በባህላዊም ሆነ በዘመናዊ መልኩ ቴክኖሎጂዎች እስከ መፍጠር ድርሷል።

ሥዕል፡ከተፈጥሮ የተሰሩ የክውና ና እይታ ጥበባት ንድፍና ዲዛይን

1.4.1.ንድፍ /ዲዛይን/

ማለት በአካባቢያችን የሚገኙ ነገሮችን በቀጥታ በመመልከት ወይም ቀደም ሲል ያስተዋልናቸውንና አእምሮ የመዘገበውን በማስታወስ አልያም ከእውነታው ዓለም ነፁብራቅ ሳንለቅ የግል ፈጠራን በመጠቀም ሀሳባችንን በእርሳስ ወይም በሥዕል ቻርትል አማካኝነት በወረቀት የምናንፀባርቅበት ለሥዕል ስራ መሰረታዊ ሀሳብ መግለጫ ዘዴ ነው።

1 -የቡድን ፅብረታ

የመወያያ ጥያቄ

ንድፍ/ዲዛይን/ ማለት ምን ማለት ነው ? ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ለመምህራቹ ንገሩ።

የሚያስፈልጉ ቋሳቁሶች

እርሳስ፣ የስዕል ቻርትል ከለረ፣ ፓስቴል ወረቀት፣ የሥዕል ሽራ ወረቀት መለጠፊያ ስሌዳ፣ ፕላስቲር፣ ከተር

የአሰራር ቅዳም ተከተል

1. እርሳሳችንን በደንብ ቀርፅን ማዘጋጀት
2. ወረቀታችንን በጠንካራ ስሌዳ ላይ ለጥፈን ማዘጋጀት
3. የምንስራውን ሀሳብ በግልፅ መወሰን

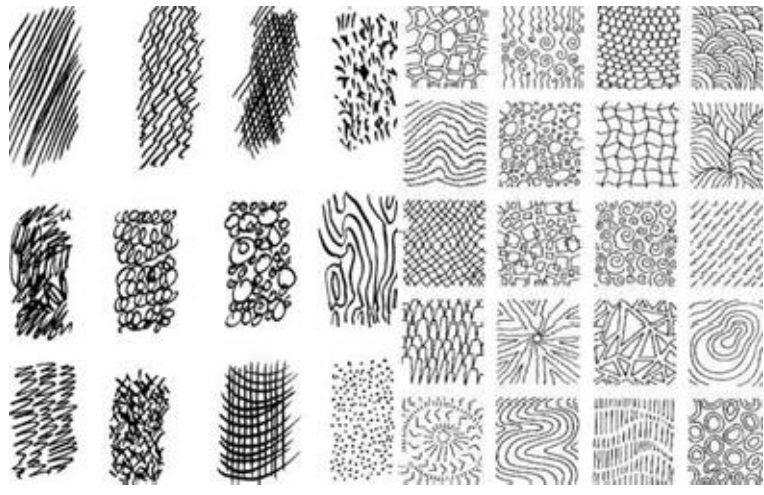
መልመጃ 1

ሀ. በእውቀት ላይ የተመሰረቱ ጥያቄዎች

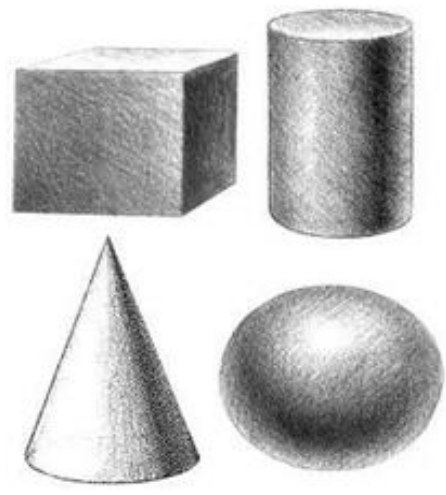
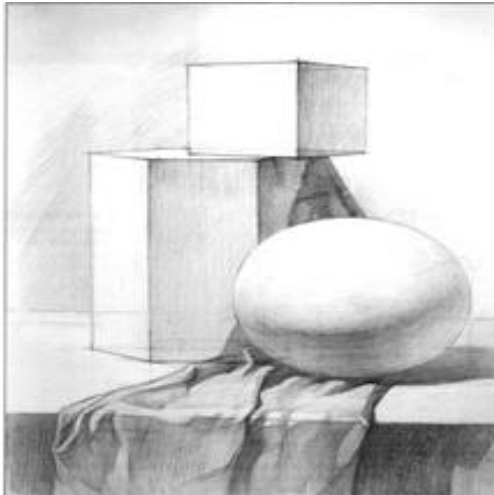
1 -በአካባቢያችሁ በመዘዋወር የተፈጥሮና ሰው ስራሽ ነገሮችን ትኩረት በማስተዋል የሳቡትንና አድናቆት ያሳደረባችሁን ነገሮች በመዘርዘር ለዕይታ ሥራ የምንጠቀምባቸው መሥሪያ መሳሪያዎች ምን ምን እንደሆኑና በመዘርዘር ተናገሩ ?

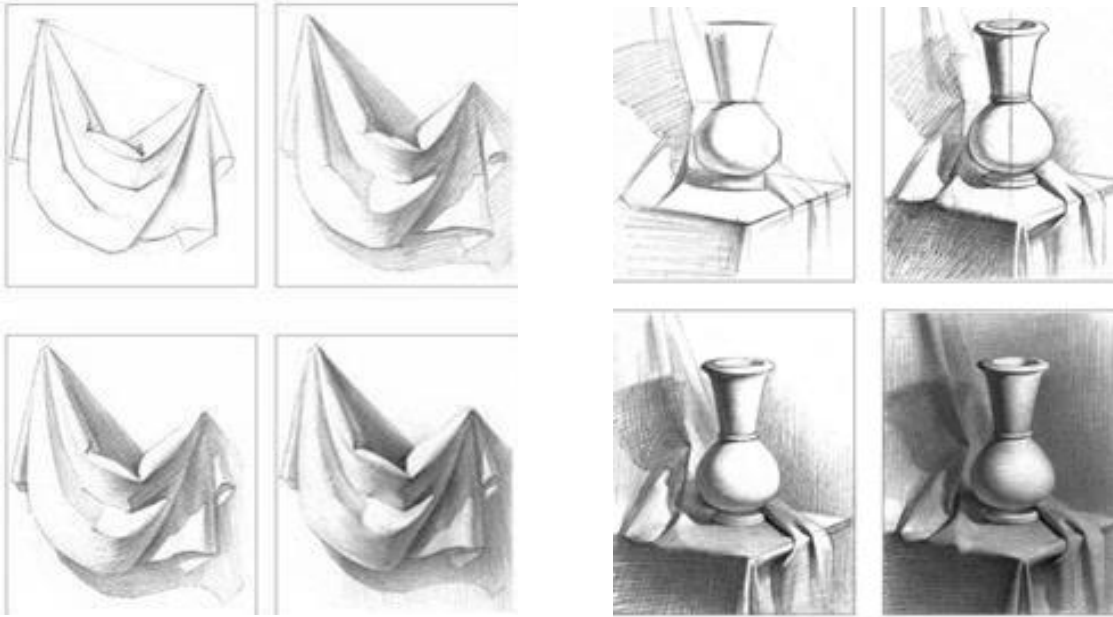
መምህር/ት ተማሪዎች አምስተኛ ክፍል ላይ የመሰረታዊ መስመሮች ተምረዋል አሁን ደግሞ በመስመር ንድፍ ብቻ የሰውና እንሰሳትን እንዲሁም ቁሶችን በንድፍ በዚህ መልኩ ትለማመዳላችሁ።

መምህር/ት ተማሪዎች የእጅ መለማመጃ መስመሮች እንዲሰሩ ድጋፍ ያርጉላቸው የእጅ መለማመጃ መስመሮች

ሥዕል:-የእጅ መለማመጃ መስመሮች

ሥዕል፡ በመስመር የተነደፈ ሥዕል

የመልክዓ - ምድር አነዳደፍ

የመሬትን ተፈጥሮአዊ አቀማመጥ የተለያዩ ገጽታ አለው። ይህን አስተውሎ የተገነዘቡትን በንድፍ ማስቀመጥ ወይም ሥዕል መሥራት የመልክዓ- ምድር ንድፍ ጥናት በመባል ይታወቃል።

ሥዕል፡የመልክዓ ምድር ንድፍ

ቀለም ቅብ፡-ሀሳባችንን በንድፍ አማካኝነት በስሌዳ ላይ ካሰፈርን በኋላ ሥዕል ገላጭና የእውነተኛነት ገፅታን ተላብሶ ለተመልካች በሚያረካ መልክ ለማቅረብ የቀለም ቅብ ሥራ ነው። በአካባቢያችሁ የሚገኙ የተፈጥሮና ሰው ሰራሽ ነገሮችን ስትመለከቱ በቴክኒኮች ረገድ በተለያዩ ደረጃ የመለስለስና የመሻከር ገፅታ ሲታይባቸው ቀይ፣ ቢጫ፣ ሰማያዊ፣ ነጭና ጥቁር ወዘተ ቀለማትም በላያቸው ላይ ያንፀባርቃል።

የቀለማት ዓይነትና ፀባይ፡-ቀለማት በዓይነታቸው በርካታ ናቸው። በውል ሲያሜና ደረጃ

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ አንድ ጥበባዊ ግንዛቤ

ከምንሰጣቸው ጀምሮ ጭራሽ መጠሪያ እስከምናጣላቸው ያሉትን ሁሉ ያጠቃልላል። ሕብረ ቀለም ማደባለቅ፡-ቀለማት ሲቀላቀሉ አዳዲስ ቀለማት ይፈጥራሉ። በዚህም ምክንያት የተለያዩ ቀለማትን መመሥረት ይቻላል ቀለማት አንዳኛ፣ ሁለተኛ፣ ሦስተኛ ደረጃ በመባል በደረጃ ይቀመጣሉ። ሁለተኛና ሦስተኛ ደረጃ ቀለማት የሚመሰረቱት ከአንደኛ ደረጃ ወይም መስራች ቀለማት ነው።

ሥዕል፡- ሕብረቀለማት

የቀለማት ዓይነትና ፀባይ፡-ቀለማት በአይነታቸው በርካታ ናቸው። በውል ሰያሜና ደረጃ ከምንሰጣቸው ጀምሮ ጭራሽ መጠሪያ እስከምናጣላቸው ያሉትን ሁሉ ያጠቃልላል። እነዚህ በርካታ ቀለማት በአካባቢያችን በሚገኙ የተፈጥሮና ሰው ስራሽ አካላት ላይ ተንፀባርቀው ይታያሉ።

ሕብረ ቀለም ማደባለቅ፡-ቀለማት ሲቀላቀሉ አዳዲስ ቀለማት ይፈጥራሉ። በዚህም ምክንያት የተለያዩ ቀለማትን መመሥረት ይቻላል።

ቀለማት አንዳኛ፣ ሁለተኛ፣ ሦስተኛ ደረጃ በመባል በደረጃ ይቀመጣሉ። ሁለተኛና ሦስተኛ ደረጃ ቀለማት የሚመሰረቱት ከአንደኛ ደረጃ ወይም መስራች ቀለማት ነው።

ሥዕል፡- የመጀመሪያ ደረጃ ቀለማት

ሥዕል፡-ሞቃት ቀለማት ቀዝቃዛ ቀለማት

ምልምጃ 2

የሚከተሉትን ሥዕላዊ ጥያቄዎች በማስተዋል መልሱ

	+		=	_____
	+		=	_____
	+		=	_____
	+		=	_____
	+		=	_____
	+		=	_____

የምዕራፉ ማጠቃለያ

የሰው ልጅ ሲፈጠር የሚያስፈልጉትን ነገሮች ሁሉ በተፈጥሮ ውስጥ እንደሚገኝ ስለሚያውቅ ከጥንተ ተፈጥሮ ጀምሮ ተፈጥሮን መርምሮ ልብስ፣ መጠለያ፣ ምግብ ከማድረግ በተፈጠረ መዘናኛው የአይንና የአእምሮ ምግብን በክወናና ዕይታ ጥበባት ዘርፉም ሥዕል፣ ቅርጻቅርፅ፣ ሕትመት ጥበብ፣ ኪነሕንፃ የመሳሰሉትን ፈጠራዎችን ከተፈጥሮ ሀብት በመጠቀም በባህላዊም ሆነ በዘመናዊ መልኩ ቴክኖሎጂዎች እስከመፍጠር ድርሰዋል።

የማጠቃለያ ጥያቄዎች

ሀ - በእውቀት-ላይ የተመሰረተ ጥያቄዎች

- 1 - ሞቃት ቀለማትን ዘርዘራችሁ አብራሩ ?
- 2 - ቀዝቃዛ ቀለማት የሚባሉትን ላዩ ?
- 3 - ሁለተኛ ደረጃ ቀለማትን እንዴት ከየት ተገኙ?

ለ - የግል ፅብረቃ

1. የመጀመሪያ ደረጃ ቀለማትን በወረቀት ላይ ቀብታችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ?
2. ሁለተኛ ደረጃ ቀለማትን ከአንደኛ ደረጃ ሕብረ በወረቀት ላይ ቀብታችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ
3. ሦስተኛ ደረጃ ሕብረ ቀለማት ስንት ናቸው በተግባር በወረቀት ላይ ቀብታችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ?

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክል የሆነትን እውነት ትክክል ያልሆነትን ደግሞ ሃሰት በማለት መልሱ::

- _____ 1. መቼት የታሪኩን ቦታ፣ ዘመንና ማህበረሰብ ይገልጻል::
- _____ 2. ሴራ ምክንያትና ውጤትን የምናይበት ዝርዝር ታሪክ ነው::
- _____ 3. ጥምር ሴራ አንድ የታሪክ መስመርን ተከትሎ ይጨርሳል::

ምዕራፍ

ምዕራፍ ሁለት ፈጠራን መግለጽ

ፈጠራን መግለጽ

መግቢያ

ይህ ምዕራፍ የሚያተኩረው ሙዚቃ ኖቶችን የሙሉ የግማሽ የሩብ የአንድ ስምንተኛ የአንድ አስራስድስተኛ በስብስብ መልክ በጊዜ መለያ አማካኝነት እንዲያነቡ ማድረግ በተጨማሪም በሰሌዳዬ የተጻፉ ዜማዎችን እንዲጫወቱ ማድረግ።

አንድን ሙዚቃ ወይም ዜማ በተቀመጠለት የጊዜ ቆይታ መሰረት ስንጫወት በእንቅስቃሴ ቢሆን በቀላሉ ልንረዳው እንችላለን።

ትያትር (ፊልም) ለመስራት እና ለመጻፍ (ደራሲዎች) የትውናን ምንነት፣ ገጸ- ባህርያትን ሃሳብ ማግኛ መንገዶችንና ሃሳብ እንዴት እንደሚፈጠር ማወቅ ተገቢ ነው። ስለሆነም ከላይ የተጠቀሱት ነገሮች ተረድቶ በመጻፍ ለመከወን ወይም፣ ፓንቶ ማይም እና ድንገቴ ፈጠራን በመጠቀም ጽፎ የገጸ-ባህርያትን ማንነት ለመላበስ ደግሞ መሰረታዊ ሆነው እናገኛቸዋለን።

ከ5 ተኛ ክፍል በተያያዘና ቀጣይነት ባለው መልኩ የንድፍ ጥበብ ፅንሰ ሀሳብና የተግባር ትምህርት በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ለ6ኛ ክፍል በሚመጥን መልኩ ተዘጋጅቷል። በመሆኑም የንድፍ ትምህርት ግንዛቤ ተከታታይ የሆነ የንድፍ ልምምድን የሚጠይቅ እና ይህም የንድፍ ክህሎት የሁሉም የሥነ-ጥበብ ሙያ ዘርፎች መሰረታዊ እንደመሆኑ መጠን ተማሪዎች አሰፈላጊውን የመማሪያ ቁሳቁስ ማሟላት ይኖርባቸዋል።

2.1 ስልተምት ከሆሃያት ጋር መቁጠር

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት

ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

⇒ $\frac{4}{4}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{2}{4}$ $\frac{6}{8}$ የተፃፉ ኖቶችን ባላቸው የጊዜ ቆይታ መሰረት ታነባላችሁ።

⇒ በስታፍ ላይ ትሬብልና በቤዝ ቁልፍ የተፃፉ ኖቶችን ታነባላችሁ።

ሀ. የሙሉ ድምፅ ኖታዎችንና የሙሉ ዕረፍት ኖታዎችን መቁጠር

ለ. የሙሉ፣ የግማሽ፣ የሩብና የአንድ ስምንተኛ የድምፅ ኖታና የአረፍት ኖታን መቁጠር

የ ሁ ሉ መ ግ ባ ቢ ያ የ አ ሰ ም አ ቀ ፍ ቋ ን ቋ መ ዚ ቃ መ ዚ ቃ

ፍ ቅ ር የ ሰ ላ ም የ ደ ስ ቃ አ ክ ሲ ል ነ ች ፍ ቅር

Baa, baa, black sheep, have you an - y wool? Yes, sir, yes, sir, three bags full.

One for the mas - ter, one for the dame, one for the lit - tle boy who lives down the lane.

2.1.1 የተጻፉትን ምቶች በመቁጠር ተለማመዱ

Piano

Hap - py birth - day to you! Hap - py

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ ሁለት ፈጠራን መግለጽ

4

birth - day to you! Hap - py birth - day, dear

This system shows the first four measures of the song. The treble clef staff contains the melody, and the bass clef staff contains the accompaniment. The key signature has two sharps (F# and C#), and the time signature is 4/4. The lyrics are written below the treble staff.

7

Hap - py birth - day to you!

This system shows the next four measures of the song. The treble clef staff contains the melody, and the bass clef staff contains the accompaniment. The lyrics are written below the treble staff.

መልመጃ

ከዚህ በታች የተጻፉትን የኖት ምልክቶች በባር መስመር ለዩ

A musical notation exercise in 4/4 time. The first staff contains a melody starting with a quarter note, followed by eighth notes, and ending with a quarter rest. The second staff contains an accompaniment of quarter notes.

A musical notation exercise in 3/4 time. The first staff contains a melody starting with a quarter note, followed by eighth notes, and ending with a quarter note. The second staff contains an accompaniment of quarter notes.

A musical notation exercise in 2/4 time. The first staff contains a melody starting with a quarter note, followed by eighth notes, and ending with a quarter note. The second staff contains an accompaniment of quarter notes.

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ ሁለት ፈጠራን መግለጽ

ሐ. ከዚህ በታች ለተፃፉት ናታ ምልክቶች ጊዜ መለያ ምልክቶችን ፃፉ

1.

2.

3.

4.

2.1.2. በትራብል ክሌፍና በጤዝ ክሌፍ ስታፍ ላይ የተፃፉ ናቶችን ማንበብ

1

2

3

4

5

6

7

8

2.1.3. የቀጭንና የወፍራም ድምፅ ክረቶች

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት
 ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ:-
 ⊕ በድምጾች መካካል ያለውን ርቀት በሚገባ ትለያላችሁ።

በቀጭንና ወፍራም ድምፆች መካካል ያለው የርቀት ደረጃ በሚገባ ለመለየት የሚያስችለን የድምፆች እርቀት (ኢንተር ቫል) በሚገባ ስንመለከት በሁለት ድምፆች መካካል ፊደሎች ቁጥር ብዛት ያለ የድምፅ ወሰን ርቀት ማለት ሲሆን ከአንድ ድምፅ ተነስተን እስከ ቀጣዩ ድምፅ ድረስ ያለውን ዝምድና የምናውቅበት ዘዴ ነው። ኢንተርቫል በሁለት ምድብ የሚለይ ሲሆን እነሱም ሲምጥል እና ኮምፓውንድ ይባላሉ። ሲምጥል ኢንተርቫል ስንል እስከ አንድ ኦክታቭ ያለውን ሲሆን ከኦክታቭ በላይ ያለውን ደግሞ ኮምፓውንድ ኢንተርቫል እንለዋለን።

C	-	D	-	E	-	F	-	G	-	A	-	B	-	C
1		2		3		4		5		6		7		1or8 th
		1		<u>1</u>		$\frac{1}{2}$		1		1		1		$\frac{1}{2}$

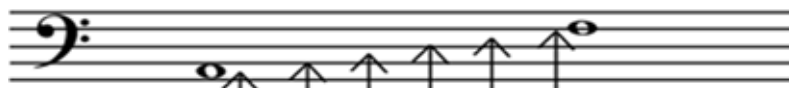
የቀላል ርቀት

የቅልቅል ርቀት

Count: 1 2 3

ወፍራም ክረት መካከለኛ ክረት ቀጭን ክረት

Count: 1 2 3 4 5 6

ወፍራም ክረት መካከለኛ ክረት ቀጭን ክረት

2.2. በውዝግብ ስልተ ምትን መረዳት

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት

ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ:-

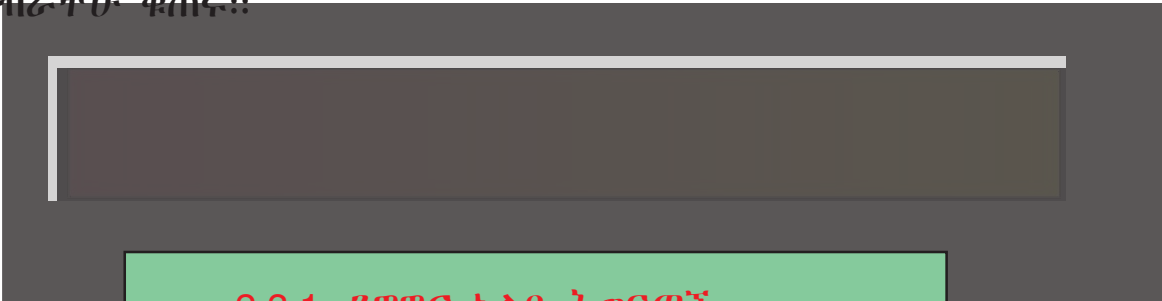
⊖ የስልተ ምት እንቅስቃሴ በሙሉ የስልተ ምት ውጤት መሆኑን ትረዳላችሁ

አላማው

ከላይ የተጻፈውን የልደት መዝሙር በምትዘምሩበት ጊዜ እጃችሁን በማወዛወዝና አካላችሁን በማንቀሳቀስ ዘምሩ። በዚህን ጊዜ የደከመ አዕምሮ ማንቃት የዛለ ሰውነትን ማፍታታት ትችላላችሁ።

መምህራችሁ የሚያስተምሩትን የኖታ ንባብ ስትቆጥሩ በዋጋቸው መሰረት ከእንቅስቃሴ ጋር እብራችሁ ቁጠሩ።

2.3.1. ንግግር አልባ ትወናዎች

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፦

- ⊙ ስለንግግር አልባ ትወናዎች ታውቃላችሁ።
- ⊙ ማይም ድራማን ትተውናላችሁ።
- ⊙ ፓንቶ ማይም እና የድንገቴ ፈጠራን ምንነትና ጠቀሜታ ተረድታችሁ የቀረበውን ጅምር ታሪክ በተለያዩ ሀሳቦች ትጨርሳላችሁ።

እነዚህ የትወና አይነቶች ማይም እና ፓንቶ ማይም በመባል የሚታወቁ ሲሆን በተለያዩ ዘመናት የተለያዩ ቅርጽን ሲከተሉ ቆይተዋል።

ጥንታዊ ማይም የተለያዩ ከዋኞችን አጉልተው ሊያሣዩ የሚችሉ ግብዓቶችን ማለትም በቀላሉ ሊለይ በሚችል መልኩ የሚቀቡ የገጽ ቅቦችን ቀለመ ደማቅ አልባሳትን በመጠቀም የተጋነኑ እና ሳቅን ሊያጭሩ የሚችሉ ታሪኮች ያሏቸው ድርጊቶችን ይከውኑበት ነበር። ይህ የማይም ዓይነት በተለያዩ የማቅረቢያ ቦታዎችና ዘዴዎች ማለትም በመንገድ ላይ፣ በመድረክ ላይ እንዲሁም ቴሌ-ቪዥን ከተፈጠረ በኋላ በቴሌ-ቪዥን (ቪዲዮ) ሲቀርቡ ቆይተዋል።

የቴቪ. ማይም

የመንገድ ማይም

ዘመናዊ ማይምን ስንመለከት ግን ምንም አይነት የግብዓት መሳሪያዎችን የማይጠቀም ሲሆን ነገሮችን በአእመሮ (በምናብ) በማሰብ ከነገሮች ወይም ሌሎች ተጣማሪ ገጸ-ባህርያት ጋር እጅግ በማጋነን ወይም ደግሞ አሳማኝ በሆነ መልኩ ጅምር እድገት እና ፍጻሜ ያለውን ታሪክ አካቶ ይቀርብበታል። ይህ ማይም እውነተኛና ሊታመኑ የሚችሉ ታሪኮችን አለያም በፍጹም የማይታመኑ ድርጊቶችን በጥብቅ እና ልል ሴራዎች በማዋቀር ያቀርባል።

በጥብቅ ሴራ----- ምክንያታዊና ታማኝ ድርጊቶች እና ታሪኮች በልል ሴራ----- የማይመስሉ ታሪኮችና ድርጊቶች ይቀርብባቸዋል። ምሳ. በጥብቅ ሴራ የምንጠቀምባቸውን ሀሳባዊ ነገሮች ልክ እንዳሉ አስመስሎ መስራት ሲሆን

በልል ደግሞ የሚታኘክን ማሰቲካ ኳስ አድርጎ መጫወት... ወዘተ. የማይመስሉ ነገሮች ማድረግ ይቻላል።

ፓንቶ ማይም

ይህ የማይም አይነት የተገደቡ ግነቶችን በድርጊቶች ማሳየት ሲፈቅድ ለሆኑ የሚችሉ ግን የተጋነኑ ታሪኮችን ልል ሴራን ተጠቅሞ የሚያቀርብ ሲሆን የተለያዩ አስፈላጊ ቁሳቁሶችን በተገቢው ሁኔታ ይጠቀማል። ድምጽ ባልተፈጠረበት ዘመን ለጥበቡ አለም ትልቅ አስተዋጽኦ ያበረከተ ሲሆን ፊልሞች (ቪዲዮዎች) በድርጊት ብቻ ይቀርቡበት ነበር።

ምሳ. የቻርሊ ቻፕሊንን ዘ ማሽን ታይም ተመልከቱ።

አሁንም በዘመናዊ መልክ የድምጽ ግብዓቶች ተጨምረውበት የሚቀርብ ሲሆን በተለይ የመስማት ጉዳት ላለባቸው ሰዎች ትልቅ የመዝናኛ ጥበብ ሆኖ እያገለገለ ይገኛል።

ምሳ. የሚስተር ቢንን ስራዎች ተመልከቱ።

2.3.2 ድንገቴ ፈጠራ

ድንገቴ ፈጠራ የሚባለው ተማሪዎች የፈጠራ ችሎታቸውን የሚያሳድጉበት ሲሆን በተለያዩ መንገዶች ሀሳብ በማፍለቅ በግል ወይም በቡድን በመሆን ታሪክ ፈጥረው የሚከውኑበት ጥበብ ነው። ይህም ማለት ምንም ዓይነት የድርሰት ጽሁፍ ሳይኖር ከተለያዩ የሀሳብ ማግኛ መንገዶችና ስሜቶች፣ መጣጥፎች፣ ገጸ- ባህርያት፣ ታሪኮች፣ ዜናዎች ወይም ማህበራዊ ክስተቶች በመነሳት ምናባዊ ፈጠራን ተጠቅሞ ድርሰት በማድረግ መከወን ሲሆን ለሌኛው ዓይነት ድንገቴ ፈጠራ ደግሞ ጅምር ታሪኮችን ሞልተን የምንስራበት ሲሆን ይችላል።

የድንገቴ ፈጠራ በርካታ ጥቅሞች ሲኖሩት መድረክ ላይ እየተወገን ድንገት ቃለ ተውኔቱ ቢጠፋብን አለያም የሆነ ችግር ወይም ክስተት ቢፈጠር

ምሳ. ከተሰጠን ተግባር ውጪ የሆነና፣ አደናቅፎን ብንወድቅ፣ ልብሳችን ቢቀደድ፣ አብሮን የሚሰራው ሰው ቢታመም ወይም ቶሎ ባይገባልን የግል የፈጠራ ችሎታችንን ተጠቅመን ከታሪኩ ጋር ክስተቱን በማዋህድ ሞልተን ተመልካቹ ሳያውቅብን የሚታየው ክዋኔ እንዲቀጥል በማድረግ እንጠቀምበታለን።

የሚከተለው ቅንጭብ (ጅምር) ታሪክ በኢትዮጵያ የመጀመሪያ ከሆነው የጉለሌው ሰካራም ከተሰኘው አጭር ልቦለድ ላይ የተወሰደ ሲሆን ተማሪዎች ታሪኩን አሳድገው እንዲፅፉት እና እንዲከውኑት ይደረግ።

ከዱሮ የእንጨት ጉሙሩክ አጠገብ ወደ ምሥራቅ ሲል ካለው ወንዝ ማዶ ድልድዩን ወደ ምሥራቅ ተሻግሮ መጀመሪያ የሚገኘው አነስተኛ ሳር ክዳን ቤት የተበጀ ቤት ማለት ያ ነው። በዚያ በቤቱ በዚያ በጉለሌ በሠፈሩ ኖረ።

እንጨቱን ተሸክሞ አፈሩን ቆፍሮ ቤቱን የሰራው እርሱ ነው። ዋጋ ከፍሎ አስከድኖታል። ተበጀን ኩራት ተሰማው። ቆይቶ ደግሞ አይኖቹ እንባ አዘሉ። በጉንጨም የእንባ ዘለላ ወረደው። በግራ እጁ መዳፍ ከጉንጨ፣ የተንከባለለውን እንባ ጨፈለቀው። ዓይኖቹ እንባ ያፈሰሱ ለራሱ ጎጆ ስላለው ነው። ሊነገር በማይችል ደስታ ልቡ ተለውሷል።

ዝናም ያባረራቸውም ከቤቱ ጥግ ሊጠለሉ ይችላሉ። ቤት የእግዚአብሔር ነውና ውሽንፍር እንዳያገኛቸው ከቤት ውስጥ ዝናቡ እስኪያባራ ይቆያሉ። ተበጀን « ቤትህን ይባርክ » ሊሉት ነው። እንግዲህ መንገደኛው ሁሉ « ይህ የማን ቤት ነው ? ብሎ ሲጠይቅ የተበጀ ሊባል ነው » አለ።

ቀጥሎ ደግሞ « ተበጀ የትኛው ነው ሲባል ዶሮ ነጋዴው ሊባል ነው » አለ።

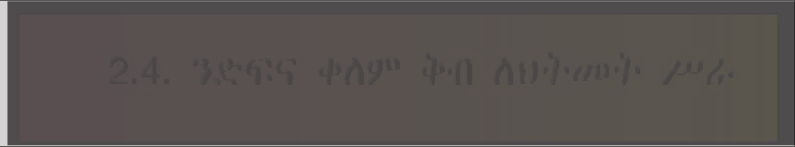
የመልመጃ 1

I. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክል የሆነትን እውነት ትክክል ያልሆነትን ደግሞ ሃሰት በማለት መልሱ።

1. የማይም ትወናን በንግግር መስራት ይቻላል።
2. ፓንቶ ማይም የድምጽ ግብዓትን ይጠቀማል።
3. ፓንቶ ማይምን እጅግ አጋኖ መስራት ይቻላል።

II. ከሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ የያዘውን ፊደል ምረጥ(ጭ)

1. የተለያዩ ስሜቶችን ለመግለጽ የማያገለግለው የቱ ነው?
 - ሀ. ትወና ለ. ቪዲዮ ሐ. ፎቶ መ. መልስ የለም
2. እጅግ በማጋነን እና ያለምንም ግነት የምንሰራበት ጥበብ የቱ ነው?
 - ሀ. ድንገቱ ፈተራ ለ. ፓንቶ ማይም ሐ. ማይም መ. ሁሉም

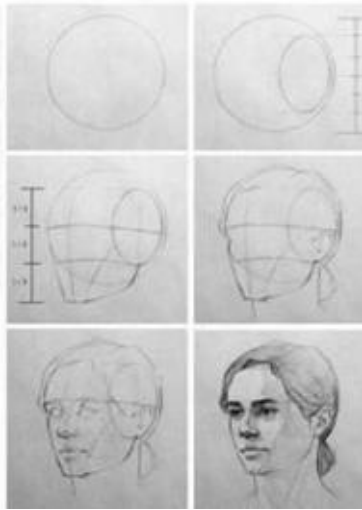
ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት
 ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

- ⊕ የንድፍ ጥበብ ፅንሰ ሀሳብና በተግባር ትገንዘባላችሁ።
- ⊕ ለቀለም ቅብ የሚሆን ንድፍ ጥበባት ትስላላችሁ።
- ⊕ የቀለማትን ባህሪ ትለያላችሁ።
- ⊕ ሕብረ ቀለማትን አቀላቅላችሁ አዳዲስ ቀለማት ትፈጥራላችሁ።
- ⊕ አንደኛ ደረጃ ቀለማትን ትለያላችሁ።
- ⊕ ከአንደኛ ደረጃ ቀለማት ሁለተኛ ደረጃ ቀለማትን አቀላቅላችሁ ትቀባላችሁ።
- ⊕ አንደኛና ሁለተኛ ደረጃ ቀለማት በሚቀላቀለበት ጊዜ ሶስተኛ ደረጃ ቀለማት እዴት እንደሚመሰረቱ ታውቃላችሁ።

ንድፍ ማለት በአካባቢያችን በቀጥታ በመመልከት ወይም ቀደም ሲል ያስተዋልናቸውን እና አእምሮ የመዝገበውን በማስታወስ አልያም ከእውነታው አለም ነፀብራቅ ሳንለቅ የግል ፈጠራን በመጠቀም ሀሳባችንን በእርሳስ ወይም በተለያዩ የንድፍ መሳሪያዎች አማካኝነት በሀሳብ የነበረውን ወደ ዕይታዊ ጥበብ የምንለውጥበት የጥበብ ዘዴ ነው ።

የንድፍ ስራን በተግባር ለማከናወን የምንጠቀምባቸው የተለያዩ መስሪያ ቁሶች አሉ አገልግሎታቸውም የተለያዩ ነው ።

ለንድፍ መስሪያነት ከምንጠቀምባቸው መካከል እርሳስ ፣ እስክርቢቶ ፣ ከሰል /ቻርኮል/ ፣ ወረቀት ፣ ቀለማትና ማጣበቂያ ተጠቃሾች ናቸው ።

ሥዕል:- የተለያዩ ንድፎች

መልመጃ 1

ሀ- የቡድን ጽብረቃ

የተዘረዘሩትን የሥዕል መሳሪያዎች እንዴት በምን መልክ እንደምትጠቀሙባቸው በቡድን ተወያይታችሁ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለመምህራችሁ አቅርቡ

ለ- የግል ጽብረቃ

1-የአካባቢን ንፅህና አጠባበቅን የሚያንፀባርቁበት የንድፍ ስራዎችን በየግላችሁ ከስራችሁ በኋላ ለክፍል ተማሪዎች ገለጾ አድርጉ

2.4.1 የርቀትናቅርብ / ዕርዮተአድማስ /

በርቀትና በቅርብ የሚገኙ የተለያዩ መጠን ያላቸው ነገሮች በአንድ ላይ ስንመለከት በዕይታችን የሚፈጠር ክስተት መኖሩን ተገንዝባችሁ ታወቃላችሁ። ራቅ ብሎ የሚገኝ ትልቅ አካል እና በቅርብ የሚገኝ ትንሽ ነገርን በመጠን አያነፃፅራችሁ ተመልከቱና ምን እንደተገነዘባችሁ ተወያዩ ።

ሥዕል:-የርቀትናቅርብ / ዕርዮተአድማስ /

አንድ ነገር ከእኛ እየራቀ ሲሄድ መጠኑ እያነሰ ቀለሙ እየደበዘዘ መስሎ ይታያል። በሌላ በኩል ለዕይታችን ቅርብ የሆነ ትንሽ አካል በርቀት ከሚገኝል ትልቅ አካል ጋር ሲንፃፀር ትንሹ ትልቁን የሚበልጥ ወይም እኩል መስሎ ይታያል ። በመሆኑም ንድፍ በምን ስራባት ጊዜ የራቀውን ለማሳካት የቀረበውን በማግለጥ በንድፍችን ውስጥ ርቀትና ቅርብን ፤ ስፍትና ጥልቀትን ለመግለፅ ያስችለናል ።

መልመጃ 2

I.ቀጥሎ የቀረቡትን ጥያቄዎች ትክክል የሆነውን «እውነት» ትክክል ያልሆነውን ደግሞ «ሀሰት» በማለት መልሱ።

1. የንድፍ ስራን ለመስራት አካባቢያችን ከፍተኛ ሚና አለው።
2. የተፈጥሮንና ሰው ሰራሽ ነገሮችን ልብ ብለን በማስተዋል በንድፍ መግለጽ ይቻላል።
3. ንድፍ በምንሰራበት ጊዜ የተፈጥሮም የሰው-ሰራሽም ብርሃን አያስፈልገንም።

4. ለቀለም ቅብና ለህትመት ስራ የምንጠቀመው የንድፍ ዘዴ ይለያያሉ።

II. ለሚከተሉት ጥያቄዎችን ትክክለኛ መልስ የያዘውን ምረጡ።

1. ከሚከተሉት ውስጥ ለንድፍ መስሪያ የሚያገለግሉትን ግብአቶች የቱ ነው?
ሀ- እርሳስ ለ- እስክርቢቶ ሐ- ወረቀትና ላጺስ መ- ሁሉም

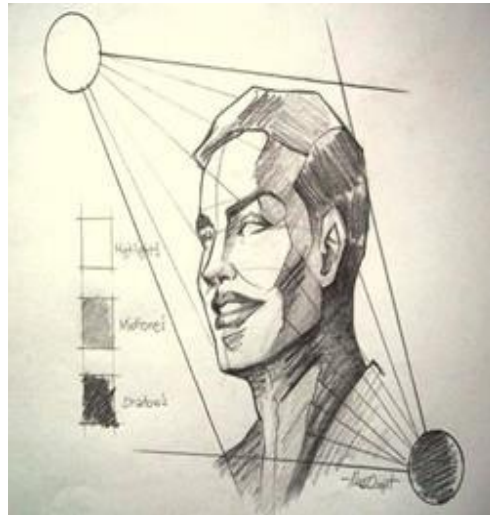
2. ከሚከተሉት ውስጥ ንድፍን የሚጠቀሙ የተለያዩ መያዘር ዘርፎች መካከል የትኛው ነው?
ሀ- ለዲዛይን ለ- ዕይታጥበብ ሐ- ለፀሁፍ መ- ሀ እና ለ መልስ ናቸው

3. በዕይታጥበብ ውስጥ ለንድፍ የምንስራቸው ዘዴዎች የሚጠቁመው የቱ ነው?
ሀ- ለቀለም ቅብ ለ- ለህትመት ሐ- ለእርሳስና እስክርቢቶ መ- ሁሉም

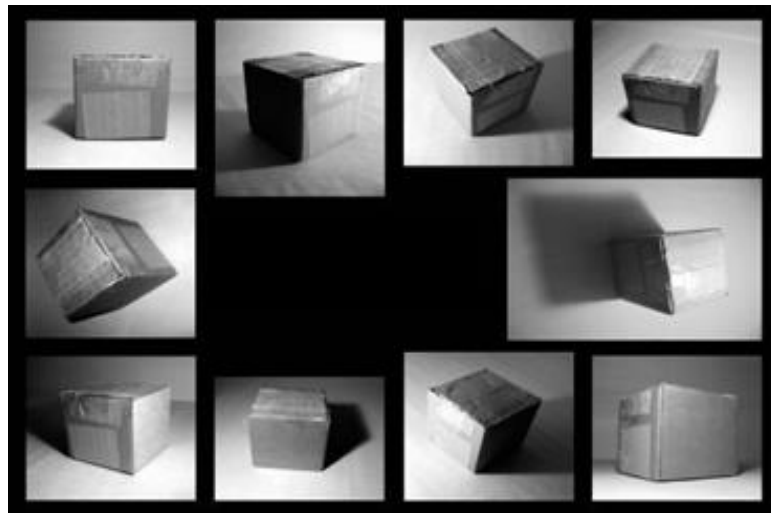
2.4.2 ብርሃንና ጥላ

ብርሃን በነገሮች ላይ ሲያርፍ ከብርሃኑ አቅጣጫ በተቃራኒው ጥላ ይወድቃል። የሚፈጠሩትም ጥላዎች እንደ ብርሃኑ ምንጭ አይነትና በተለያዩ ክስተቶች ምክንያት ልዩነት ሊታይባቸው ይችላል ። የተፈጥሮ ብርሃን ማለትም የፀሐይና የጨረቃ ብርሃን በነገሮች ላይ ሲያርፍ የሁሉም ነገር ጥላ ወደ አንድ አቅጣጫ ይወድቃል ለዚህም መረጃ የሚሆነው ጠዋት ላይ ጥላ ወደ ምዕራብ ሲወድቅ ከሰአት በኋላ ደግሞ ወደ ምስራቅ ይወድቃል ።

ሥዕል ፦ በተፈጥሮ ብርሃን የነገሮች የጥላ አወዳደቅ

ሥዕል፦ ለሰው ስራሽ ብርሃን የነገሮች ጥላ አወዳደቅ

ሥዕል :-ለቀለም ቅብ የተዘጋጀ የንድፎች

ሥዕል :- ለህትመት የተዘጋጀ ንድፎች

ማጠቃለያ

የአካባቢ ንፅህናን መጠበቅ የሕብረተሰቡና በአካባቢው የሚገኙ ሕይወት ያለቸው ነገሮች ጤናን መጠበቅ ነው ። ቆሻሻን ያለአግባብ ያገኙበት ቦታ መጣል ፣ ከመፀዳጃ ቤት ውጭ መጠቀም የመሳሰሉትን አጉል ልማዶች መፈጸም አካባቢን ለብክለት ይዳርጋል። ከዚህ ሀሳብ ተነስታችሁ በአካባቢያቹ የታዘባችሁትን ትዝብት ወደ ንድፍ ቀይራችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ።

በፋ ፣ በፈ ፣ በፊ ፣ በፍ የጊዜ መለያ ምልክቶች የሙሉ፣ የግማሽ፣ ሩብ፣ የአንድ ስምንተኛና የአንድአስራስድስተኛ ባላቸው የምት ጊዜ በስታፍ ላይ የተፃፉትን ኖቶች ባላቸው የድምፅ ርቀት መሰረት ማንበብ የተለያዩ ስልተምትን ለመገንዘብ ያስችላል። ንግግር አልባ የትወና አይነቶች ማይም እና ፓንቶ ማይም በመባል የሚታወቁ ሲሆን በተለያዩ ዘመናት የተለያዩ ቅርጽን ሲከተሉ ቆይተዋል። ጥንታዊ ማይም የተለያዩ ከዋኞችን አጉልተው ሊያሣዩ የሚችሉ ግብዓቶችን ማለትም በቀላሉ ሊለይ በሚችል መልኩ የሚቀቡ የገጽ ቅቦችን ቀለመ ደማቅ አልባሳትን በመጠቀም የተጋነኑ እና ሳቅን

ሊያጭሩ የሚችሉ ታሪኮች ያሏቸው ድርጊቶችን የክውነብት ነበር። ዘመናዊ ማይምን ስንመለከት ግን ምንም አይነት የግብዓት መሳሪያዎችን የማይጠቀም ሲሆን እውነተኛና ሊታመኑ የሚችሉ ታሪኮችን አለያም በፍጹም የማይታመኑ ድርጊቶችን በጥብቅ እና ልቅ ሌራዎች በማዋቀር ያቀርባል።

በዚህ ምዕራፍ ንድፋን የተለያዩ የሙያ ዘርፎች ለስራቸው ይጠቀሙበታል ከነዚህም ወስጥ በዋናነት ሁሉም የክውናና ዕይታ ጥበባት ማለትም ስዕልና ቅርፃቅርፅ፣ ህትመት ጥበብን፣ ግራፊክስ ዲዛይን እንዲሁም የምህንድስና ና ኢንጂነሪን ዘርፎች ይጠቀሙ በታል። ሀሳባችንን በንድፍ ለማንፀባረቅም የተፈጥሮና ሰው ስራሽ ነገሮች ከፍተኛ አስተዋፆ አላቸው። ራቅ ብሎ የሚገኙ ትልቅ አካል እና በቅርብ የሚገኝ ትንሽ ነገርን በመጠን እያነፃፀራችሁ ተመልከቱና ምን እንደተገነዘባችሁን አስረዱ።

ማጠቃለያ ጥያቄዎች

I. ትክክል የሆነውን «እውነት» ትክክል ያልሆነውን ደግሞ «ሀሰት» በማለት መልሱ።

1. ንድፍን የተለያዩ የሙያ ዘርፎች ለመስራት ይጠቀሙበታል።
2. ሀሳባችንን በንድፍ ለማንፀባረቅም የተፈጥሮና ሰው ስራሽ ነገሮች ከፍተኛ አስተዋፆ አላቸው።
3. የሰው ስራሽ ብርሃን ሰንጠቀም የነገሮችን ጥላ እንደ ብርሃኑ አቀጣጫና እንደ ነገሮች አቀማመጥ በተለያዩ አቅጣጫ ሊወድቅ ይችላል።

II. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ በክፍቱ ቦታ ሙሉ።

1. የ ----- ጥበብ ሀሳብ በማፍለቅ ችግርን ለመፍታት ይጠቅማል።
2. ቁሳቁሶችን በመጠቀም የምንሰራበት ንግግር አለባ ትውና -----ይባላል።
3. ንግግር አልባ ትውና በዋናነት ለ----- ሰዎች ተዝናኖት ይውላል።

ምዕራፍ

3

ታሪካዊና ባህላዊ አግባብ/አውድ/

መግቢያ

ታሪክ የባህል እድገት ውጤት ነው። ማለትም፣ ይህ በሰው ሁሉ የተፈጠረውን እና የተለያዩ አመለካከቶችን፣ እንቅስቃሴዎችን እና እምነቶችን ጨምሮ ከትውልድ ወደ ትውልድ የሚተላለፈውን ማንኛውንም ነገር ያካትታል። ባህል የሰው ልጅን ራስን የመግለፅ እና የራስን ዕውቀት ሁሉንም ቅርጾች እና ዘዴዎችን፣ በሰው እና በአጠቃላይ በኅብረተሰቡ ዘንድ የተሰበሰቡትን ችሎታዎችን ጨምሮ በሁሉም እጅግ በጣም የተለያዩ መገለጫዎች ውስጥ የሰዎች እንቅስቃሴ ማለት ነው። ሃገራችን ካላት ቀደምት ታሪክ በራሷ አኩሪ ባህል ያላት ድንቅና መስብ የሆነ ተፈጥሮና ፊደላት ዜማ መዘቃ ዜጎቿ በባህላቸው መሰረት በራሳቸው የፈጠሩዋቸው ውዝዋዜዎች አሏት።

ተማሪዎች ስለ ታሪክ ካወቃችሁ በኋላ የታሪኩን መሰረታዊ ጉዳዮች ተንትኖ የሚያቀርብልን ታሪክ ነጋሪ (ተራኪ) ማወቅ ተገቢ ነው። ስለዚህ በዚህ ክፍል የተራኪ ምንነትና የአተራረክ (አቀራረብ) አንጻሮች ተተንትነው ይቀርቡላችኋል።

የዕይታጥበብ ትምህርት ተማሪዎች የትምህርቱን ይዘቶችንና የአስራር ልምዶችን አጠናክሮ በማቅረብ የበለጠ የችሎት ና የልምድ የባህርይ ለውጥ እንዲያገኙ ለማድረግ ያስችላል። ተማሪዎች የስሙትንና ያዩትን ታሪኮች በክወናና ዕይታጥበባት ታሪኩን ሳያዛቡ ባህላዊ ቱወፊቶችን በተገቢው መልኩ በቅደም ተከተል አለባባሳቸውን ታሳያላችሁ።

ከምዕራፉ የሚጠበቁ ውጤቶች

ይህን ምዕራፍ ተምራችሁ ከአጠናቀቃችሁ በኋላ

⊖ የሃገራችሁን የባህል ሙዚቃ መሳሪያዎችን ስሞችና ምድቦች ታውቃላችሁ።

⊖ የሙዚቃ መሳሪያዎች የሚሰጡትን ጠቀሜታ በሚገባ ትረዳላችሁ።

3.1.1. የክር የሙዚቃ መሳሪያዎች

ድምፃቸው የሚፈጠረው በክሮቹ በሚፈጠር የድምጽ ንዝረት አማካኝነት ነው።

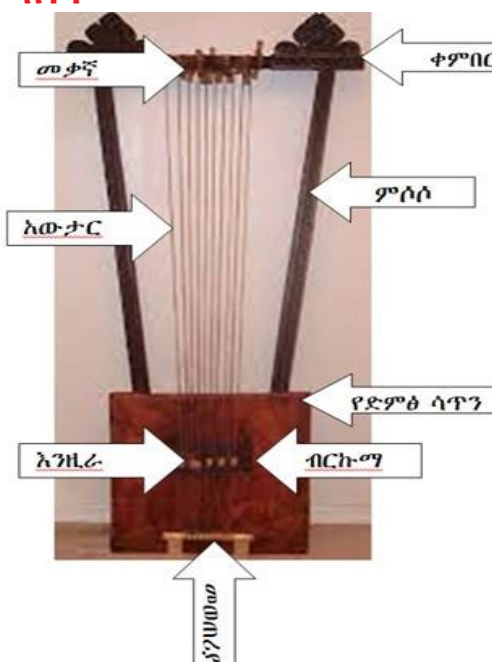
ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት

ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፦

⊖ የክር የሙዚቃ መሳሪያዎች ድምፃቸው በድምፅ ሳጥን አማካኝነት ጎልቶ መውጣትን ትረዳላችሁ።

⊖ የአካላት ክፍላቸውን በሚገባ ታውቃላችሁ።

3.1.1.1 በገና

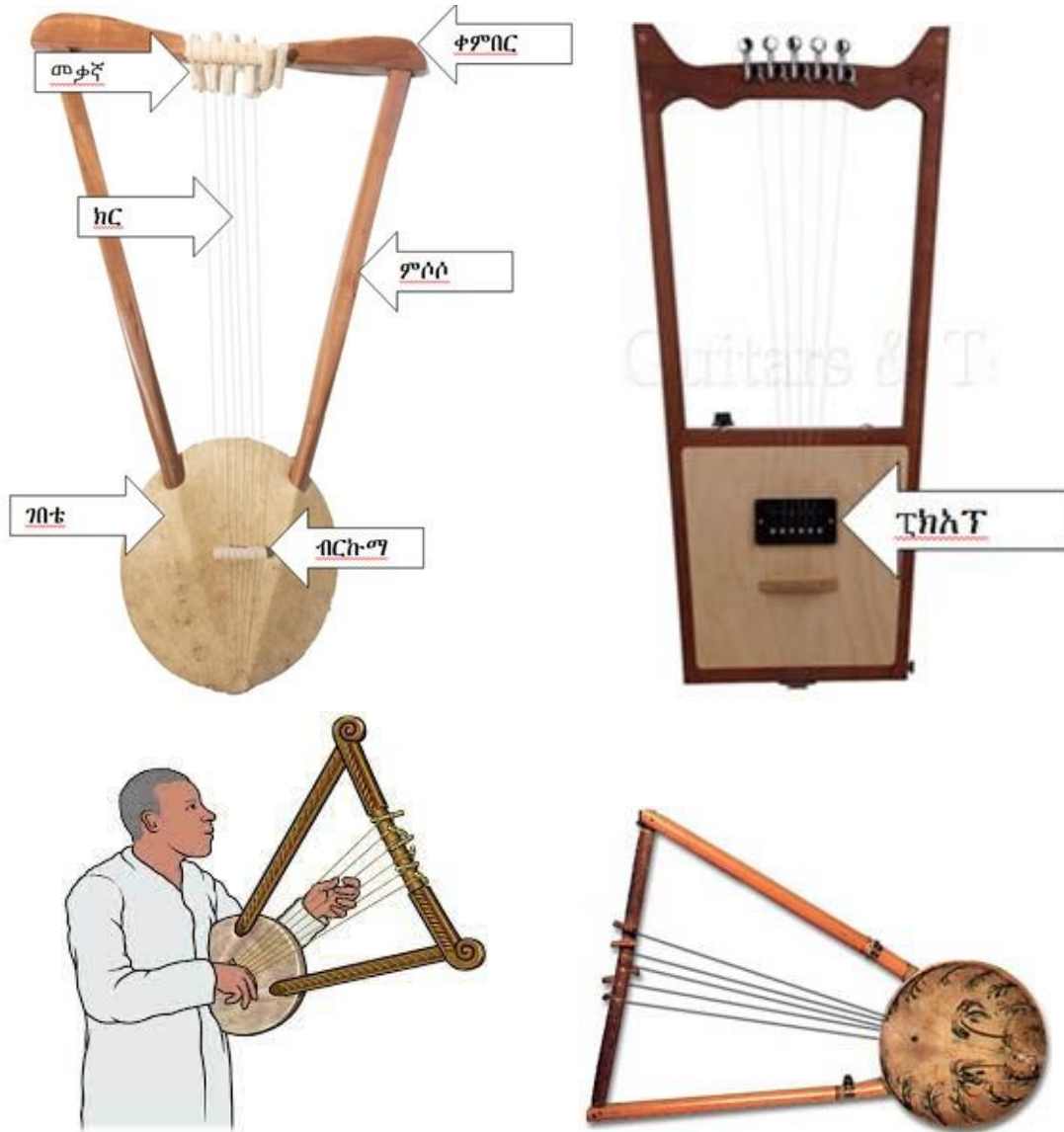

በገና

በገና የድምፅ ሳጥኑ አራት መዘዘን የእንጨት ገበቴ ሲሆን ፊት ለፊቱ የከብት ቆዳ

የሚለብስ ከበግ ወይም ከፍየል አንጀት በቀጭኑ ተገምዶ የሚሰራ አስር የጅማት ክሮች ያሉት የመንፈሳዊ ዜማዎችን ለማዜም የሚያገለግል የአጨዋወት ስልቱም በድርድር የሆነ በኢትዮጵያ ብቻ የሚገኝ የሙዚቃ መሣሪያ ነው።

3.1.1.2 ክራር

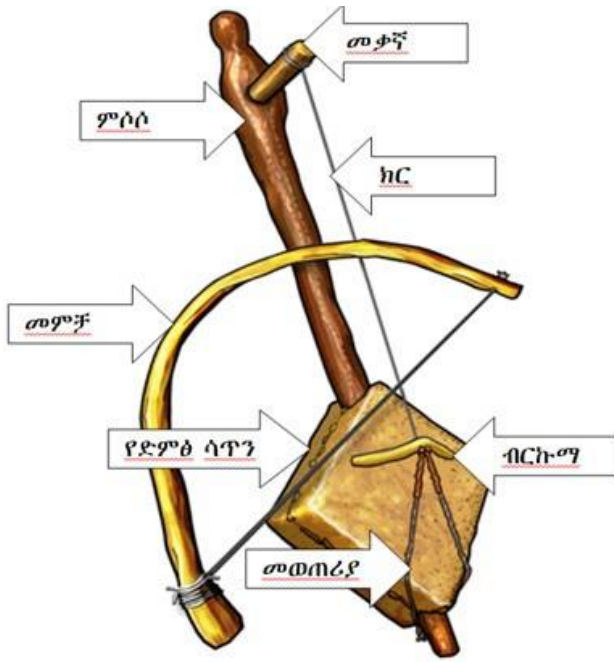
ክራር ከክር የሙዚቃ መሣሪያዎች አንዱና የድምፅ ሳጥኑ ከእንጨት ግብቴ ወይም ከጎድጓዳ ሳህን የሚሰራ ባለስድስት ክር የሆነ ሲሆን በሁለት ምድብ የተከፈለ ሲሆን 1ኛ. አኮስቲክ ድምፁ በድምፅ ሳጥኑ ብቻ ክሩ ቀጭን ፕላስቲክ (አሳ) ገመድ 2ኛ. የጊታር ክር የሚገጠምለት ድምፁ በጊታር ፒክላፕ አማካኝነት በስፒከር የሚወጣ በተለምዶ ኤሌክትሪክ ቤዝና ሊድ ክራር የምንላቸው ናቸው ክራር ለአለማዊውም ሆነ ለመንፈሳዊ ሙዚቃ ስንጠቀምበት አጨዋወቱም በድርድርና በግርፍ ነው።

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ ሶስት ታሪካዊና ባህላዊ አግባብ/አውድ

3.1.1.3 መሰንቆ

መሰንቆ በተለይ በኢትዮጵያ ከሚታወቁት ባለ አንድ ክር ክፍ ከፈረስ ጭራ በቀጭን ተገምዶ የሚዘጋጅ ክብና የአልማዝ ቅርፅ ያለው የድምፅ ሳጥኑ ከእንጨት የሚሰራ፣ የፍየል ወይም የበግ ቆዳ የሚለብስ ፣ ከአንድ ወጥ ምሶሶና መቃኛው ድቡልቡል በተባረረው ምሶሶው ጫፍ የሚገባና መጫወቻው (መምቻ) ደጋን ቅርፅ ያለው ለመንፈሳዊና ለአለማዊ አገልግሎት የሚውል የሙዚቃ መሣሪያነው።

3.1.1.4 ዱል

ዱል ከክራር መጠኑ ተለቅ የሚል የድምፅ ሳጥኑ ከእንጨት የሚሰራ ፊት ለፊቱ የከብት ቆዳ የሚለብስ አምስት የጅማት ክር ያለው የክርመሣሪያነው።

3.1.2 የትንፋሽ የሙዚቃ መሳሪያዎች

የትንፋሽ የሙዚቃ መሳሪያዎች ድምፃቸው የሚፈጠረው በእስትንፋስ አማካኝነት ነው።

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት
 ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

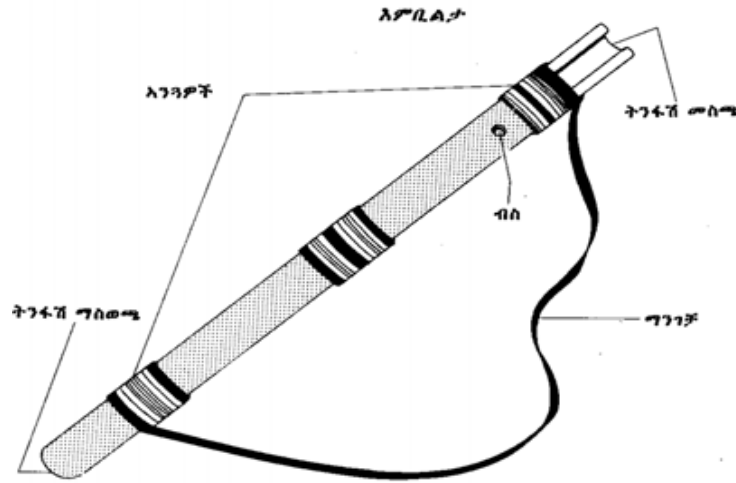
- ⊙ የትንፋሽ መሳሪያዎች ድምፃቸው በስትንፋስ መውጣትን ትረዳላችሁ።
- ⊙ የአሰራራቸውን በሚገባ ታውቃላችሁ።

3.1.2.1 ዋሽንት

ዋሽንት መጠነኛ ርዝመት ያለው ከትንፋሽ የሙዚቃ መሳሪያዎች አንዱ ነው። ከሸንቦቆ የሚሰራ ባለአራት ቀዳዳዎች ያሉት ሲሆን ቀዳዳዎቹም እንደ የሸንቦቆው መርዘምና ማጠር የሚወሰን ነው። በገጠር እረኞች በከተማው በአብዛኛው በባህላዊ የሙዚቃ ስብስብ (ባንድ) የመነሻ ድምፅ (ቅኝት) በመስጠትና እንደዚሁም ለመንፈሳዊ ሙዚቃ በአጃቢነት ያገለግላል።

3.1.2.2. እምቢልታ

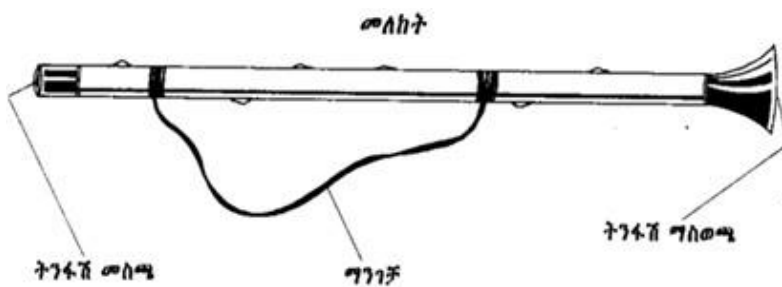

እምቢልታ ጥንታዊ ከሆኑት የትገፋሽ መሳሪያዎች አንዱ ነው። እምቢልታ በሶስት ክፍሎች የሚከፈል በጥንት ጊዜ ለክብረ በዓልና ወደ ጦር ሜዳ ለሚሄዱ አርበኞች ማነቃቅያ የሆነ አድማቂ መሣሪያ ነው።

እምቢልታ በሦስት ክፍሎች ይመደባል

1. መሪ አውራ
2. መካከለኛው ድፍን
3. ረጅሙ ይማ በመባል ይታወቃሉ።

3.1.2.1. መለከት

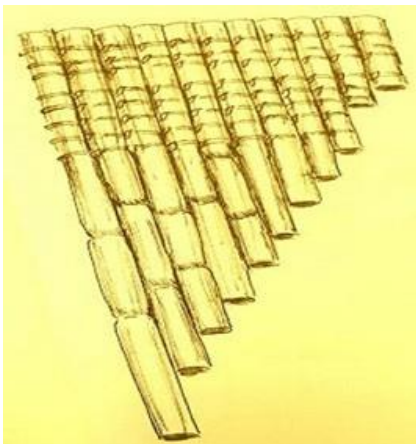
መለከት አንድ ድምፅ ብቻ የሚያወጣና ከጫፍ ላይ የዋንጫ ቅርፅ ያለው በቀደምት ጊዜ ከነጋሪት ጋር በመሆን የመንግሥት አዋጅ እንዲሰማ ትዕዛዝን መስጫ መሣሪያ ሆኖ ሲያገለግል የቆየ ነው።

3.1.2.3 ድንኳ

ድንኳ ከቀርከሃ እና ከከብት ቀንድ የሚሰራ ሶስት ሜትር ቁመት ያለው አንድ ዜማ ብቻ መጫወት የሚችል ለሀዘንና ለደስታ የሚጠቀሙበት ጥንታዊ የሙዚቃ መሳሪያ ነው።

3.1.2.4 ፋንፋ

ፋንፋ አስራ አንድ አጫጭርና ቀጫጭን ሸንቦቆዎች ተጠጋግተው ከታሰሩ ቦኃላ እንዲጣበቁ በማድረግ ቀጭንና ወፍራም ድምፅ እንዲፈጥሩ ሆነው የሚዘጋጅ የትንፋሽ የሙዚቃ መሳሪያ ነው።

3.1.2.5 ሁልዱዱዋ

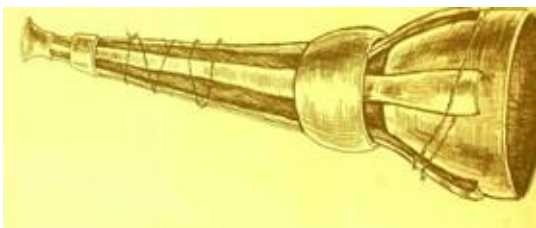
ሁልዱዱዋ አጠር ካለ ቀርካሃና ተለቅ ካለ ከበሬ ቀንድ የሚሰራ ለሃዘን ሥነ ሥርዓት የሚገለገልበት ባህላዊ የሙዚቃ መሣሪያ ነው።

3.1.2.6 ጨቻ ዝዬ

ጨቻ ዝዬ፡ ከማሽላ አገዳ የሚሰራና በከብት አንጀት የሚሸፈን አራትና ከአራት በላይ ሆነው እየተቀባበሉ የሚጫወቱበት ውዝዋዜ ለማድመቅ የሚያገለግል የሙዚቃ መሣሪያ ነው።

3.1.2.7 ዙምባራ (አዋዛ)

ዙምባራ አዋዛ አስራሁለት መሳሪያ ተጫዋቾችን የሚይዝና የሚሰራውም ከቀርከሃ መጠናቸው የተለያዩ ቅሎች ተሰንጥቀው ቀርከሃው እንዲለብሳቸው ይደረጋል በመጫውቻው አፍ የተለያዩ ቅርፅ ያላቸው ቅሎች ይደረጋሉ።

3.1.3 የምት የመ-ዚቃ መሳሪያዎች

የምት የመ-ዚቃ መሳሪያዎች ድምፃቸው የሚፈጠረው በእጅ ወይም ለዚህ ተብሎ በተሰራ መምቻ እንጨት አማካኝነት ሲመቱ ነው።

- ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት**
- ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፦**
- ⊙ የምት መሳሪያዎች ድምፃቸው በምት መፈጠሩን ትረዳላችሁ።
- ⊙ አሰራራቸውን በሚገባ ትረዳላችሁ።

3.1.3.1 ከበሮ

ከበሮ በስተቀኝ ያለው በስተግራ ካለው ሰፊ ያለ ሆኖ ከእንጨት የሚሰራ ከፊትና ከኋላ የከብት ቆዳ ይለብሳል በአብዛኛው በክርስትና እምነት ተከታዮች ዘንድ በዝማሬ ወቅት የሚገለገሉበት መሳሪያ ነው።

3.1.3.2 አታሞ

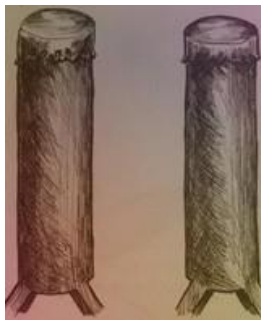
አታሞ አጠር ያለና ከቀኝና ከግራ ተመሳሳይ መጠን ባለው ክፍት እንጨት ወይም ቆርቆሮ የሚሰራ ነው። ክፍት ቦታው ብቆዳ ይሸፈናል። አታሞ በተለይም ለአለማዊ ሙዚቃ ለጭፈራ የሚያገለግል መሣሪያ ነው።

3.1.3.3 ነጋሪት

ነጋሪት ትልቅ እንጨት ተቦርቦሮ ገበቴ ቅርፅ ከያዘ ቦኃላ የከብት ቆዳ የሚለብስ 1.ትልቁ ደባ 2.አማራት 3.ጥራን በመባል የሚጠራ ጥንታዊ ከሆኑት አንዱ ሲሆን እንደዛሬው መገናኛ ብዙሃን ከመስፋፋታቸው በፊት የመንግስት የመገናኛ አገልግሎት በሰልፍ ስነስርዓት ጊዜ መሳሪያውን በመምታት (በመጎሰም) ይገለገሉበት የነበረ የሙዚቃ መሣሪያ ነው።

3.1.3.4 ጎርባ

ጎርባ ከበሮ ክፍት ከሆነ መጠኑ ረዘም ካለ እንጨት የሚሰራ ከላይ የከብት ቆዳ የሚለብስ ለተጫዋቾች ሁለት መንታ የከበሮ አይነት ነው

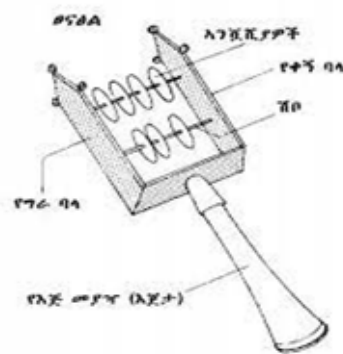
3.1.4 በእጅ በማነቃነቅ፣ በጣት በመምታትና እርስ በእርስ በማጋጨት ድምፅ የሚያወጡ መሳሪያዎች

3.1.4.1 ቶም

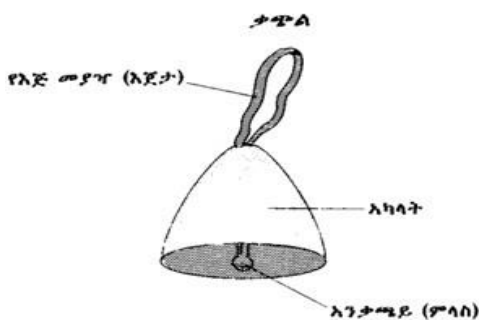
ቶም ከእንጨትና ከህንጻላ ሽቦ የሚሰራ በጋምቤላ ውስጥ ታዋቂና ተወዳጅ የሆነ የሙዚቃ መሳሪያ ነው።

3.1.4.2 ዕናዕል

ዕናዕል ባላ ቅርፅ ሲኖረው ከነሃስና ከብር የሚሰራና ድምፅ ሊሰጡ የሚችሉ ትንንሽ ቅርቆሮዎች ገባሉ ለመንፈሳዊ ዝማሬ የሚገለገሉበት መሳሪያ ነው።

3.1.4.3 ቃጭል

ቃጭል :አብዛኛውን ጊዜ ለመንፈሳዊ ዜማ የሚያገለግል መሳሪያ ነው።

3.1.4.4 መቋሚያ

መቋሚያ ለመንፈሳዊ ዝማሬ ከከበሮው ስልት ጋር በተዛመደ ሁኔታ በመንቀሳቀስ የሚገለገሉበት መሣሪያ ነው።

3.1.4.5 ቻንቻ

ቻንቻ፡ ከቆዳ የሚሰራ በጭፈራ ጊዜ በወገብ ላይ የሚታሰር አዳማቂ መሣሪያ ነው።

3.1.4.6 ጋራ

ጋራ፡ በእግር ላይ ታስሮ ጭፈራን የሚያደምቅ የሙዚቃ መሣሪያ ነው።

መልመጃ

I. ከዚህ በታች ለተሰጡት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ምረጡ

- _____ 1. ከማሽላ አገዳ የሚሰራ የትንፋሽ መሳሪያ የቱ ነው?
 ሀ. ዋሽንት ለ. ጨቻ ዝዩ ሐ. ዋዛ መ. እምቢልታ
- _____ 2. አስራ ሁለት ተጫዋቾች አባላት ያሉት ከቀርከሃ የሚሰራ የሙዚቃ መሳሪያ የቱ ነው?
 ሀ. ከበሮ ለ. ድንኬ ሐ. ዙምባራ መ. ለናሐ
- _____ 3. ከአጫጭርና ቀጫጭን ሽንብቆዎች የሚሰራ የትንፋሽ መሳሪያ የቱ ነው?
 ሀ. ፋንፋ ለ. መለከት ሐ. ሁሉዱዱዋ መ. ጋራ

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ ሶስት ታሪካዊና ባህላዊ አግባብ/አውድ

4. የመሰንቆ ክር የሚሰራው ከምንድን ነው?

ሀ. ከጅማት ለ. ከፕላስቲክ ክር ሐ. ከፈረስ ጭራ መ. ከከብት ጭራ

5. የክር መሳሪያዎችን ሁለቱን ምሶሶዎች የሚያገናኘው አካል የቱ ነው?

ሀ. ብርከማ ለ. ገቡቴ ሐ. ቀምበር መ. መቃኛ

II. ከዙቦታች በሀ ስር ያሉትን ጥያቄዎች በለ ስር ካሉት መልሶች ጋር አዛምዱ

ሀ

___ 1. ድርድር

___ 2. ፒክአፕ

___ 3. የክር መሳሪያን ድምፅ የሚያጎላ

___ 4. የእምቢልታ ክፍሎች

___ 5. የድምፅ ማውጫው የዋንጫ ቅርፅ ያለው

ለ

ሀ. የድምፅ ሳፕን

ለ. በስፒከር ድምፅ የሚያጎላ

ሐ. ድፍን፣ አውራ ፣ይማ

መ. መለከት

ሠ. የበገና አጨዋወት

III. ከዚህ በታች ለተሰጡት ጥያቄዎች ዓ/ነገሮች ትክክል ከሆነ ዕውነት ትክክል ካልሆነ ደግሞ ሐሰት በማለት መልሱን ጻፉ።

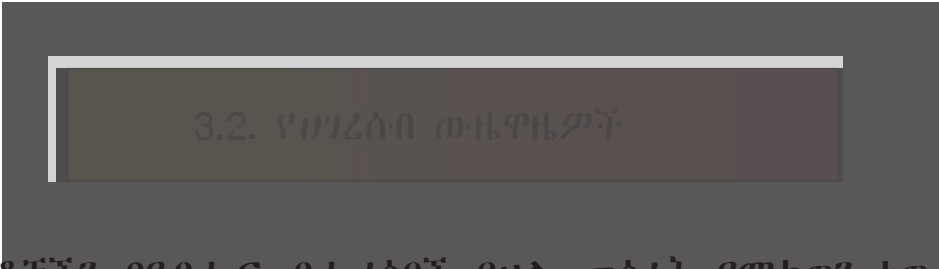
___ 1. ነጋሪት ለአለማዊ ሙዚቃ ብቻ የሚያገለግል መሣሪያ ነው።

___ 2. ቶም መጫወቻ ቁልፉ ከገንጥላ ሽቦ ይሰራል።

___ 3. ዋሽንት ከቀርከሃ የሚሰራ በላኦራት ቀዳዳ የትንፋሽ መሳሪያ ነው።

___ 4. የመሰንቆ (መምቻ) መጫወቻ ደጋን ቅርፅ አለው።

___ 5. አታሞ በጥንት ጊዜ መልዕክት ማስተላለፊያ መሳሪያ ነበር።

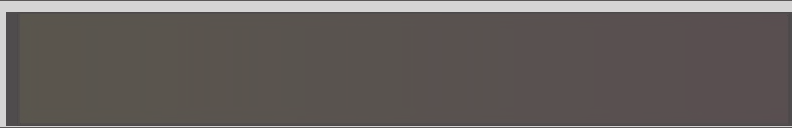
ስልቶች

የውዝዋዜ ስልቶችን በየብሔር ብሔረሰቦች ባህል መሰረት የሚከወን ነው። በዚህም መሰረት በየክልሎች ያሉትን የውዝዋዜ አይነቶች በቪዲዮ በታዝ ከሙዚቃው ጋር በአንድነት ተማሪዎች እንድትሰሩ ይጠበቃል።

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ ሶስት ታሪካዊና ባህላዊ አግባብ/አውድ

- ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት**
 ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-
- ⊙ ስለ ተራኪ ምንነት ትረዳላችሁ።
 - ⊙ ትረካ አንጻሮች ታውቃላችሁ።
 - ⊙ አጭር ልቦለድ ትተርካላችሁ።
 - ⊙ በምን አንጻር እንደ ቀረበ ትናገራላችሁ።
 - ⊙ ታሪኩን በቪዲዮ ቀርጸችሁ ታቀርባላችሁ።

ስለ ታሪክ ምንነት እና በምን በምን ሊቀርብ እንደሚችል በአምስተኛ ክፍል ትምህርታችሁ ተምራችኋል። በዚህ ክፍል ደግሞ ታሪኩ ተመስርቶ ስለሚቀርብበት ተራኪ ምንነትና የትረካ አተራረክ ዘዴዎች (አንጻሮች) እናያለን።

እያንዳንዱ ታሪክ ነጋሪ ወይም ደራሲ ታሪኩን ለአንባቢ (ተደራሲ) የሚያቀርበው ህዝቡን ያስደስታል የፈለኩትን ማህበራዊ ጉዳይ ያሳይልኛል ብሎ በሚመርጠው ዘዴ ነው። ታሪኩ በየትኛው ዘዴ ይተረክ፤ እንዴትስ መሳጭ በሆነ መልኩ ቀርቦ ሳቢ ይሁን በማለት በተለያዩ ፍሬ ነገሮች በማቀናጀት ያቀርባል።

ተራኪ፡- በታሪክ ፈጣሪው (ደራሲው) እና በተደራሲው መካከል ሆኖ ሁነቶችን የሚተረጎምና የሚገልፅ፤ አልፎ አልፎ በግልፅ አብዛኛውን ጊዜ ግን በታሪኩ ውስጥ ሆኖ በውስጥ አዋቂነት የሚኖር፤ የታሪኩን ሂደት እየተከታተለ የሚያቀርብልን ነው። ስለዚህ ተራኪ ታሪኩ የሚመለከተው ተሳታፊ ወይም ታሪኩ የማይመለከተው ታዛቢ ሊሆን ይችላል። ታሪኩ የሚመለከተው ተሳታፊ ከሆነ የራሱንም ሆነ ከእሱ ጋር ግንኙነት ያላቸውን ባለታሪኮች

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ ሶስት ታሪካዊና ባህላዊ አግባብ/አውድ

(ገፁ- ባህርያት) ታሪክ በእሱው እይታ አመለካከት ያቀርባል። ታዛቢ ከሆነ ደግሞ ከታሪኩ ውጪ በመሆን ዳር ቆሞ ያየውንና የታዘበውን ያቀርባል። አንዳንዴ ታሪኩ ውስጥ ያሉትን ባለታሪኮች የተወሰነ ብቻ እውቀት ሲኖረው ሁሉንም ነገር በግልፅ ለማቅረብ አይችልም። ሁሉንም አይነት ነገር አወቂ ሆኖ ሲቀርብ ደግሞ ስለታሪኩ ባለቤቶችም ሆነ ስለገቡባቸው ሁኔታዎች በግልጽ በማቅረብ ፍርድ እና አስተያየት መስጠትም ይችላል። እንዲሁም በታሪኩ ገፁ- ባህርያት መካከል ጣልቃ ሳይገባ ራሳቸው ማንነታቸውን በንግግራቸውና ድርጊታቸው እንዲገልፁ እድል ይሰጣል።

ስለዚህ የተራኪውን አንጻሮች ስናይ በሚከተሉት መልኩ ቀርቦ እናገኘዋለን፡

ሁሉን አወቅ፡- ስለሚከወኑ ድርጊት ምንነትና ስለገፁ- ባህርያቱ ሁሉንም ነገር

ስለሚያውቅ በመተቸት እና አስተያየት በመስጠት ጭምር ተንትኖ ያቀርባል።

ዉሱን ሁሉን አወቅ፡- ዋናውን ገፁ- ባህርይ እየተከተለ ከእሱ ጋር ግንኙነት ያላቸውን ባለታሪኮች ጭምር ከዋናው ገፁ- ባህርይ አንጻር ያቀርባል።

አንደኛ መደብ ተራኪ፡- የታሪኩ ተሳታፊ በመሆን እንዳየሁት፣ እንደደረሰብኝ.... እያለ ያቀርባል።

ተውኔታዊ፡- ለባለታሪኮቹ ነፃነት በመስጠት ስለራሳቸው እንዲገልፁ እድል የሚሰጥ ሲሆን ዳር ሆኖ በመታዘብ ግልፅ ያልሆኑትን ነገሮች ብቻ ይተርካል።

መልመጃ 1

የሚከተሉትን ጥያቄዎች አዛመዱ

<u>ሀ</u>	<u>ለ</u>
1. ተውኔታዊ የትረካ አንጻር	ሀ. እኔ እያለ ያቀርባል
2. አንደኛ መደብ የትረካ አንጻር	ለ. ፍርድና ሳይቀር ይሰጥበታል
3. ደራሲውንና ተደራሲውን ያገናኛል	ሐ. ዳር ሆኖ ይታዘብበታል
4. ሁሉን አወቅ የትረካ አንጻር	መ. ሰዓሊ
	ሠ. ተራኪ

የሚቀጥለውን በፖፕሌሽን ሚዲያ ሴንተር ታትሞ ከቀረበው የአጫጭር ልቦለዶች ታሪክ ውስጥ በበውቀቱ ስዩም የተደረሰውን ወንዞች እስኪሞሉ የተሰኘ አጭር ታሪክ አንብቡና ቀጥሎ ለሚቀርቡት የመልመጃ ጥያቄዎችን መልሱ።

ስለምትኬ ለመጻፍ ካሰብኩ ብዙ ጊዜ ሆነኝ። ግን ከየት እንደምጀምር አላውቅም።

... ምትኬ ወንቃ ጊዮርጊስ ተወለደ። ዕድሜው ለንባብ ሲደርስ ደብረማርቆስ ወርዶ ተማረ፤ ከዕለታት አንድ ቀን አዲስ አበባ ሄደ። ከዚያም ሎተሪ ያዘር ነበር። ምትኬ ለወላጆቹ የመጀመሪያ ልጅ ነው።

ብዬ ልጄምር እፈልግና በራሴ አፃፃፍ አፍራለሁ። የፃፍኩትን ደግሜ ሳነበው አስቀባሪዎች በቀብር ጊዜ ከሚያነቡት የሚች ማስታወሻ ጋር ይመሳሰላቸዋል።

ምትኬ ግን አልሞተም። ወደፊትም የሚሞት አይመስልም። አዲስ አበባ መጥቶ ከብዙ ርሀብ መንጋጋ፤ ከብዙ ማጅራት መቺ መዳፍ፣ ከብዙ የፈጣን መኪና አምልጧል።

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ ሶስት ታሪካዊና ባህላዊ አግባብ/አውድ

ሊቁ ተዋነይ የዕፀ ህይወትን ቅጠል ያገረሰው ይመስል በሞት ጥላ መካከል ያለ ፍርሀት ተመላልሷል። ስለዚህ የሙት ማስታወሻ በመሰለ መግለጫ የምትኬን ታሪክ መናገር ፍርድ ገምድልነት ነው።

ታዲያ ምን ብዬ ልጀምር?

...ቀጭን፣ ጎበጥ ያለነው፣ ትቢያ የቃመ ፊቱንና ቅጥነቱን አስተባብረን ብንመለከት ምትኬ እግዜር አዳምን ከመሳሉ በፊት ያወጣው ንድፍ ይመስላል።

ይህን ከፃፍኩ በኋላ የበለጠ አፈርኩ። በርግጥ አፃፌ ትክክለኛውን የምትኬን የሰውነት ገፅታ ይገልጣል፤ ቢሆንም ግን ላንባቢው የሚፈይድለት ምንም ነገር የለም። ምትኬ ሎተሪ አዟሪ እንጂ ሞዴሊስት አይደለም። ስለዚህ በሰውነት አቋሙ መዳኘት ልክ አይደለም፤ ምትኬ ምን ቢቀጥን ሎተሪ የሚያዘር መዳፍ አለው።

በዚያ መዳፍ ውስጥ ደግሞ ሁላችንንም ከትቢያ ወደ ሰገነት ሊያወጣን የሚችል ዕድል ተሸሽጓል።

... ምትኬ ወደ አዲስ አበባ ከመምጣቱ በፊት የስድስተኛ ክፍል ትምህርቱን በሁለተኝነት አጠናቋል።

ይህ ሀቅ ነው። ግን ታሪክ ለመጀመር የሚያበቃ አንቀፅ አይደለም። እንዲያውም የምትኬን ታሪክ ወደ ስራ ማመልከቻነት ዝቅ ማድረግ ነው።

እስከ ስድስተኛ ክፍል መማሩ፤ ከክፍል ሁለተኛ መውጣቱ፤ ለአዲስ አበባ ህይወቱ የጠቀመው ምንድን ነው? ምናልባት የሎተሪ ቁጥሮችን ማንበብ።

አዎ ከክፍል ሁለተኛ መውጣቱ፤ ለአዲስ አበባ ህይወቱ የጠቀመው ምንድን ነው? ልክ ነው ስድስት ዓመታት ሙሉ ወደ ተማሪ ቤት የተመለሰው ጥቂት ብርሀን ብዙ ጭስ የሚተፋ ኩራዝ ያጠናው ሎተሪ ቁጥር ለማንበብ ነው።

... ምትኬ ወደ አዲስ አበባ ሲመጣ ወዛም ሽመል እና አረንጓዴ መጎናፀፊያ ብቻ ይዞ ነው።

ብዬ ለመጀመርም አስቤ ነበር። ግን ይህ የምትኬ ብቻ ሳይሆን የጓደኞቹ ሁሉ የጋራ መገለጫ ነው።

ሽመላቸው ከምንም አያስጥላቸው፤ አረንጓዴ መጎናፀፊያቸው ከማንም አይቀላቅላቸው። ምትኬ በዚህ ረገድ ከጓደኞቹ ጋር አንድ ነው።

ጓደኞቹም እሱም አረንጓዴ መጎናፀፊያ ለብሰውና ላብ ያወዛው ሽመል ይዘው ወደ አዲስ አበባ የመጡት ሲሳይ ፍለጋ ነው። ሰርተው ገንዘብ ቋጥረው ለመመለስ ፈልገው ነው። እንደ ገባር ጅረት የቋጠሩትን ይዘው ወደ ሽለቆዎች ወደ ግዙፍ ወንዞች ለመፍሰስ ተመኝተው ነው።

የምትኬን ታሪክ በምን በኩል በየት በኩል እንደምጀምረው ለብዙ ጊዜ ግራ ሲገባኝ ቆይቷል እናም ለረጅም ጊዜ ጢማም አገጨን መዳፌ ላይ ጥዬ አሰላስለዋለሁ።

አሰላስቤ፣ አሰላስቤ ከዕለታት አንድ ቀን የተሻለ ጅምር መጣልኝ። ለምን ከቃለምልልሱ

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ ሶስት ታሪካዊና ባህላዊ አግባብ/አውድ

አልጀምርም ብዬ አሰብኩ። ምትኬ ቃለምልልሱን ያደረገው ከጋዜጠኛ ጋር አይደለም።
ጠጅ ቤት በር ላይ ግዙፍ ጫማቸውን ከሚያስወለውሉት አዛውንት ጋር ነው።

ወዲህ ና እስቲ ሸበላው! አሉት።

መጣ።

ስምህ ማን ነው? አሉት።

ነገራቸው።

የማን ምትክ ነህ?

አቀርቅሮ ዝም አለ።

አመጣጥህ ከየት ነው?

ተጎጃም!

ከጎጃምማ ከጎጃም ነው፤ መቼም ከኮሪያ አትመጣ! እንዲያው ልዩ ስፍራውን አልኩህ
እንጅ?

ገጠር ነው አላቸው።

የገጠሩ ስም የለውም?

ስም የሌለው አገርማ የለም አብዬ።

እኮ ስሙ ማን ነው?

ወንቃ!

የትነው እሱ ደሞ?

ተማርቆስ ፈንጠር ብሎ።

ሊስትሮው ሳጥኑን በቡርሽ ሲወቅረው መጀመሪያ እግራቸውን ቀጥለው ጥያቄያቸውን
ቀየሩ።

ምንድን ነው የምትሰራው?

የቀን ስራ ነው አብዬ።

የቀን ስራማ የቀን ስራ ነው መቼም ፓርላማ አትቀመጥ... የስራውን ልዩ ስም አልኩህ
እንጂ!

ሎተሪ አዞራለሁ!

ምን ሎተሪ ታዞራለህ፤ ሎተሪ ያዞርሃል እንጅ አሉት።

የሚጠይቁት መልስ ለማግኘት ፈልገው እንዳልሆነ ገባው። ከጥያቄያቸው በፊት መልሱን
ያውቁታል። እና ሊጨቁኑት ከባድ ተረከዝ ባለው ጫማቸው እንደ ሊስትሮው ሳጥን
እያፈራረቁ ሊረገጡት እንደ ጠሩት አወቀ።

ከመጣህ ስንት ወር ሞላህ?

ከነገ ወዲያ ድፍን ሶስት ወር ይሞላኛል።

መቼ ነው ወደ ሀገርህ የምትመለሰው?

ይህንን ጥያቄ ብዙ ጊዜ ተጠይቋል። አዲስ አበባ ከሁሉም አገር፤ ከሁሉም ከተማ፤

ከሁሉም ህዝብ የተውጣጡ ሰዎች ይኖሩባታል። ሁሉም ግን ባለባበስ ተመሳስለዋል።

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ ሶስት ታሪካዊና ባህላዊ አግባብ/አውድ

በቦላሌ አንድ ሁነዋል።

ስለዚህ እርስ በርሳቸው መቸ ነው ወደ አገርህ የምትመለሰው? አይባባሉም።ይህ ጥያቄ እንደ ዱብዕዳ ድንገት የሚወርድባቸው ባለባበስ የተለዩት ናቸው። አዲስ አበባ ለቁምጣ፣ ለሽመልና ለንቃቃታም እግር ዕውቅና አትሰጥም።

አዲስ አበባ ቁምጣ ታጥቀው አረንጓዴ መገናፀፊያ ጠምጥመው የመጡ ጎረቤቶችን የምትቀበላቸው ፊቷን አጨፍግጋ ነው። ሁሉንም በጅምላ የቆሎ ተማሪ ብላ ትጠራቸዋለች። በልመናቸው ብቻ ታስታውሳቸዋለች። እስካሁን ለዩኒቨርሲቲ ተማሪወች እንጅ ለቆሎ ተማሪዎች የምትራራበት ምክንያት አላገኘችም።

በቆሎ ተማሪዎችና በዩኒቨርሲቲ ተማሪዎች መካከል የዕውቀትና የአኗኗር ልዩነት አለ። እንደኔ አራት አመታት ተምሮ፣ ጥቂት የሥነ- ፅሁፍ ህግጋት በማወቅ ትምህርቱን የደመደመ ሰው፣ የዜማ፣ የቅኔና የመፃህፍት አገባብ ዕውቀት ካለው የቆሎ ተማሪ በማዕረግ እንደማይበልጥ ይገባዋል። ስለዚህ ሌላ ልዩነት ይፈልጋል።

የአኗኗር

የቆሎ ተማሪዎች የሚኖሩት በላባቸው በሚያገኙት ሳይሆን በየደጁ ቆመው በሚሰፈርላቸው ቀለብ ነው። የዩኒቨርሲቲ ተማሪዎችም ይህንን ነው የሚያደርጉት፤ መቼም፣ ከሌክቸር በኋላ ድንጋይ የሚፈልጉ፣ ታክሲ የሚነዳ የዩኒቨርሲቲ ተማሪ የለም። ይልቅ ከሌክቸር በኋላ ሌሎች የሚሰፍሩለትን ቀለብ ተሰልፎ ይወስዳል።

ልዩነቱ ይህ ነው። የዩኒቨርሲቲ ተማሪ ከሆንክ ሌሎች የሚሰፍሩልህን ቀለብ ከወሰድክ ከፍቴሪያ ገብተህል! የቆሎ ተማሪ ከሆንክ ሌሎች የሚሰፍሩልህን ቀለብ ከወሰድክ ለምንህል! አዲስ አበባ ሰዎችን በልብሳቸው ልዩነት እንጂ በልባቸው ታላቅነት አትዳኝም። ምትኬ በአዲስ አበባ አይን የማይመረመር ልብ አለው፤ በዚያ ልቡ ውስጥ ብዙ ምስጢር፣ ብዙ እንቅጥሽ አለ። ከእንቅጥሶቻቸው አንዱ ደግሞ ጫማ የሚያስቀቡት አዛውንት የጠየቁት ጥያቄ ነው።

መቸ ነው ወደ አገርህ የምትመለሰው?

የዛሬ ሁለት ወር ግድም አባቱ በስልክ ያነሱለት ጥያቄም ይህ ነበር።

መቸ ነው ወደአገርህ የምትመለሰው? በርግጥም መቸ ነው ወደ አገሩ የሚመለሰው?

አዲስ አበባ በመጣ በወሩ ሎተሪ ሽጦ አምሳ ብር አጠራቀመ።

አምሳ ብሩን ለደብተር፣ ለሽራ ጫማ፣ ለተማሪ ቤት ክፍያ፣ ለትራንስፖርት ሽንሽኖ

በሃሳቡ ከመደበው በኋላ ለመመለስ ተሰናዳ።

ከዚያ እየመጣ መሆኑን ለማሳወቅ ስልክ ደወለ። በየሰንበቱ አባቱ ከወንቃ ወደ ማርቆስ ተገዘው ወንድማቸው ቤት የሚመጡት የልጃቸውን ድምፅ ለመስማት ነው።

ስለቤቱ፣ ስለከብቱ ጤንነት ከነገሩት በኋላ መቸ ነው ወደ አገርህ የምትመለሰው? አሉት።

ተነገ ወዲያ እመለሳለሁ! አላቸው።

ወንድምህ ሳይቀድምህ ትመለሳለህ? አሉት።

ኸትኛው(የትኛው) ወንድሜ?

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ ሶስት ታሪካዊና ባህላዊ አግባብ/አውድ

ይኸ መጪው፣ እናትህ ሆድ ወስጥ ያለው! አሉት እየሳቁ።
 መውለዣዎ(መውለጃዎ) ደረሰንዴ?
 አዎ ተአንድ ሳምንት በላይ አትኸድም!
 እንዳሰበው በሁለት ቀናት ውስጥ አገሩ አልተመለሰም። ጥቂት ተጨማሪ ገንዘብ ማግኘት እንዳለበት አመነ፣ ስለዚህ አስራ አምስት ቀን ጨመረ።
 አስራምስት ቀን ሲያልቅ ሎተሪ ያፈራለትን ይዞ መርካቶ ወረደ።
 እስቲ ለህጣን ልጅ የሚሆን ልብስና ፎጣ አሳዩኝ አላቸው ግማሽ ሰዓት ተከራክሮ ወይባ ቀለም ያለው ፎጣ፣ የልጅ ሱሪና ሹራብ ከነቆቡ ሸመተ። ራቁቱን የመጣ ወንድሙን በባዶ እጁ እንደማይቀበለው አመነ።
 ቀጥሎ ምን ይቀራል
 መሄድ ብቻ፣
 ግን ከመሄዱ አስቀድሞ እንደልማዱ ስልክ መታ፣
 የኔ ልጅ!
 ደህና ነህ አባባ?
 ደህና ነኝ በደህና ነው እልም ብለህ የቀረህ ልገፍ?
 ደህና ነኝ ትንሽ አልሞላልህ ብሎኝ ነው!
 አሁን መቼ ትመለሳለህ?
 ተነገ ወዲያ መጣለሁ!
 እሰይ እናትህም በሰላም ተገላገላች!
 ወንድ ነው ሴት?
 ሁለቱም ወንድ ናቸው ልገፍ
 ሁለቱም!!!
 አዎ መንታ ናቸው እግዜር ይመስገን።
 ስልኩን ሲዘጋ እንደ ቆረቆሪ ብላቴና ለረጅም ጊዜ አፋን ከድኖ ጭጭ አለ።
 ላንዱ ህፃን ብቻ ልብስ ገዝቶ ወደ አገሩ ሲመለስ ሊደርስበት የሚችለውን ዘበት ሲያስበው ደነገጠ። ስለዚህ ጥቂት ጊዜያትን ለመታገስ ቀረጠ። ቆየ፣ ምን ሲያደርግ ቆየ ሲሰራ ወይስ ሲለምን
 ይሄንን በርግጠኝነት ለመናገር አይቻልም።
 በዩንቨርሲቲ ተማሪዎችና በቆሎ ተማሪዎች መካከል የተሰወረ አንድነት እንዳለ ሁሉ በመስራትና በመለመን መካከል የጋራ ርስት አለ።
 ምትኬ ወደ አዲስ አበባ ከመምጣቱ ሁለት ቀን አስቀድሞ ወደ መኝታ ክፍላቸው ጠርተው አስጠነቀቁት አደራ ልጅ! በላብህ አንጅ በተማጽኖ አንዳትኖር አሉት። ምትኬ ሎተሪ ማዞር ሲጀምር ከንጉስና ካውራ ደሮ የማይተናነስ ኩራት ተሰማው።
 ሎተሪ አሟሪነት አባቱ ከሚጠሉት ከልመና ፍፁም ተቃራኒ ሆኖ አገኘው። የልመና አላማ ሳይለፉ ሳይደክሙ ከአዲስ አበባ ሰዎች ሲሳይ መቀበል ነው። የሎተሪ ማዞር አላማ ግን

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ ሶስት ታሪካዊና ባህላዊ አግባብ/አውድ

የአዲስ አበባ ሰዎች ያልደከሙበትን ሲሳይ እንዲያገኙ ማድረግ ነው።

ምትኬ ሎተሪ ባዞረ ቁጥር ሰዎች ቁምጣ የለበሰ ሃብት አድርገው እንደ ሚያስቡት ሚስማው ለዚህ ነው። ያለዚህ ስሜት ብዙም መከራዎችን መርሳት አይችልም ነበር።

እየቆየ እየሰነበተ ግን የአዲስ አበባ ህዝብ ሎተሪ በመቁረጥ እንደማይተዳደር አወቀ ይህ ማለት ለአዲሶቹ አይገደውም ማለት ነው። አንዳንድ ደንበኞች ሲያገኙት ስማ አንተ! ሰባት ጊዜ ቆርጫ ያልደረሰኝ ምን አይነት ጎደሎ ብትሆን ነው! ይሉታል።

ሰዎች በእድላቸው ተስፋ ላለመቁረጥ የሚወስዱት የመጨረሻ አማራጭ ዕጣ ያቀበላቸውን ዕጅ መርገም ነው። እድላችንን ለሌሎች ማጋራት የምንፈቅደው እድለ ቢስ የሆንን እለት ብቻ ነው።

ምትኬ ከአለታት አንድ ቀን ከመጤፍ ሳይቆጥሩት የሚያልፉትን አልፎ ሂያጆች ባካችሁ ሎተሪ ግዙኝ! ሎተሪ! ብሎ ሲል ራሱን አገኘው።

ባካችሁ ሎተሪ ግዙኝ! የሰራተኞች ሳይሆን የተማሳኞች ድምፅ ነው። ስለዚህ በመለመን እና በመስራት መካከል ያለው አጥር ድንገት ሲፈርስ ተሰማው። አባቱን ለማስደሰት ገንዘብ ይፈልጋል፤ አባቱን ለማስደሰት ባካችሁ ሎተሪ ግዙኝ ይላል! ሎተሪ ብሎ ተማጸነ። አባቱን ለማስደሰት አባቱ ወደ ፈሩት ምዕራፍ ተጠጋ።

በዚህ አይነት ሁለት ሰንበት ጨመረ፤ ግን እንደድሮው አልቀናውም እና በልቡ ለካ የሰው እንጂ የእድል መንትያ የለውም! አለ።

ግን ጥርሱን ነክሰ።

ልቡን አጠነከረ።

ለወንድሙም፣ ለመንትያ ወንድሙም ልብስ ሳይዝ እንደማይመለስ ለራሱ ወሰነ።

ሶስት ወር ሞላው።

ክረምቱ መጣ።

የትምህርት መመዝገቢያ ቀን አለፈ ከሳምንት አንዴ ይደውል የነበረውን ስልክ ርግፍ አድርጎ ተወው።

እየቆየ፣ እየሰነበተ፣ እየከረመ የሰፈሩ፣ ያገሩ መልክ ከፊቱ ላይ ተደመሰሰበት። ወንቃና ማርቆስ እንደ አትላንቲክ ከሌላው ምድር ተነጥለው ሰጠሙ። ከሌላው አፈር ተለይተው ሟሙ።

ካዛውንቱ እግር ስር ያለው ሊስትሮ ሳጥኑን በቡርሽ ደግሞ ወቀረው። ምትኬ ከሃሳቡ፣ አዛውንቱ ከማናውቀው ትዝታቸው ባነኑ።

መቼ ነው የምመለስ ያልከኝ አሉት።

እኔ እንጃ! አላቸው።

በትዝታ ሲያዩት ከቆዩ በኋላ ተረት ልንገርህ አሉት።

ቀና ብሎ አይቷቸው ዝም አለ።

አንድ ጊዜ አንበሳ ታመመና አንስሳት ሁሉ እየመጡ ይጠይቁታል። ሲጠይቁት፣ ሲጠይቁት ቆዩና ቀበሮ በተራዋ መጣች።

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ ሶስት ታሪካዊና ባህላዊ አግባብ/አውድ

እሽ! አለ ሊስትሮው።

ቀበሮ ከዋሻው አፍ ራቅ ብላ ቁማ፣ እግዜር ይማርህ አለችው። አንበሴ ይህኔ በቁጭት ምነው ገብተሽ አትጠይቁኝምን ይላታል። ይህኔ አዩ ብገባ ደስ ይለኝ ነበር። ግን ወደ ዋሻው አፍ የሚሄዱ ዱካዎችን እንጂ የሚመለሱትን አላየሁም! አለችው። አይ ቀበሮ ጥበቧ ስፍር የለው!

አዛውንቱ ተረቱን ፈጽመው ለሊስትሮው ሽልንግ ከፍለው ሄዱ።

በተወለወለ ጫማቸው መንገዱ ላይ ግዙፍ ዱካቸውን እያተሙ ርቀው ሄዱ።

ጥቂት ቆይቶ ከዱካቸው አጠገብ ምትኬ የንቃቃታም እግሩን ዱካ ያስቀምጣል፤ ይሄዳል፤ ይዘራል፤ ለተራ ያዘራል።

ቆይቶ ቆይቶ፣ አዲስ አበባ ያንበሳው ዋሻ እንደሆነች ገባው። አቧራ ላይ ያሉት ዱካዎች መግባት እንጅ መመለስን አያሳዩምና።

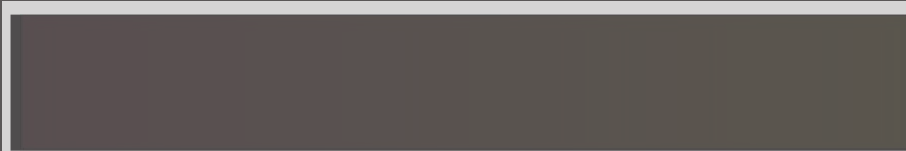
የመልመጃ 2

የሚቀጥሉትን ጥያቄዎች ትክክል የሆነውን እውነት ትክክል ያልሆነውን ሐሰት በማለት መልሱ።

1. ምትኬ ጎበዝ ተማሪ ነበር።
2. ምትኬ ወደ ሃገሩ እንዳይመለስ ያደረገው ስለተመቸው ነው።
3. ምትኬ መንትያ ወንድሞቹን አይወዳቸውም።
4. አዲስ አበባ ለኗሪዎቿ ፍትሃዊ አቀባበል የላትም።
5. ተራኪው ከመጤፍ ሳይቆጥሩት ሲል ጉዳዩ ብለው ሳያዩት ማለቱ ነው።

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልስ በባዶ ቦታው ላይ ሙሉ

1. ታሪኩ የቀረበባቸው አንጻሮች ምን ምን ናቸው?
2. የታሪኩ ዋና ገፁ ባህርይ ማነው?
3. የታሪኩ ባለቤት ዓላማ ምንድን ነው?
4. ተራኪው ሊነግረን የፈለገው ቁም ነገር ምንድን ነው?

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት

ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

- ⊖ የዕይታ ጥበብ ታሪክ ላይ ያላቸውን ግንዛቤ ያደብራሉ።
- ⊖ በዕይታ ጥበብ ታሪኮችን በንድፍና በቀለም ቅብ ያዳብራሉ።
- ⊖ በዕይታ ጥበብ ውጤቶች ላይ ያላቸውን ግንዛቤ ከፍ ለማድረግ ሀገርኛ ታሪኮችን በስዕላዊ ማብራሪያ ይገነዘባሉ።
- ⊖ የተደገፉ ኢትዮጵያዊ በሆነ ገላጭ በስዕል ወይም በፎቶብሚዮስተማር።
- ⊖ የማድነቅ፣ የመሳተፍና የመንከባከብ ፍላጎታቸው ይጨምራል።
- ⊖ የዕይታ ጥበብና ውጤቶች ለአንድ ማህበረሰብ የባህል ፣ የማንነትና የአስተሳሰብ ነፃ ብራቅ መሆናቸውን ይገነዘባሉ።
- ⊖ የዕይታ ጥበብ ውጤቶች በማህበረሰብ ታሪክ ውስጥ ያላቸው ፋይዳ ይገነዘባሉ።
- ⊖ የኢትዮጵያን ዕይታዊ ጥበብ ታሪክ ለማወቅ ቆየት ያሉ የተረሱ ታሪኮችን አለባበስ ማዕረግ በቀላሉ ይተዋወቃሉ።

የቀድሞ ዘመን የሹመት ማዕረግ

- 1- ንጉሠ ነገሥት
- 2- ንጉሠ
- 3- መርዕድ አዝማች
- 4- ዋግሹም
- 5- ራስ ቢት ወደድ
- 6- ጃንጥራር
- 7- ሊጋባ ደጃዝማች
- 8- ጸሐፊ ትእዛዝ
- 9- አላሻር
- 10- ቦጅሮንድ ወዘተ

ሊጋባ/ ዳጃዝማች /

ሊጋባ የቤተ መንግስት አገልጋይ ማዕረግ ነው። የስራ ድርሻውም ንጉሡን ለማነጋገር የሚሹ ሰዎችን በሰርዓት ንጉሱ ዘንድ ማቅረብ ሲሆን አጋፋሪው የሊጋባው ረዳት ሆኖ ስራውን ያቀላጥፋል።

አንዳንድ መዝገቦች ሊገባን የቤተመንግስቱ የስራ ቤት አለቃ እንደሆነ አድርገው ቢገልጹም የሊጋባ ዋነኛ ተግባራት የተለያዩ ጉዳይ ንጉሡን ለማነጋገር የሚመጡ ሰዎችን ጉዳያቸው መሰረትና በደረጃቸው ንጉሱ ዘንድ ማቅረብ እና የተለያዩ የቤተ መንግስት ፕሮግራሞች ሲኖሩ ስራአቱን ማስተባበር ነው ።

ሥዕል:- የሊጋባው ባለጉዳዮችን ከንጉሱ ፊትሲያቀርብ

ምንም እንኳን የሊጋባ ማረጋገጫ እና ተግባር የቤተመንግስት ስራአት የሚያትት ስርአተ ግብር ስርዓተ መንግስት በተለኛ መዝገቦች ውስጥ ባይካተትም አሉ ነገር ግን የሊጋባ አገልግሎት በደንብ ጎልቶ የወጣው 17ኛው መቶ ክፍለ-ዘመን በተለይም በጎንደር ዘመነ መንግስት ነው። አዳ ሲሲኒዎስ የሊጋባ ዘድንግል የተባለ አገልጋይ ነበራቸው አጼ ባካፋ ዘመን መንግስትን እንዲሁ ሊጋባ ወልደ ጊዮርጊስና ሊጋባ ዳዊት የተባሉ የቤተመንግስት አገልጋዮች ነበሩ። ሊጋባዎች የሚሾሙት በእራሱ በንጉስ ሲሆን በጣም ታማኝ የሆኑ ሰዎች ናቸው። ለዚህ ቦታ የሚመረጡት። በ19ኛው መቶ ክፍለ ዘመን በቤተ-መንግስት ወሳኝ ከነበሩ ማረጎች መካከል ሊገባ አንዱ ነበር። አዳ ምኒልክ ገና የሸዋ ንጉስ ሳሉ ስራዊቱ የሚባል ሊጋባ ነበራቸው። ይህም የሚኒሊክ የመጀመሪያው ሊገባ ነው። የሊጋባ ክብር (ማዕረግ) ከዳጃዝማች በታች ሲሆን አንዳንዴም ዳጃዝማቾች ሊጋባነትን ይሾሙ ነበር። ምንም እንኳን ሊጋባነት የቤተመንግስት ማዕረግ ቢሆንም ጦርነቶች በሚኖሩ ጊዜ በጦር ሜዳ ጦር መርተው ይስለፉም ነበር።

ይህን በተመለከተ "ዝክረ ነገር" ላይ የሰፈረው ጸሁፍ እንደሚከተለው ነው።
 ይህ የማዕረግ ስም ንጉሠ ነገሥቱ ዋነኛው ደጅ አጋፋሪ የሚጠራበት ነው። ከጦር ሚኒስቴሩ በታች ሆኖ ሰው ማስገባትና ማስወጣት ማናቸውንም የጦር አለቃ ራስም ቢሆን እያዘዘ የመንግስቱን ሥራ ማስራት ነው ከዚህም ሌላ ወታደር ተበደልኩ ብሎ ሲጮኸለት ልዩነት ሳያደርግ ማናቸውንም የጦር አለቃ በስልጣኑ ይደኛል ፣ ስለዚህም አንዳንድ ጊዜ ከሊጋባው በላይ ታላቅ ማዕረግና ክብር ያላቸው እየተመረጡ ይሾማሉ (በአፄ ሚኒሊክ ዘመነ መንግስት በሊጋባ ወልደ ገብርኤል ላይ በደጃ አጋፋሪነቱ ሥራ ደጃዝማች ልዑል ሰገድ መሾማቸውን እናስታውሳለን)።

ራስ ልዑል ሰገድ ምንም በደጃዝማችነት ስም ቢጠሩም በዚያ ጊዜ የበለጠ ክብር እንደነበራቸው ሽማግሌዎች ያረጋግጣሉ። ይህ የሊጋባነት ስም የሚሰጠው የንጉስ ነገስትና የንጉስ ዋና ደጅ አጋፋሪ ለሆኑት ብቻ ነው፤ ሌላው የሻለቃ ግን አጋፋሪውን በዚህ አይነት ስም አይጠራውም። የንጉስ ነገስት ሊጋባ ክብሩ እንደ ደጃዝማች ያለ ነው፤ ይህንንም ሥራ ለቆ ከፍ ብሎ ሲሾም ደጃዝማች ይባላል ።

ምንጭ ፡ ዝክረ ነገር \

መልመጃ 1:-

የሚከተሉት ለመምህራችሁ በንድፍ ሰርታቹ አሳዩ።

- 1. ንጉሠ ነገሥት 2. ንጉሡ 3. መርዕድ አዝማች 4. ዋግሹም
- 5. ራስቤትወደድ 6. ጃንጥራር 7. ሊጋባዳጃዝማች

መልመጃ 2:-

ቀጥሎ የቀረቡትን ጥያቄዎች ትክክል የሆነውን «እውነት» ትክክል ያልሆነውን ደግሞ «ሀሰት» በማለት በቃል መልሱ።

- 1. ሊጋባ የቤተመንግስት አገልጋይ ማዕረግ ነው።
- 2. ሊጋባ የቤተመንግስት ፕሮግራሞች ሲኖሩ ስራአቱን ማስተባበር ነው ።
- 3. የሊጋባ አገልግሎት በአዬ ዳዊት ዘመነ መንግስት የጀመረ እንደሆነ ይነገራል።
- 4. አዬ ምኒልክ ገና የሸዋ ንጉስ ሳሉ ሰራዊቱ የሚባል ሊጋባ ነበራቸው ።

መልመጃ 3:-

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ባያችሁት የመስመር ባህሪያት መሰረት በቃላችሁ መልሱ::

1. የቤተመንግስት ማዕረግ ምንድን ነው?
2. አጼ ባካፋ ዘመን መንግስትን እንዲሁ ሊጋባ -----ነው?
3. የሊጋባ ክብር (ማዕረግ) ስንትነው?

ቀጥሎ በ«ሀ» ረድፍ ላይ ያሉ በቅደም ተከተል የቀረቡ ሲሆንበ«ለ» ጋር በማዛመድ መልሱ::

ሀ	ለ
1. ሊጋባ ወልደ ገብርኤል	ሀ. በአፄ ሚኒሊክ ዘመነ መንግስት
2. የሊጋባ ዘድንግል	ለ. አጼ ባካፋ ዘመን መንግስትን
3. ሰራዊቱ ሊጋባ	ሐ. አፄ ሲሲኒዎስ

ማጠቃለያ

ባህል የሀገር ሁለንተኛ መግለጫ በመሆኑ ነባራዊ የሃገራችን የባህል ሙዚቃ መሳሪያዎች ማህበረሰቡ በአለማዊውም ሆነ በመንፈሳዊ ህይወት በእጅግ ይጠቀሙበታል:: ህብረ ብሄር አንድነታችን ውበታችን በሚለው በጋራ አብሮ መኖር እሴቶቻችን እንጠብቃለን::

እያንዳንዱ ታሪክ ነጋሪ ወይም ደራሲ ታሪኩን ለአንባቢ (ተደራሲ) የሚያቀርበው ህዝቡን ያስደስታል የፈለግሁትን ማህበራዊ ጉዳይ ያሳይልኛል ብሎ በሚመርጠው ዘዴ ነው:: ታሪኩ በየተኛው ዘዴ ይተረክ፤ እንዴትስ መሳጭ በሆነ መልኩ ቀርቦ ሳቢ ይሁን በማለት በተለያዩ ፍሬ ነገሮች በማቀናጀት ያቀርባል::

ተራኪ:- በታሪክ ፈጣሪው (ደራሲው) እና በተደራሲው መካከል ሆኖ ሁነቶችን የሚተረጎምና የሚገልፅ፤ አልፎ አልፎ በግልፅ አብዛኛውን ጊዜ ግን በታሪኩ ውስጥ ሆኖ በውስጥ አዋቂነት የሚኖር፤ የታሪኩን ሂደት እየተከታተለ የሚያቀርብልን ነው::

ማጠቃለያ ጥያቄዎች

ለሚከተሉት የክለሳ ጥያቄዎች መልስ ስጡ።

1. የምታቁትን ታሪክ ወይም ተረት ነድፋቹ አሳዩ።

መስሪያ ቁስ

ሀ. በእርሳስ

ለ. በኢንክ

ሐ. በቀለም

መ. ወረቀት

መልመጃ 1

የሚከተሉትን ጥያቄዎች አዛመዱ

1. ተውኔታዊ የትረካ አንጻር

ሀ. እኔ እያለ ያቀርባል

2. አንደኛ መደብ የትረካ አንጻር

ለ. ፍርድና ሳይቀር ይሰጥበታል

3 ደራሲውንና ተደራሲውን ያገናኛል

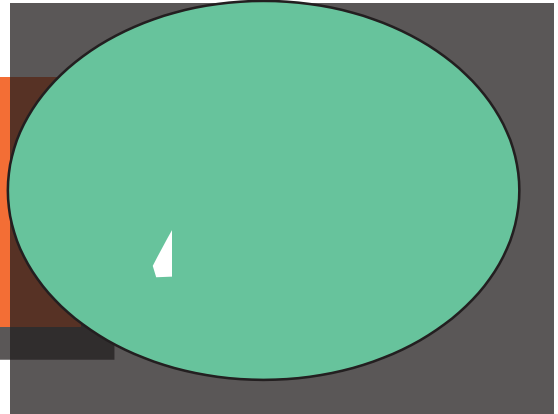
ሐ. ዳር ሆኖ ይታዘብበታል

4. ሁሉን አወቅ የትረካ አንጻር

መ. ሰዓሊ

ሠ. ተራኪ

ምዕራፍ

ሥነ ወብታዊ ጥቅም (ዋጋ)

መግቢያ

የሙዚቃ ዕውቀት ሃገራችንን ሁለንተናዊ መልካም ገዕታ ከማሳወቅ ባሻገር ስለ ሰላም የምንዘምርበት፣ ታሪክ የምናውቅበት፣ መልካም አስተሳሰብን የምናፈልቅበት፣ ደስታን የምንጋራበት፣ አለም አቀፍ ቋንቋ የምናውቅበት። በየዘመናት በትውልዶች መካከል የነበረውን ያለውን እውቀት በማቀራረብ አሽጋጋሪ በመሆኑ ስለሙያው ማድነቅ ውዝዋዜ በአለማዊውም ሆነ በመንፈሳዊ ህይወት ውስጥ ከሙዚቃ ጋር ቁርኝት ያለውና ማህበረሰብ በሚገኛኝበት ቦታ ሁሉ ስሜቱን በመላው የሰውነት ክፍሉን በመንቀሳቀስ ደስታውን የሚገልፅበት ነው።

ሀገር በቀል ክዋኔ ለአንድ ሀገርም ይሁን ማህበረሰብ ሰላም የሚፈጥርበት፣ ታሪክ የሚነግርበት፣ ሃሳብ የሚያፈልቅበት፣ ሙያን የሚለምድበት፣ እውቀት የሚያገኝበትና የሚያስተላልፍበት፣ ደስታውን የሚያጋራበት፣ አብሮ የመኖር መሰረት የሆነ የችግር መፍቻ ቁልፍ ነው። እነዚህ መሰረታዊ ነገሮች በትውፊት (ልማዳዊ የውርስ ዘዴ) በማስተላለፍ በተለያዩ ዘመናትና ትውልዶች መካከል ያለውን የጊዜና የእውቀት ልዩነት በማቀራረብ ድልድይ ሆኖ እናገኛለን።

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት

ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፦

- የሙዚቃ እውቀት ጠቀሜታን በሚገባ ትረዳላችሁ
- የተላያዩ ሙዚቃዎችን በማድመጥ የዜማውን ፍላጎት ትችላላችሁ

4.1.1 የዜማ ክዋኔዎች

ዜማዎች (ሙዚቃዎች) የሚከውኑት ማህበረሰቡ መገልገል ባለባቸው ቦታዎች ቀደም ሲል እንደዛሬው መገናኛ ብዙሃን ከመስፋፋታቸው በፊት መንፈሳዊ ሙዚቃ በቤተ እምነቶች አለማዊ ሙዚቃ በህብረተሰብ በሚሰጣሉበት አካባቢ እንደዚሁም በግለሰቦች መኖሪያ ቤት ይከወን ነበር። በተለይም በአለማዊው ሙዚቃ ቀደም ሲል የተሰሩና አሁን ድረስ ዘመን ተሻጋሪ በመሆን አሁን ላለው ባህላዊና ዘመናዊ ሙዚቃዎች በመገልገል ላይ ያሉት ሀገራዊ ሙዚቃ ቅኝቶች መሰረት የሆኑት ዜማዎች ትዝታ፣ባቲ ፣አንቺሆዩ

የክዋኔ እይታዎች

- ☒ በህብረተሰቡ የጋራ ተግባራት ላይ የተመሰረተ መሆኑ
- ☒ ዜማ በውዝዋዜ መታጀቡ።
- ☒ በህብረተሰቡ መገልገያ በሆኑት የባህል መሳሪያዎች ታግዞ ይቀርባል።

መልመጃ አንድ

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ዓ/ነገሩ ትክክል ከሆነ እውነት ካልሆነ ሐሰት በማለት መልሱ።

1. የሀገራችን ሙዚቃ በህብረተሰቡ ባህል ላይ የተመረከዘ ነው።
2. ዜማዎቻችን ያፊዳዊ ዜማ መሆኑ የስልጣኔ ምልክት አይደለም።
3. ባህላዊ ውዝዋዜ የማንነታችን መገለጫዎች ናቸው።
4. ከበሮ ከትውፊታዊ ቁሳቁሶች አንዱ መሆን ይችላል።

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት
 ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፦
 ⊖ ባህላዊና ዘመናዊ ውዝዋዜ ታደንቃላችሁ
 ⊖ ስሜት ባሳደረባችሁ የውዝዋዜ አይነት በተግባር ትወዛወዛላችሁ

የውዝዋዜ አይነቶች

የውዝዋዜን ጥበብ ማድነቅና ሀገር በቀል ውዝዋዜዎችን የብሄር ብሄረሰቦችን ባህል ትውፊት ባለበትና በነበረበት ወግና ልማዱ መሰረት የሚከወን አልባሳትን ጨምሮ የሚከወን የባህል ውዝዋዜ ስንለው የውጭውን የውዝዋዜ ስልት ደግሞ ዳንስ በአብዛኛው የተለያዩ ዘመናዊ የእንቅስቃሴ ስልቶችን ያጠቃልላል

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት

ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፦

- ⊙ የትውፊታዊ ተውኔትን ምንነት
- ⊙ የትውፊታዊ ተውኔት ባህርያትን እና
- ⊙ ክዋኔዎቹን ትረጉላችሁ።

ትውፊታዊ ተውኔት ከማህበረሰቡ ልማዶች፣ እምነቶች፣ ክብረ በዓላትና ስነቃሎች ላይ ተመስርቶ የሚመደረክ ባህላዊ ትርኢት ነው። ትውፊታዊ ተውኔት ከስርዓተ አምልኮታዊ ተውኔት የሚለየው አለማዊ በሆኑ ርዕሰ ጉዳዮች ላይ ጭምር ትኩረት አድርጎ ስለሚሰራ ነው። ትኩረቱም በይበልጥ በማህበረሰቡ እውነታዎችና ድርጊቶች ላይ ሲሆን ቁምነገሮችንና ችግሮችን ለማሳየትም ያገለግላል። ትውፊታዊ ተውኔት በቡድን የሚከወንና እንዲሁም ተመልካቹ እንደ አስፈላጊነቱ ተሳታፊ የሚሆንበት ሀገር በቀል ጥበብ ነው።

ትውፊታዊ ተውኔት የማህበረሰቡን ማንነት ከማሳየትም ባሻገር ማህበረሰቡ ሲጨንቀው ለጭንቀቱ ማስወገጃና ወኔ ማሰባሰቢያ፣ ተፈጥሮ ስትጨክንበትና ጣጣ ስታመጣበት የችግሩ መቋቋሚያ፣ ሲደሰት የደስታው መግለጫ፣ ለስራ አንድነትንና ህብረትን መፍጠሪያ እንዲሁም ፈጣሪውን ማመስገኛ በማድረግ ይጠቀምበታል።

ለምሳሌ፦ በአደን የሚተዳደር ማህበረሰብ ስለአደን ምንነት፣ የጦር አያያዝ፣ የጥይት (ጠብመንጃ) አተኪነት፣ የአውሬ ቅኝት እንቅስቃሴ፣ አውሬው ሲቆጣ እንዴት ማምለጥ እንደሚቻል፣ አውሬውን ከገደሉ በኋላ እንዴት እንደሚከፋፈሉ፣ ማለትም መጀመሪያ የወጋው ሰው ምን እንደሚወስድ፣ ሁለተኛው ምን እንደሚገባው እና ሌላው ተሳታፊ እንዴት እንደሚከፋፈል ... ከማሳየቱም በተጨማሪ የአዳኝን ስም ሰያሜ፣ ክብርና የአለባበስ ሁኔታ በሙሉ በድርጊታዊ ክዋኔ ከወዲያ ወዲህ እየተንቀሳቀሱ፣ በቃላዊ ገለባ በመታገዝ የደጊቱ ባል የበላይ አባት፣ አንደኛ ወጊ፣ ወንድ አስደግዳጊ... ወዘተ. እያለ ይሸልላል። ገዳይ የጣለውን አውሬ ይዞ ከማህበረሰቡ ጋር ሲቀላቀል፣ የሚደረግለትን አቀባበል፣ የውደሳና የሙገሳ ዘፈኖች፣ ግጥሞችና ጭፈራዎችም ሊቀርቡለት ይችላሉ።

4.3.1. የትውፊታዊ ተውኔት ባህርያትና ክዋኔዎች

ትውፊታዊ ተውኔት የራሱ የሆኑ ባህርያትና የመከወኛ ጊዜዎች አሉት።

- ❑ በማህበረሰቡ እውነተኛ ተግባራት ላይ የተመሰረተ በመሆኑና በሌሎች ከማህበረሰቡ ውጪ በሆኑ ሰዎች ሲከወን ተጠንቶ በመሆኑ ሙሉ በሙሉ ከፈጠራ ነፃ ሁኖ የማህበረሰቡን ገዕታ ሳይበርዝ ያሳያል።
- ❑ ተመልካቹ የታሪኩ አካል ሆኖ በንቃት ይሳተፋል።
- ❑ በዜማና በውዝዋዜ ይታጀባል።
- ❑ በማህበረሰቡ መገልገያ ቁሳቁሶች ታግዞ ይቀርባል።
- ❑ በክዋኔዎች መካከል የሚቀሩ ሃሳቦችና ለማቅረብ አስቸጋሪ የሆኑ ድርጊቶች በተራኪ አማካኝነት ተዘርዝረው ይቀርባሉ።

የሚቀርቡበትን ጊዜዎች በተመለከተ በዓመት አንድ ጊዜ የሚቀርቡ እንደ እንቁጣጣሽ፣ ገና፣ መውሊድ፣ ቡሄ... ወዘተ. ሲጠቀሱ ወቅትን መሰረት አድርገው የሚከወኑ ደግሞ፣ ሰርግ የፆም ወቅት ከመግባቱ በፊትና ፆም ከተፈታ በኋላ፣ ሲከወን ደቦ ስራ በሚበዛበት ጊዜ ይከወናል። እንዲሁም አስፈላጊ በሆነ ማንኛውም ጊዜ በትብብር የሚከወኑ በመዋጮ፣ እድር፣ ማህበር የሚታገዙ እንደ ውልደት፣ ሞት፣ እንዲሁም እርቅ የመሳሰሉ የሆነ ክስተትን ተከትለው የሚከወኑ ተግባራትን ያካትታል።

የመልመጃ ጥያቄዎች

I. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክል የሆነውን እውነት ስህተት የሆነውን ሀሰት በማለት መልሱ።

1. ትውፊታዊ ተውኔት የፈጠራ ክዋኔ ነው።
2. በትውፊታዊ ተውኔት ውስጥ ተራኪ ያስፈልጋል።
3. ባህላዊ ዳኝነት ትውፊታዊ ክዋኔ አይደለም።
4. ከበሮ ከትውፊታዊ ቁሳቁሶች አንዱ መሆን ይችላል።

II. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክለኛ መልስ ምረጡ።

1. ከሚከተሉት አንዱ የትውፊታዊ ተውኔት ባህርይ አይደለም?
 - ሀ. እውነተኛ ተግባር ላይ ይመሰረታል ለ. በዜማ ይታጀባል።
 - ሐ. ውዝዋዜን አይፈልግም መ. ሁሉም መልስ ናቸው
2. ከሚከተሉት ውስጥ አንዱ በአመት አንዴ ይከወናል?
 - ሀ. እንቁጣጣሽ ለ. ቡሄ ሐ. መውሊድ መ. ሁሉም
3. ወቅትን መሰረት አድርጎ የሚከበረው የቱ ነው?
 - ሀ. ደቦ ለ. ሰርግ ሐ. ገና መ. ሀ እና ለ
4. አስፈላጊ በሆኑ ጊዜዎች ክስተትን ተከትሎ የሚከወን ተግባር የቱ ነው?
 - ሀ. እርቅ ለ. እርሻ ሐ. ሀ እና ለ መ. መልሱ አልተሰጠም

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት

ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ:-

- ⊖ የዕይታ ጥበብን በመረዳት በዚህ ዘርፍ የተሰሩ የማህበረሰቡ ታሪክ ቅርስ የፈጠራ ውጤቶችን ትለያላችሁ።
- ⊖ በአገራችን ብዙ ታዋቂ ስዓሊያን መካከል የሜትር ሎሬት ማዕረግን ያገኙ የመጀመሪያው ታላቅ ሰው ትተዋወቃላችሁ ።
- ⊖ እጅግ የተከበሩ የአለም ሎሬት ሜትር አርቲስት አፈወርቅ ተክሌን የስዕል ስራዎች ታደንቃላችሁ ።
- ⊖ የ21 ክፍለ ዘመን እጅግ ታላቅ አርቲስትና የምርጫ ምርጥ ተብለው መሸለማቸውን ታደንቃላችሁ ።
- ⊖ የአርቲስቱን የስዕል ጥበብ ውጤቶች ላይ ያላቸውን ግንዛቤ ከፍ ለማድረግ የተሻለ የማድነቅና የመሆን ፍላጎት ትጨምራላችሁ።

እጅግ የተከበሩ የዓለም ሎሬት ሜትር አርቲስት አፈወርቅ ተክሌ

እናት ኢትዮጵያ 1959 ዓ.ም

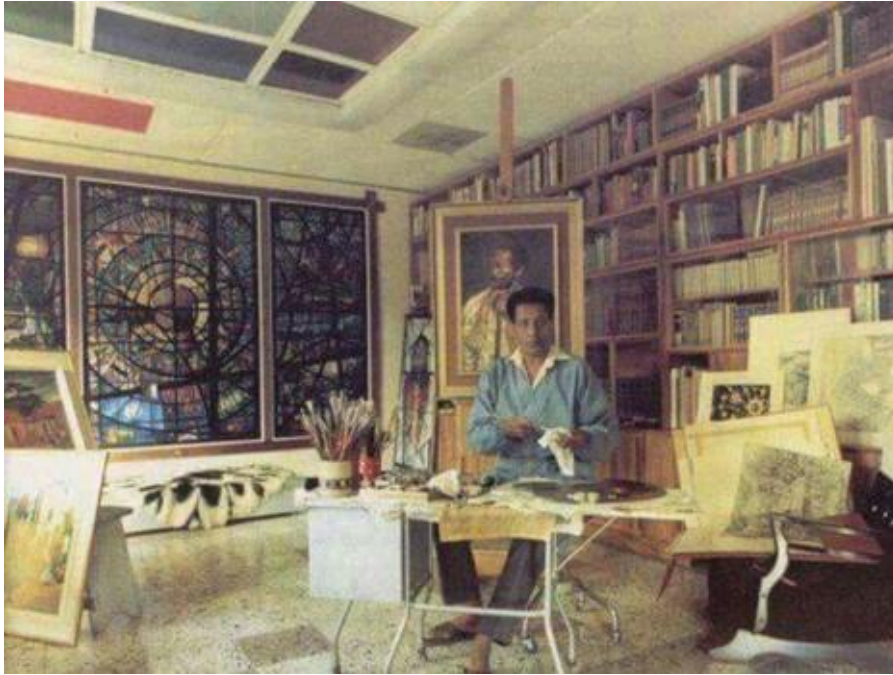

ቅድመ ንባብ

እጅግ የተከበሩ የዓለም ሎሬት ሜትር አርቲስት አፈወርቅ ተክሌ

በኢትዮጵያ ላይ ክፉ አትይ ክፉ አትስማ ክፉት አትናገር ይህ የአርቲስቱ ሎሬት አፈወርቅ ተክሌ መሪ ቃል ነው። በአለማችን ላይ ምርጫ አሉ ደግሞ የምርጫ ምርጫ አለ እርሱ የ21 ክ/ዘ ታላቅ ሰው ወይም ግሬት ማይንድስ ተጎናፅፏል። የአሜሪካን ባዩግራፊካል ኢንስቲትዩት በጥበብ ስራዎቻቸው ላበረከቱት ድንቅ ስራ የበዛ አድናቆትን ገልጾ ዋሽንግተን ዲሲ በተካሄደው ወርልድ ፎርም ላይም ከአንድ ሺህ እጩዎች መካከል ተመርጠው የ21ኛው ክ/ዘመን የታላቅ አእምሮ ባለቤት ተብለው ተሸለሙ የኢትዮጵያ የአንባሳዳር ማህረግም አገኝተዋል እጅግ የተከበሩ የዓለም ሎሬት ሜትር አርቲስት አፈወርቅ ተክሌ ናቸው። ሀገራችን ካፈራቻቸው ታላላቅ የስነ ጥበብ ሰዎች መካከል በዘመናዊ የ ዕይታ ጥበብ ቀዳሚ ናቸው። ትምህርታቸውን የተከታተሉት እንግሊዝ ሀገር ሲሆን የመጀመሪያ ፍላጎታቸው ኢንጂነር መሆን ነበር ከፍላጎታቸው በኋላም በዕይታ ጥበብ በቀለም ቅብ፣ በኪነ-ቅርፅ ኪነ-ህንፃና የመስታወት ስዕል አስራር አጠኑ። ትምህርታቸውን ከተከታተሉ በኋላም ሆነ ታላላቅ ሽልማቶችን ከተቀበሉ በኋላ ሀገራቸው ተመልሰው የስዕል ስራቸውን ይጀምራሉ።

በመኖሪያ ቤታቸው አልፋ ሺላ በሚባለው ውስጥ እንግዶቻቸውን ያስተናግዳሉ። አርቲስቱ የተወለዱት 1932 ዓ.ም አንኮበር ከተማ ነው። የሀገራችን ታላቁ ደራሲ ባህሉ ግርማ ኢሊባቡርን መልክአ ተፈጥሮ ውበት ወንዙን፣ ኮረብታውንና ደኑን ሲገልፅ በአፈወርቅ ተክሌ ጣቶች የተሰሩ ስዕሎች ይመስሉ ነበር ያለው።

ሥዕል:-በመኖሪያ ቤታቸው አልፋ ሺላ በስራ ላይ

አዘውትረው ለኢትዮጵያ ምን ስራህላት ብላ ትጠይቀኛለች ይላሉ። የጣታቸው ስራዎችም በአለም ከታወቁት እናት ኢትዮጵያ፣ የሰሜን ተራሮች፣ የመስቀል አበባና ሌሎች በርካቶች ይህን የሚያሳዩ ናቸው። ሽልማት የስራ ውጤት ነው አደል የሚባለው ከወጪ ሀገር ካገኙት ሽልማቶች ውጪ በሀገራችን ለመጀመሪያ ጊዜ የተሸለሙት ከንጉሱ ቀዳማዊ ኃ/ስላሴ እጅ ነው። ከአፍሪካ ካገኟቸው ሽልማቶች ውስጥም ጋና፣ ናይጄር፣ ግብፅ ፣ ሴኔጋል ሲሆኑ የአሁኑን ሽልማት ጨምሮ ከ97 በላይ ሽልማቶች አግኝተዋል። ኢትዮጵያ በተለያዩ ኢትዮጵያን በተለያዩ ጊዜያት ስሟን የሚያስጠሩ ባንዲራዎችን በአለም አደባባይ ከፍ ብሎ እንዲውለበለብ ያደረጉ ጀግኖች ልጆች አሏት ከነዚህም ውስጥ እጅግ የተከበሩ የአለም ሎሬት ሜትር አርቲስት አፈወርቅ ተክሌ የታላላቆቹ ታላቅ የሀገራት መሪዎች የታሪክ ተመራማሪዎች፣ ሳይንቲስቶች ፣ ደራሲያን፣ ሳኢያን ተመርጠው የሀገራቸውን ባንዲራ ሰማቸውንና የሕይወት ታሪካቸውን ተፅዕኖ ወደ ጨረቃ ሲላክ የአርቲስቱ ሕይወት ታሪክ ተፅዕኖ ከኢትዮጵያ ባንዲራ ጋር ጨረቃ ከተቀበረው ግልባጭ የሁላችንም ክብር ሆኖ ይገኛል ። አርቲስቱ የአራት አካዳሚዎች አባል በመሆናቸው ስራዎቻቸው በታላላቅ ታሪኮች በታላላቅ ሙዚሞች በቋሚነት ለሕዝብ ክፍት ሆነው ስለሚገኙ በየደረጃው ሜትር አርቲስት ወይም የስነ ጥበብ ሊቀ የአለም ሎሬት እጅግ የተከበሩ የሚባሉ ማህረጎችን አስጥቶአቸዋል ። ስለ አርቲስቱ በተለያዩ ቋንቋዎች መፅሐፍ ተፅዕኖላቸዋል ። በሚሸለሙበትና የሚጋበዙበት መድረክ ላይ ስለ ሰው ዘር መገኛነታችን፣ ስለ ኪነ ሕንፃዎቻችን፣ ስለነፃነታችን፣ ስለ ባህልና ወጋችን ይስብካሉ። አንደበታቸው በቃላት ጣቶቻቸው በቀለምና ብሩሻቸው ያውራሉ ስለ ሀገራቸው ተናግረው አይጨርሱም።

ሥዕል:-የአርቲስቱ የመስታወት ሥዕል በሙዚዩም ውስጥ

ከዮናይትድ ስቴት አሜሪካ የአሜሪካ ባዮግራፊካል ኢንስቲትዩት እና የዩናይትድ ኪንግደም ኢንተርናሽናል የባዮግራፊካል ሴንተር የ21 ክፍለ ዘመን እጅግ ታላቅ አርቲስትና የምርጫ ምርጫ በመባል በተለያዩ መድረኮች ላይ ለዘመናት ለአለም ላበረከቷቸው የስነ ጥበብ ስራዎቻቸውና በዋሽንግተን ዲ.ሲ. እ ከ ከሰኔ 29 - ሐምሌ 4 ቀን 2009 ዓ.ም ባዘጋጀው ኢንተርናሽናል ኢግዚብሽን ላይ ኢትዮጵያንና አፍሪካን የሚወክሉ ሦስት አዳዲስ የስነ ጥበብ ስራዎችን አቅርበዋል።

እነዚህም ስዕሎችም የኢትዮጵያን፣ የአፍሪካንና የአለምን የስነ ስዕል ያሳደጉ ሆነው በመገኘታቸው ኢንተርናሽናል ባዮግራፊካል ሴንተር የአሜሪካ ባዮግራፊካል አንንስፒቲዎት ባዮግራፊካል ኢንስቲትዩት-ዎት የእድሜ ልክ ክብር ወይም ታላቅ ሰው ብሎ ሽልማት ታላቅ ሰው ብሎ ሽልማት አበርክቶላቸዋል።

ሥዕል:-የእድሜ ልክ ክብር ወይም ታላቅ ሰው ሽልማት እ ከ ከሰኔ 29 - ሐምሌ 4 ቀን 2009 ዓ.ም

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ አራት ሥነ-ወበታዊ ጥቅም (ዋጋ)

ማጠቃለያ

ሀገር በቀል እውቀቶችን በሙዚቃ በተለያዩ ስልት ማስተዋወቅ ማንነትን ከማስተዋወቅ አልፎ የራስ አሻራን አገልግ ማውጣት ነው።

ሀገር በቀል ውዝዋዜዎቻችን ኩራታችንን ቱባ ባህላችንን ማስተዋወቅ አሻራችንን ከማገላት ባሻገር የማንነታችንን መግለጫም ጭምር ነው።

ትውፊታዊ ተውኔት ከማህበረሰቡ ልማዶች፣ እምነቶች፣ ክብረ በዓላትና ስነቃሎች ላይ ተመስርቶ የሚመደረክ ባህላዊ ትርኢት ነው። ትውፊታዊ ተውኔት ከስርዓተ አምልኮታዊ ተውኔት የሚለየው አለማዊ በሆኑ ርዕሰ ጉዳዮች ላይ ጭምር ትኩረት አድርጎ ስለሚሰራ ነው። ትኩረቱም በይበልጥ በማህበረሰቡ እውነታዎችና ድርጊቶች ላይ ሲሆን ቁምነገሮችንና ችግሮችን ለማሳየትም ያገለግላል።

በዚህ ምዕራፍ የተለያዩ የሀገር በቀል ዕውቀቶች በክወናና በዕይታ ጥበባት ማድነቅ ይዘቶችን ተምራችኋል። ይዘቶቹም አዳምጦ መረዳት፣ የተለያዩ ታዋቂ ዕይታ ጥበባት ስዎችንና ስራዎቻቸውን ማየት ናቸው።

■ አርቲስቱ የተወለዱት 1932 ዓ.ም አንኮበር ከተማ ነው። የሀገራችን ታላቁ ደራሲ ባህሉ ግርማ የኢ.ሊ.ባቡርን መልክአ ምድር የተፈጥሮ ውበት ወንዙን፣ ኮረብታውንና ደኑን ሲገልፅ በአፈወርቅ ተክሌ ጣቶች የተሰሩ ስዕሎች ይመስሉ ነበር ያለው።

■ የአሜሪካን ባዩግራፊካል ኢንስቲትዩት በጥበብ ስራዎቻቸው ላበረከቱት ድንቅስራ የበዛ አድናቆትን ገልጾ ሞሽግተን ዲሲ በተካሄደው ወርልድ ፎርም ላይም ከአንድ ሺህ እጩዎች መካከል ተመርጠው የ21ኛው ክ/ዘ የታላቅ አእምሮ ባለቤት ተብለው ተሸለሙ የኢትዮጵያ አንባሳደር ማህረግም አገኝተዋል እጅግ የተከበሩ የዓለም ሎሬት ሜትር አርቲስት አፈወርቅ ተክሌ ናቸው።

በኢትዮጵያ ላይ ክፉ አትይ ክፉ አትስማ ክፉት አትናገር ይህ የአርቲስቱ ሎሬት አፈወርቅ ተክሌ መሪ ቃል ነው።

የማጠቃለያ ጥያቄዎች

I. ቀጥሎ የቀረቡትን ጥያቄዎች ትክክል የሆነውን «እውነት» ትክክል ያልሆነውን ደግሞ «ሀሰት» በማለት በቃል መልሱ።

ሀ. ከአፍሪካ ሀገሮች ካገኛቸው ሽልማቶች ውስጥም ጋና፣ ናይጄሪያ፣ ግብፅ፣ ሴኔጋል ።

ለ. የአርቲስቱ ሕይወት ታሪክ ተፅዕኖ ከኢትዮጵያ ባንዲራ ጋር ጨረቃ ተልካል።

ሐ. አርቲስቱ የአራት አካዳሚዎች አባል በመሆናቸው ስራዎቻቸው በታላላቅ ታሪኮች በታላላቅ ሙዚሞች በቋሚነት ለሕዝብ ክፍት ነው።

መ. ስለ አርቲስቱ በተለያዩ ቋንቋዎች መፅሐፍ ተፅዕኖላቸዋል ።

II. የሚከተሉትን ጥያቄዎች በታሪኩ መሰረት በቃላትሁ መልሱ::

- ሀ. አርቲስት አፈወርቅ ተክሌ የተወለዱት መቼ ነው?
- ለ. አርቲስት አፈወርቅ ተክሌ ትምህርታቸውን የተከታተሉትየት ነው?
- ሐ. አርቲስት አፈወርቅ ተክሌ የመጀመሪያ ፍላጎታቸው ምንድነው?
- መ.አዘውትረው ኢትዮጵያ ----- ብላ ትጠይቀኛለች ይላሉ::
- ሠ. በሀገራችን ለመጀመሪያ ጊዜ የተሸለሙት በማነው?

III. ለሚከተሉት የክለሳ ጥያቄዎች መልስ ስጡ::

1. የሀገራችን ታላቁ ደራሲባህሉ ግርማ የኢ.ሊ.ባቡርን መልክአ ምድር ተፈጥሮ ውበት ወንዙን ፣ ኮረብታውንና ደኑን ሲገልፅ ----- ጣቶች የተሰሩ ስዕሎች ይመስላሉ ነበር ያለው::
2. ሀ- ሠአሊ መዝገቡ ተሰማ ለ-ሠአሊ አፈወርቅተክሌ ሐ- ሠአሊ ለማ ጉያ
3. አርቲስት አፈወርቅ ተክሌ በሙሉ የክብር ስም ሲጠሩ እንዴት ነው?
4. እጅግ የተከበሩ የዓለም ሎሬት ሜትር አርቲስት አፈወርቅ ተክሌ ----- ሀገር አንጻሳደር ናቸው::
ሀ-የኢትዮጵያ ለ-የእንግሊዝ ሐ-የአሜሪካ ሙ-የጀርመን

ምዕራፍ

5

ጥምርታ፣ ዝምድናና ትግበራ

የክወናና የዕይታ ጥበባትን ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ማጣመር

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት

ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፦

- ⊕ የአካባቢን ንፅግና ስለ መጠበቅ ትረዳላችሁ
- ⊕ የብክለት ምንነትና አይነቶችን ታውቃላችሁ
- ⊕ ሙዚቃ የትምህርት አጋኝነት በሚገባ ታውቃላችሁ

5.1.1 አካባቢ ብክለት

- ⊕ የአየር ብክለት የሚከሰተው ስራ ቦታዎችን በማሞቅ ለምሳሌ በተሽከርካሪዎች በሚለቀቁ ጋዞች ከፋብሪካ በሚለቀቁ አላስፈላጊ ንጥረ ነገሮች
- ⊕ የአፈር ብክለት የሚከሰተው እንደ ፌስታል የአፈሩን ለምነት ከሚከለክሉ ነገሮች
- ⊕ የውሃ ብክለት አላስፈላጊ ቆሻሻዎች በውሃ መውረጃ ቦቶች ላይ መጣል
- ⊕ የደረቅና የፍሳሽ ቆሻሻ ብክለት ሰዎች በሚተላለፉበት መንገዶች የውሃ መውረጃ ቦቶች ዲሾች ላይ ሲወገዱ፤ የድምፅ ብክለት በመኖሪያና በስራ ቦታዎች አላስፈላጊ የጎላ ድምፅ መልቀቅ
- ⊕ የምስል ብክለቶች ህግና ደንብን ባልተከተለ መልኩ ማስታወቂያ ኖቶችን በመብራት ፖሎች በግድግዳ በተሽከርካሪ መለጠፍ ናቸው።

5.1.2 የአካባቢ እንክብካቤ

በኬሚካል ውህደቶች፣ በባዮሎጂካል ሂደቶች እንዲሁም በሙቀት ለውጥ አማካኝነት የሚፈጠሩ ቆሻሻዎችን የማጥራትና የማስወገድ፣ አየርንና ውሃን የማጣራት፣ እንዲሁም በአደጋ ወይም በቆሻሻ ክምችት የተበከለን የመሬት አካል ወደ ተፈጥሮአዊ ይዘቱ የመመለስ ስራዎች መስራት ተፈጥሮን መመለስ ማለት ነው።

ከዚህ በላይ በዝርዝር በቀረቡት ላይ ሁላችንም በአካባቢያችን ጥንቃቄ ብናደርግ በተፈቀደላቸው ቦታዎች ላይ ብቻ የሚያስፈልገውን ክዋኔ ብናደርግ ለፅዳት የሚወጣው ወጪ ከመቀነስ አልፎ ለሀገራችን እድገት ከፍተኛውን ሚና ይጫወታል

መልመጃ

ከዚህ በታች ላሉት ጥያቄዎች አረፍተ ነገሩ ትክክል ከሆነ እውነት ስህተት የሆነውን ሐሰት በማለት መልስ ስጡ

1. ቆሻሻ በአግባቡ ከተጠቀምንበት ሃብት ይሆናል ።
2. የድምፅ ብክለት በዋነኝነት የሚያጠቃው የጆሮ ክፍልን ነው።
3. ቆሻሻን በቦታው መጣል የስልጣኔ ምልክት ነው ልንል አንችልም።

የትምህርቱ አስፈላጊነትና ጠቀሜታ

- ⊛ ከሰው ልጅ የእለተ ከእለት የህይወት እንቅስቃሴ ጋር ዝምድና ስላለው ነባራዊ ሁኔታን ራስን ከትራፊክ አዳጋ መጠበቅ በዘመኑ በተከሰተው ኮቪድ ራስን ከንክኪና ህመሙ ሊተላለፍ ከሚችልባቸው ነገሮች ሁሉ መጠበቅ ከኤች አይቪ በሽታ ራስን ስለመከላከል፣ ፆታዊ ትንኮሳን በመሳሰሉትና ለጤና ጎጂ፣ ሊሆኑ ከሚችሉ ነገሮች ሁሉ መቆጠብን በሚገባ መረዳት።
- ⊛ የሙዚቃ አለማቀፋዊነትን በሚገባ ማወቅ።
- ⊛ የትምህርት የመማር መማስተማርን ሂደት በተሳለጠ መልኩ እንዲካሄድ አጋዥነቱ የጎላ ነው።

5.2.1 የሙዚቃ ትምህርት ከሌሎች የትምህርት ዓይነቶች ጋር ማጣመር

- ⊛ ለሂሳብ፡- ተማሪዎች በቀላሉ አራቱን የሂሳብ መደቦች መደመር፤ መቀነስ ማካፈልንና ማባዛትን እንዲረዱ ያስችላል መረዳት።
 - ⊛ ለውጭ ቋንቋዎች፡- እንግሊዝኛ፤ ፈረንሳይኛ፤ አረብኛ ወዘተ በመዝሙር አማካኝነት መረዳት።
 - ⊛ ለሰውነት ማጎልመሻ /አካልብቃት/ እንቅስቃሴ የሰውነት ክፍልን ለማንቀሳቀስ ሴሎችን ለማነቃቃት የሙዚቃ ስልተም እጅግ ጠቀሜታ አለው።
 - ⊛ ለታሪክ ትምህርቶች፡- ሃላፊውን ለመዘከር ነባራዊውን ለማጎልበት ትልቅ ሓይል ሰጪ አጋዥ በመሆን ተማሪዎች በቀላሉ ሊረዱበት የሚችሉበት ነው።
- ለሙዚቃ ትምህርት የዘርፉ ምሁራን የማስተማሪያ ሞጅሎች ተጠቅመውበታል እነዚህም አሁን ለምንጠቀምበት የማስተማር ስነ ዘዴ ለሙያው መሻሻል ከፍተኛ አስተዋፅኦ አድርጓል። ከነዚህም በከፊል

የዳልክሮዝ ሞዴል ስልተ ምት(ሪትሚክ) ኖታ ንባብ (ሶልፌጅ) በዚህ መነሻነት መስማት ችሎታን ለማዳበር ሙዚቃ አዕምሮና አካል በማዋሃድ ዋነው ቁልፍ ነው።

ዘልታን ኮዳሊ የሶልፋ ዘዴ የማድመጥ ሰልጠና ያለሙዚቃ መሳሪያ ሙዚቃን ማንበብ የእጅ ምልክቶች ተማሪዎች በሚዘምሩበት ጊዜ ድምፆችን ለማስታወስ የሚረዱ ምልክቶችን ደርሰዋል።

ካርል ወፍ :- ሙዚቃ ትምህርት የሚጀምረው ከእንቅስቃሴ ላይ ነው ይህንንም ዘዴ ሲገለጽ

- ⊛ ምት ሕይወት ባለው በማንኛውም ውስጥ አለ
- ⊛ ንግግር እንቅስቃሴና ሙዚቃ ተሳስረው ይገኛሉ
- ⊛ የንግግር ለዛ በምትና በድምፅ ላይ ነው

ሲኒቺ ሱዙኪ በሙዚቃ ሁሉም ህፃናት የተማሩ ይሆናሉ

5.2.1.1 ሙዚቃ ለሌሎች የትምህርት ዓይነቶች የሚሰጣቸው ጥቅሞች

- ⊛ የመጨነቅ ሁኔታን ለመቀነስ አዕምሮን በማዘናናት የማስተማር ሚና ይጫወታል።
- ⊛ በሰውነታችን ውስጥ በቀጥታ የምግብ መዋሐድ ፍጥነት ልብ አመታትን በማስተካከል ባሻገር ሆርሞን እንዲመነጭ በማድረግ የትምህርት ክትትልና የማዳመጥ ችሎታችንን ያዳብራል።

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ አምስት ጥምርታ ዝምድናና ትግበራ

- ⊛ በትምህርታቸው ደከም ያሉ ተማሪዎች አዕምሮ በማነቃቃት የማስታወስ ችሎታን ያጎለብታል።
- ⊛ ከሂሳብ ስሌት እኩል ሀሳብን ለመሰብሰብ አንድን ነገር በቀላሉ እንድንረዳ ያደርጋል።
- ⊛ ስሜትን በመቀስቀስ ደረጃ የረጅም ጊዜ ማስታወስ ችሎታ ያዳብራል።
- ⊛ የተማሪዎች ከደረጃ ወደ ደረጃ የመለወጥ ክህሎትን ያዳብራል ያፋጥናል።
- ⊛ አለም አቀፍ ቋንቋ ነው። ሐይል ያለውና ለሌሎች ትምህርቶች መልህቅ ነው።

መልመጃ

ከዚህ በታች ላሉት ጥያቄዎች አረፍተ ነገሩ ትክክል ከሆነ እውነት ካልሆነ ሐሰት በማለት መልስ ስጡ

1. ሙዚቃ አለም አቀፍ ቋንቋ እንዲሆን ያስቻሉት ሁለገብ መሆን መቻሉ ነው።
2. ስሜትን ይሰጣል ስንል በተገደበ መልኩ ብቻ ነው።
3. ሃይል ያለው መልህቅ ስንል ለትምህርቶች ማቆሚያ መሰረትማለታችን ነው።
4. ማንኛውም እንቅስቃሴ ስልተ ምት ነው።

5.2.2 ውዝዋዜን ከሌሎች የትምህርት አይነቶች ጋር ማጣመር

ሙያው በሁሉም ዘርፎችን መድረክ ገላጭ መሆኑን ማሳወቅ ነው።

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት
 ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፦
 ☉ ውዝዋዜ ሁሉንም ዘርፍ በመድረክ የአካል እንቅስቃሴ ገላጭ መሆኑን ታውቃላችሁ።

ጥምር ገላጭነት

ውዝዋዜ የጥበብ፣ የሳይንስ፣ የህብረተሰብ ወዘተ በአጠቃላይ ለስው ልጅ የማህበራዊና ኤኮኖሚያዊ እድገቶች አዲስ ለሚፈጠሩትም ሆነ ለነባራዊው እውቀቶች ቀጣይነት በመድረክ እንቅስቃሴ ገላጭ ነው።

5.2.3. ተግባራዊ ክዋኔን ማሳየት

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት
ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

- ታሪኩን ታነባላችሁ
- የተረዳችሁትን ታብራራላችሁ
- የገፁ ባህርያትን ማንነት ትገልጻላችሁ
- ታሪኩን አስፋፍታችሁ ትፅፋላችሁ
- ቃለ-ተውኔቱን በእእምሯችሁ በመያዝ መድረክ ላይ ታቀርባላችሁ

ነቃይና ተካይ

ትዕይንት-1

በዚህ አጭር ተውኔት ውስጥ የተለያዩ አላማዎችን የያዙ ገፁ ባህርያት ተካተውበታል።

ሀርሚና፡ አገር ወዳድና ምስጉን የልማት ሰው

ተንኮሉ፡ ተንኮለኛና ስልጣን ፈላጊ የሀርሚና የስራ ባለደረባ

እውነቱ፡ የተንኮሉና የሀርሚና የስራ ባለደረባ ሲሆን ለእውነት የቆመ ሰው ነው።

አባጃዱ፡ የዝንም አካባቢ የሃይማኖት መሪ

ምዕመናን፡ የዝንም ነዋሪዎች

ዳኛ፡ የዝንም አካባቢ ፍርድቤት ዳኛ

በታወቁ ኢትዮጵያ ዝንም የሚባል አካባቢ ሲሆን ዘመኑ አሁን ያለንበት ነው።

ሀርሚና በክረምት ዝናቡ ሳይቆምና ተማሪዎች ወደ ትምህርት ገበታቸው ሳይመለሱ በጎ ፈቃደኞችን በመያዝ በየአካባቢው እየተዘዋወረች ችግኝ ትተክላለች። ዛሬ ቀኑ ሶስት እለቱ ደግሞ ሰኞ ነው። ሀርሚና ተረኛ በሆነው የዝንም አካባቢ ችግኝ አስተክላ ጨርሳለች። ተንኮሉ ከሀርሚና ተደብቆ ወደ ዝንም አካባቢ ቤተእምነት በመሄድ ከአንድ አባት ጋር ቆሞ ሲያወራ ይታያል።

ተንኮሉ፡ እንደምን አሉ አባቴ።

አባጃዱ፡ ፈጣሪ ጃዱ ይመስገን ልጄ ማን ነህ አይኔ ደክሞ ሰው መለየት እያቃተ ነው።

ተንኮሉ፡ አይ አባቴ እኔን እንኳን አያውቅኝም። የተከሰተውን ጉድ አይቼ እንዴት ዝም አሉ ብዬ ለመጠየቅ መጥቼ እንጅ።

አባጃዱ፡ የምን ጉድ ልጄ?

ተንኮሉ፡ እውነት ዛሬ የተፈጠረውን ቢሰሙ ዝም አይሉም ነበር።

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ አምስት ጥምርታ ዝምድናና ትግበራ

አባጃዱ: አዎ አልሰማሁም ግን ምን ቢፈጠር ነው እንዲህ ያሳሰበህ?

ተንኮሉ: አካባቢያችንን ለችግር ቅያችንን ለመከራ የሚዳርግ ነገር ተደረገኩ።

አባጃዱ: እኔ በስመጃድ በል ልጅ! የምን መከራ ነው የምትለኝ?

ተንኮሉ: ሃይማኖታችንን የሚያጠለሽ ምድራችንን የሚያረክስ ተግባር ተፈፀመ ነው የምለው አባ።

አባጃዱ: ለምን ግራ ታጋባኛለህ ምን እንደሆነ ለምን አትነግረኝም?

ተንኮሉ: ሀርሚና የምትባል ተንኮለኛ ሰው ዛሬ በቅያችን በዓለ አጅኖንን ጠብቃ ችግኝ አስተክለች።

አባጃዱ: ምን አልኸኝ?

ተንኮሉ: ይኸውልዎ አውቃ በበዓል ጠብቃ በሃይማኖታችን ዘመተች! ችግኝ አስተክላለች፤ አውቃታለሁ ለሃይማኖታችን ጥላቻ አለባት።

አባጃዱ: አሀ! እንዲያ ነው ነገሩ?

ተንኮሉ: አባ ለአካባቢው እኔ ነበርሁ የተመደብሁት። ነገ እንጅ ዛሬ አይሆንም ስላት በተንኮል ተነሳስታ ዛሬ አስተክለች።

አባጃዱ: ይህ ለክፋት የመጣ መንፈስ አካባቢያችንን ሳይመርዘው ለምዕመኑ ነገውኑ አሳውቃለሁ።

ተንኮሉ: አዎ አባቴ እክሌ ነገረኝ ግን አይበሉ እኔ አብሬያት ስለምሰራ እና ስለምከታተላት ተስራዬ ታስባርረኛለች።

አባጃዱ: እኔ ባልናገርስ ተግባሯ ይናገር የለ። ይልቅ ምዕመኑ እንዲመጣ ዙረህ ወረቀት ለጥፍልኝ።

ተንኮሉ: እሽ! አባ የተተከለው ችግኝ የማይጠቅምና ወንዝ የሚያደርቅ ነው እኔ በደንብ አውቀዋለሁ።

ትዕይንት 2

በማግስቱ ጠዋት ምዕመኑ በቤተእምነቱ ተሰብስበው ይታያሉ።

አባጃዱ: እንዴት በእለተ አጅኖን ችግኝ ሲተክል ዝም ትላላችሁ ምዕመናን? በሃይማኖት ጠል እና በመሰሪ ሰው የማይጠቅም እና ወንዝ የሚያደርቅ ዛፍ ሆኖ ፍሬ የማይሰጥ መሆኑም ተደርሶበታል።

ምዕመናን: ጉርምርምታ

አባጃዱ: ዝም በሉ! ይህ ቤተጃዲያንን አፍርሱ ከማለት አይተናነስም! አካባቢው ለክፋ ችግር ከመጋለጡ በፊት አሁኑኑ ሄዳችሁ ንቀሉት። ይህን ያላደረገ ሃይማኖቱን እንደ ካደ ቆጥሬ በጃዱ ስም እገዝተዋለሁ።

ምዕመናን: (በሙሉ ሄደው የተተከለውን ችግኝ ይነቅሉታል)።

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ አምስት ጥምርታ ዝምድናና ትግበራ

ትዕይንት 3

ተንኮሉና እውነቱ ቢሮ ውስጥ ቁጭ ብለው እያወሩ ይታያሉ።

እውነቱ: ሀርሚና ዛሬ ደግሞ ወዴት አካባቢ ነው የምታሰተክለው?

ተንኮሉ: ተዋት ባክህ እሷ ከዚህ በኋላ አብቅቶላታል።

እውነቱ: ምን ማለት ነው እሱ ደግሞ?

ተንኮሉ: እንዳቃጠለችኝ ሰራሁላት።

እውነቱ: ምን አረግሃት (እውነቱ ቀስ ብሎ ስልኩን ሪከርድ ላይ ያደርገዋል)።

ተንኮሉ: ትላንት ወደ አስተክለችበት አካባቢ ሄጄ ነበር።

እውነቱ: እሽ!

ተንኮሉ: ሃይማኖት ልታረክስ አገር ልታጠፋ እንዳስተክለችው ለሃይማኖቱ አባት ነገርኋቸው።

እውነቱ: ምን ብለህ?

ተንኮሉ: አውቃ በእለተ አጅኖን እንዳስተክለች እና ችግኙም የማይጠቅም መሆኑን ነገርኋቸው።

እውነቱ: እንዴ ግንኮ እሷ ጃዱያን ናት።

ተንኮሉ: ምን ለውጥ አለው እሱ ዋናው ስሟ ሀርሚና መሆኑ ነው።

እውነቱ: አንተ ግን ትገርማለህ! ይህ ሁሉ ተንኮል ለምን ከስራ ቀረህ ብላ የሶስት ቀን ደሞዝህን ስላስቆረጠችብህ ነው?

ተንኮሉ: እሱ ብቻ ሳይሆን እኔ በአገልግሎት እየበለጥኋት ከኋላ መጥታ ሃላፊ በመሆኗ ጭምር እንጅ።

እውነቱ: እሱን አንተም ታውቀዋለህ የትምህርት ዝግጅትህኮ ከሷ ጋር አይገናኝም።

ተንኮሉ: ምንም ይሁን ምን ልታከብረኝ ይገባታል። ደሞ ሴት አትመራኝም።

እውነቱ: እና ምን አሰብህ? ምን የሚያረጓት ይመስልህል?

ተንኮሉ: ዛሬ ደውዬ ነበር በሙሉ ነቅለውባታል። መነቀሱን ሰምታ ስትሄድ ደግሞ እሷንም ቀጠቀጧት። ከዛ እሷም ክስ መሰረተች እልሃለሁ።

እውነቱ: (አዝኖ ራሱን እየነቀነቀ) እና መቼ ነው ቀጠሮው?

ተንኮሉ: ነገ ነው ተብሏል።

እውነቱ: አንተስ ትገኛለህ?

ተንኮሉ: በደንብ ነዋ! ውድቀቷን እስከማይ ቸኩያለሁ።

እውነቱ: በል አንተ እህ ካሉህ ብዙ ትናገራለህ፤ ወደ ቤት እንሂድ ሰዓት ደርሷል።

ተንኮሉ: አንተስ አትገኝም ጓደኛዬ?

እውነቱ: ፍርዱን ለመስማትማ እገኛለሁ።

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ አምስት ጥምርታ ዝምድናና ትግበራ

ትዕይንት 4

ቦታው የዝንም አካባቢ ፍርድ ቤት ነው። የእለቱ ከሳሽና ተከሳሾች እንዲሁም የእለቱ ዳኛ በቦታቸው ተሰይመዋል።

ዳኛ: እሽ ፍርድቤቱ የእለቱን ስራ ይጀምራል። ተከሳሾች?

ምዕመናን: አለን።

ዳኛ: ከሳሽ?

ሀርሚና: አለሁ።

ዳኛ: እሽ ክሱን እንደሚከተለው አነባለሁ። ከሳሽ ሀርሚና ጌታሁን እንደ ገለፁት በቀን 03/ 11/13 ዓ.ም የተተከሉ ችግኞችን ነቅለውብኛል። ለምን ነቀላችሁት ብዬ ስጠይቃቸው ደግሞ ደበደቡኝ። ስለሆነም ይህንን መከራ ለምን እንዳደረሱብኝ ለማወቅና ካጠፋሁ ልክስ ከተበደልሁ ደግሞ ልክስ ይገባል ሲሉ አቅርበዋል።

ምዕመናን: አስመሳይ፣ ሌባ፣ ውሽታም (ያጉረመርማሉ)።

ዳኛ: ስነስርዓት

(አዳራሹ ፀጥ ይላል)

ዳኛ: እሽ ከሳሽ ይህ ሲደረግ ያዩ ወይም የነበሩ ምስክር አሉዎት?

ሀርሚና: ማንም የለም፣ ሹፌሬ ነበረ በደረሰበት ከባድ ድብደባ ሆስፒታል ተኝቷል።

ዳኛ: እሽ ተከሳሾች ለምን እንደ ነቀላችሁትና ድብደባ እንደፈፀማችሁ የሚያስረዳኝ አለ?

አባጃዱ: እኔ አለሁ ክቡርነትዎ ይህች ሴት የኛ ሃይማኖት በማይፈቅደው በአጅኖን እለት አካባቢችን ላይ ችግር የሚያመጣ እና ወንዝ የሚያደርቅ ችግኝ በማስተካከል ነው ምዕመኑ የተቆጣጠው።

ዳኛ: እርስዎ ወንዝ ሚያደርቅ መሆኑን እንዴት አወቁ?

አባጃዱ: እ... እንዴት ነበር ያወቅሁት... አዎ አንድ ምእመን ነግሮኝ ነው።

ዳኛ: ያ ሰው ማን ይባላል?

አባጃዱ: አይ አትናገር ብሎኝ ነበር። ቢሆንም ግን ፊቱን እንጅ ስሙን አላውቀውም።

ዳኛ: አባት ባልተረጋገጠ ነገር የሰውን መብት መጣስ ትክክል አይደለም። በህግም ያስጠይቅዎታል።

አባጃዱ: የስራ ባለደረባዎ ነኝ ነው ያለኝ። የሃይመኖታችን ጠላት ናት ቢለኝኮ ጊዜ ነው ሳይቃጠል በቅጠል ብዬ ነው ክቡር ዳኛ።

ሀርሚና: ክቡር ዳኛ እኔ ሲጀመር ጃዱያን ነኝ፤ የተተከለውን ችግኝ በሚመለከት ደግሞ ጠቃሚ የሆነና ለአየር ንብረቱ የሚመጥን ሀገር በቀል ችግኝ ነው። የበዓል ቀን የሚለው እኔም የሀይማኖቱ ተከታይ እንደ መሆኔ ከቆጠርነው ሁሉም ቀን በዓል ነው ታዲያ መች ነው ስራ ሰርተን ለውጥ የምናመጣው?

አባጃዱ: ለመሆኑ ግን ጃዱያን ነሽ?

ሀርሚና: አዎ አባቴ እኔ ጃዱያን ነኝ ስሜ ከሆነ ችግሩ የልደት ማስረጃ ማምጣት እችላለሁ።

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ አምስት ጥምርታ ዝምድናና ትግብራ

ዳኛ: ሀይማኖትሽ ምንም ሆነ ምን ሀገር የጋራ ናት የሚጠቅም ስራ እስከሰራሽ ድረስ መመስገን እንጅ መደብደብ የለብሽም አሁን ፍርድ ቤቱ የተቸገረው ይህን ያረገውንሰው ማስረጃ አለማግኘቱ ነው።

እውነቱ: (ከመቀመጫው ተነስቶ) እኔ ማስረጃ አለኝ ዳኛ።

ተንኮሉ: አንተ ምን እያደረግህ ነው? እኔ አርፈህ ቁጭ በል።

እውነቱ: (የሞባይሉን ቅጅ ለዳኛው ያሰማል) ያ ሰው ደግሞ ይህ ካጠገቤ የተቀመጠው ነው።

አባጃዱ: (አዝነው አንገታቸውን እየነቀነቁ) ምዕመኑን ማንሆነ መንገድ የመራሁትና ችግር ውስጥ የከተትሁት እኔ ነኝ ይቅርታ አድርጉልኝ ባለማወቅ ሰይጣን ተንኮሉ በተባለ ሰው ላይ አድሮ ቢያሳስተኝ ነውና።

ዳኛ: የድምፅ ቅጅው ያንተ መሆኑ ተረጋግጧል። የምትቃወምበት ወይም ወንጀልህን የምታቀልበት ጉዳይ አለህ?

ተንኮሉ: የተከበሩ ዳኛ ምንም የምከላከልበት ማስረጃ የለኝም። ያጠፋሁት ሚስጥሩ ካፌ የወጣ ቀን ነው። ሌላው የቤተሰብ አስተዳዳሪመሆኔና ካሁን በፊት ምንም የወንጀል ሪከርድ የሌለብኝ መሆኑ ከግምት ውስጥ ይግባልኝ።

ዳኛ: እሽ ከሳሽ ወደ ፍርድ ከመግባታችን በፊት የሚሉት ነገር አለ?

ሀርሚና: እኔ ከኒህ አባትና ከህዝቡ ጋር ምንም ቅራኔ የለብኝም። ባይሆን በስሜት ከመነዳትና ባልተረጋገጠ ነገር ለርምጃ ከመቸኮል ነገርን ማጣራትና አገርን ማስቀደም ቢለማመዱ ጥሩ ነው።

ዳኛ: እሽ ፍርድቤቱ ውሳኔ ያሰማል። በወንጀለኛ መቅጫ ህጉ ላይ በተገለፀው መሰረት አቶ ተንኮሉ ሆነ ብለው በተንኮል ተነሳስተው ህዝቡን በማሳሳትና የሰው ስም በመጥፋት፣ አልፎ ተርፎም አገርና ወገን ላይ ችግር ሊያመጣ የሚችል ተግባር በመፈፀሙ ህጉ አስራ ሁለት ዓመትና ከዚያ በላይ የሚያስቀጣ ቢሆንም ካሁን በፊት የጥፋት መዝገብ የሌለባቸው በመሆኑና የቤተሰብ አስተዳዳሪ በመሆናቸው በቀን ሰላሳ ችግኝ እየተከሉ ለአምስት ዓመታት እንዲታሰሩ ሲበይን፤ የዝንም ወረዳ ነዋሪዎች ደግሞ ተበዳይን ይቅርታ በመጠየቅ ለሶስት ተከታታይ ቀናት በቀን አምስት ሺ ችግኝ እንዲተክሉ በማለት በይኗል። የዛሬ ችሎት በዚህ ያበቃል መዝገቡ ወደ ፍርድ ቤት ይመለስ።

መልመጃ 1

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክል የሆነትን እውነት ስህተት የሆነውን ደግሞ ሐሰት በማለት መልሱ።

1. ሀርሚና የእስልምና እምነት ተከታይ ናት።
2. እውነቱ ሃቀኛና አርቆ አሳቢ ነው።
3. አገር የግል፤ ሃይማኖት የጋራ ሀብት ነው።
4. ተንኮሉ ጥቅምና ወንበር ፈላጊ ነው።
5. የተተከለው ችግኝ የማይጠቅምና ወንዝን የሚያደርቅ ነው።
6. ዳኛው ፍርድ ገምድልነት ይታይባቸዋል።

5.2.4. የዕይታ ጥበብ ክሌሎች የትምህርት አይነቶች ጋር ያልወጡ ጥምርታ

ከተማሪዎች የሚጠበቀው የመማር ውጤት

ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

- ⊕ የዕይታ ጥበብ ክሌሎች የትምህርት አይነቶች ጋር ያልወጡ ጥምርታ ያደብራሉ።
- ⊕ የዕይታ ጥበብ የቋንቋ ትምህርት ጋር ተዋህዶ ፊደላትን በቀላሉ ይለያሉ።
- ⊕ የዕይታ ጥበብ የማስላት፣ የማገናዘብ፣ የመሳተፍ፣ ፍላጎታቸውን ይጨምራሉ።
- ⊕ የእይታ ጥበብን ክሌሎች የትምህርት አይነቶች ጋር ያልወጡ ጥምርታ ለየትምህርት ውጤታማነትን ያውቃሉ።

5.2.4.1 የእይታ ጥበብ ክቋንቋ ጋር ያልወጡ ጥምርታ

የዕይታ ጥበብ ትምህርት ክሌሎች የትምህርት አይነቶች ጋር አዋህዶ በማስማማት ቢማሩ ተማሪዎች ትምህርቱን በቀላሉ እንዲረዱት የሚረዳ የጥበብ ዘርፍ ነው። በየትምህርት አይነት ጣልቃ መግባት ማለት የዕይታ-ጥበብን ከተለያዩ የሥርዓተ ትምህርት ጋር በማዋሃድ የመማር ማስተማር ሂደቱን አስደሳችና ቀላል ያደርገዋል። የትምህርቱን ጭብጦች፣ የርዕስ ጉዳይዎች በፕሮጀክት ሲጣመሩ፣ ተማሪዎች በትምህርቶቹ መካከል የመነቃቃት በቀላሉ ነገሮችን የማገናዘብ አቅም ያደብራሉ ። እንደ ቋንቋዎች፣ ማህበራዊ ጥናቶች፣ ሳይንስ እና ሂሳብ ያሉ ትምህርቶች በክወናና ዕይታ ጥበብ ጋር እንዲገናኙ ሊደረጉ ይችላሉ። አንዳንድ ጊዜ የዕይታ-ጥበባት የተለያዩ የትምህርት ርዕሰ-ጉዳዮችን በጣም በቀላል ሁኔታ ያብራራሉ።

ሥዕል፡-የዕ.ጥ ክሌሎች የትምህርት አይነቶች ጋር ያልወጡ ጥምርታ

6ተኛ ክፍል

የክወና እና የዕይታ ጥበባት ትምህርት

ምዕራፍ አምስት ጥምርታ ዝምድናና ትግበራ

ከተለያዩ ትምህርት ርዕሶች ርዕስ ጉዳይ ጋር ጥምርታ

ከክወናና ዕይታ-ጥበባት ጋር በተለያዩ የትምህርት ደረጃዎች ማለትም እንደ መመልከት፣ ማሰብ፣ መሞከር፣ ማሰብ፣ እንደገና መፍጠር እና መወሰንን መግለፅን ያደብራሉ። እነዚህ የዕይታ ጥበብ አካቶ ትምህርት ከሌሎች የትምህርት ዘርፎችን በጥሩ ደረጃ ለመከወን ከሚረዱ የእውቀትና የአእምሮ ንቃትን ያሳድጋሉ።

ሥዕል:-የዕ.ጥ ከሌሎች የትምህርት አይነቶች ጋር ያልው ጥምርታ

የእይታ ጥበብ ከቋንቋ ሰዋሰው ክፍል ጋር በቀላሉ ሊዋሃድ ይችላል። ቋንቋ እይታ ጥበብን በመጠቀም በቋንቋ ትምህርት በየምዕራፉ ወይም በየታሪኩ ውስጥ መምህሩ የዕይታ ጥበብን መጠቀም የተለያዩ ፊደላትን በመጻፍና በመቀባት ቀርፀው በማውጣት ተማሪዎች በቀላሉ ለማስረዳትና ለማሳወቅ ያስችላል። የክወናና ዕይታ ጥበብ እንደ የትምህርቱ ባህሪ ጣልቃ በማስገባት ምሳሌዎችን ለማሳየት እና የፈጠራን ክህሎትን ተማሪዎች እንዲያዳብሩ ዕይታ ጥበብ በመጠቀም አስተማሪው የተለያዩ ቀለማትንና ቁሳቁሶችን መጠቀም ስለሚያስችል የዕይታ-ጥበብንና ሌሎች የትምህርት ዘርፎችን አጣምረው ማከናወን ይቻላል። ለተማሪዎች በመምህራን ዕርዳታ የተለያዩ ፍራፍሬዎችን በመሳል በመቀባት እና በመዳሰስ ማስተማር ይችላሉ።

ሥዕል:-የዕ.ጥ ክሌሎች የትምህርት አይነቶች ጋር ያለው ጥምርታ

በዕይታጥበብ አካባቢ ሳይንስን ለማስተማር ጥበብን በማከናወን በቀላሉ መማር ያስችላል። አንድ ፈጣሪ የጫካ ትዕይንት እና ከሳይንስ ጽንሰ-ሀሳብ ጋር የሚዛመድ ድራማን ይፈጥራል።

5.2.4.2 የዕይታጥበብ ከማህበራዊ ሳይንስ ትምህርት ጋር ያለው ጥምረት

በማህበራዊ ጥናቶች ውስጥ በተለያዩ ጊዜያት በእይታ ጥበባት የተሰሩ የሀገር ቅርሶች፣ ሕንፃዎች፣ የዕደ ጥበብ ውጤቶች በቤታችሁ በሃይማኖት ቦታዎችና በሙዚየሞች ስለሚገኙ መመልከትና ማጥናት የሀገራችን የአካባቢያችሁን የጥበብ ታሪክና የማህበረሰብ እደገት ለመረዳት ያስችላቸዋል። በሀገራችን ጥንታዊ የጦር ሜዳ መሳሪያዎች ጦርናጋሻ፣ ሳራዴ፣ ጎራዴና ሾተል ከአልባሳት ደግሞ ካባ፣ በርናስ፣ ለምድ፣ እጅ ጠባብ ልዩ ልዩ የአስፋፍ ዘዴ የሚታያቸው ጥንታዊ ሱሪና ቀሚሶች፣ ከእንጨት ከብረታ ብረት፣ ከሸክላ የተሰሩ ቁሳቁሶችና በብራናና በጨርቅ ላይ የተሰሩ የቀለም ቅብ ስዕሎችና የድንጋይ እና የእንጨት ቅርፃ ቅርፆችን በትኩረት በሞት በምታስተውሉ በትጊዜ አብዛኛዎች ከተፈጥሮ ሀብቶች በመጠቀም ዛፎችን ፣ ድንጋዮችን እንስሳትንና አፈሮችን በመጠቀም በሳይንስና በክውና ዕይታ ጥበባትን አጣምረው በመጠቀማቸው ዛሬም ድረስ ስራዎቻቸው ዘመናትን ተሻግረው እናያቸዋለን ይህም ሀገር በቀል እውቀቶች የሚታይባቸው ንድፍ ኪነ ህንፃዎች ላይ ሀረጎችና ልዩ ልዩ ቅርፃቅርፆች አርፈውባቸው ለእይታው እና ማራኪ እንዲሆኑ ያደርጋቸዋል። ይህንን አብነት አድርገን ተማሪዎች በተለያዩ ርዕሰ ጉዳዮች ውስጥ የክውናና ዕይታ ጥበባትን በመጠቀም ተማሪዎችን በመንካት ፣ በመዳስሰና በመከወን በምናስተምርበት ጊዜ በቀለሉ ማስረዳትና የሚጠበቀውን ውጤት ተማሪዎች ላይ ማየት እንችላለን። ከእነዚህ ውስጥ አብዛኞቹ ከሥነ -ጥበብ ወይም ከእይታ ጥበብ ጋር በቀላሉ ሊዋሃዱ ይችላሉ።

ሥዕል :-የዕ.ጥ ከማህበራዊ ሳይንስ ትምህርት ጋር ጥምርታ

5.2.4.3 የዕይታ- ጥበብ ከሂሳብ ጋር ያለው ጥምርታ

ለተማሪዎች የሂሳብ ትምህርትን እንደ ወረደ በስሌትና ስሌት ብቻ ለማስተማር መጣር የመማርማስተማር ሂደቱን አሰልፎ ያደርገዋል። ከዚህ በተሻለ ሁነታ ዕይታ ጥበብን አካተን አሳታፊ በሆነ መልኩ ቁጥሮችንና የስሌት ምልክቶችን ቀለም በመቀባት የተለያዩ ቁሶች በመቅረፅ በማተም ተማሪዎች አካላዊ እንቅስቃሴ እያደረጉ እየተዘናኑ እየቀነሱ እየደመሩ እየከፋፈሉ በቀላሉ የስሌት አይነቶችን እዲላዩ ያስችላል።

ሥዕል:- የዕይታ-ጥበብ ከሂሳብ ጋር ያለው ጥምርታ

የምዕራ ማጠቃለያ

ሙዚቃ ት/ት ለህብረተሰብ እጅግ አስፈላጊና ጠቀሜታቸው የጎሉ አካባቢን መንከባከብ ለጤና ጠንቅ የሆኑትን የድምፅ፣ የአየር ወዘተ ብክለቶችን ከማሳወቅ ባሻገር ተማሪዎች ትምህርታቸውን በቀላሉ እንዲረዱ ከማስቻል ባለፈ ከብዙ ዕውቀቶች ጋር ቁርኝት አለው ። ውዝዋዜ ሁለንተናዊ የሆነ በማህበራዊ በሳይንሳዊ እውቀቶችን በእንቅስቃሴ እንድናውቅ የሚያረጋግጥ ጥበባዊ ጥንቅር ውጤት ነው።

ለትግበራ የቀረበው አጭር ተውኔት ችግኝ መትከል ለሀገር የሚሰጠውን ጠቀሜታና ሀገር ከምንም በላይ መሆኗን ለማሳየት የተፃፈ ሲሆን ከአሁን በፊት የተማራችሁትን ትምህርቶች በማቀናጀት በተግባር በመከወን የምታሳዩበትና ስለሀገራችሁ አውቃችሁ ንቃተ ህሌናችሁን እንድታዳብሩ ታስቦ ነው።

የክወናና ዕይታጥበባት ከሌሎች የትምህርት አይነቶች ጋር ያለው ዝምድና ዘርፍ ብዙ መሆኑን ተገነዘባችሁ አደል ። የዕይታጥበብ ሁሉንም የምህርት አይነት አጋኝና በቀላሉ ምሳሌዎች ሊሆን የሚችል መልኩ መጠቀም ያስችላሉ ። ይህም ማለት ለያንዳንዱ ትምህርት አይነት የክወናና ዕይታ ጥበባት መግባቢያ ቋንቋ መሆን ይችላሉ። በስሻል ትምህርት ብንመለከት ማህበረሰቡ ቤትንና የቤት ውስጥ መገልገያውን መመገቢያውን ሁሉ ጨምሮ የሚሰራቸው፣ የሚያዘጋጃቸው ጥበባዊ በሆነ መልኩ የተፈጥሮን ሀብትን በመጠቀም ነው። ለዚህም በማህበረሰቡ ውስጥ የተለያዩ ጥበቦች ሰዎች ባለሙያተኞች ይገኛሉ። ተማሪዎች እስቲ በየአካባቢያችሁ የሚገኙ የተለያዩ ሙያ ባለቤቶችን ተመልክታችሁ በምን በምን የጥበብ ዘርፎች ላይ እደንተሰማሩ ለመምህራችሁና ለክፍል ጓደኞቻችሁ ንገሯቸው።

የማጠቃለያ ጥያቄዎች

ትክክል የሆነውን “እውነት” ስህተት የሆነውን “ሀሰት” በማለት መልሱ

1. የክወናና ዕይታጥበብ የማይነሳው የትምህርት አይነት የለም።
2. የቤት ቁሳቁሶች ከተፈጥሮን በመጠቀም በጥበብ ባለሙያዎች ነው የሚሰሩት።
3. የክወናና ዕይታ ጥበባት ለትምህርት ስርዓት አጋኝ አይደለም።
4. ሙዚቃ አለም አቀፍ ቋንቋ እንዲሆን ያስቻሉት ሁለገብ መሆን መቻሉ ነው።
5. ስሜትን ይሰጣል ስንል በተገደበ መልኩ ብቻ ነው።
6. ሃይል ያለው መልህቅ ስንል ለትምህርቶች ማቆሚያ መሰረት ማለታችን ነው።
7. ማንኛውም እንቅስቃሴ ስልተ ምት ነው።
8. የድምፅ ብክለት በዋነኝነት የሚያጠቃው የጆሮ ክፍልን ነው።

ዋቢ መጽሐፍት

- Basic Music Theory: How to read write and understand written music/
Jonathan harnum
- The complet idiotis guide to Music theory / Michael miller
- The College Board: Music Theory course
- Music Theory Fundamentals High-Yield Music Theory, vol. 1 Mark Feezell Learn
MusicTheory.net
- መሰረታዊ የውዝዋዜ ፅንሰ ሃሳብ ተመስገን ገብሬ። የጉለሌው ሰካራም።
- ታቦር ገ/መድህን። ስብራትና ሌሎችም። አዲስ አበባ፣ 1998 ዓ.ም።
- ዘሪሁን አስፋው። የስነ-ጽሁፍ መሰረታዊያን። አዲስ አበባ፣ ንግድ ባተሚያ ቤት፣
1992 ዓ.ም።
- ጳውሎስ አእምሮ። የፊልም አዘገጃጀት ዘዴ። አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ 2010 ዓ.ም።
- ፋንታሁን እንግዳ። የተውኔት አፃፃፍ ዘዴ። አዲስ አበባ፣ ብርሀንና ሰላም ማተሚያ
ድርጅት፣ 1992 ዓ.ም።
- ሰለሞን ኃይለ ማርያም። በስብስብ ላይ የተጻፉ ክረቶችን መለየት(ያልታተመ)።
- Solomon Haile Mariyam. staff, ledger lines, and clefs/August 2020.
- Todd Debrecen. Special make up effects for stage and screen, Making and applying
prosthetics. Focal Elsevier press, 2009.
- VISUAL AND PERFORING ARTS JUNIOR (GRADE 3-7) SYLLABUS 2015-2022
- Art today
- understanding art
- Teaching Art to young children 2002 Rout ledge Falmer
- Foundation of Art and Design 2008
- Art Education 1996

አዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ትምህርት ቢሮ

2014 ዓ.ም/2021